

Univerzita Karlova v Praze

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie

Studijní obor: Sociální geografie a regionální rozvoj

Pavla PÁNOVÁ

**MENTÁLNÍ MAPY JAKO PROSTŘEDEK
PERCEPCE ČECHŮ ŽIJÍCÍCH V AMERICE**

COGNITIVE MAPS AS A TOOL OF PERCEPTION OF
CZECHS LIVING IN NORTH AMERICA

Diplomová práce

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: Doc. RNDr. Dagmar Dzúrová, CSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 27. 4. 2015

Podpis:

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. RNDr. Dagmar Džúrové, CSc. za ochotu a čas věnovaný této práci. Bez jejích cenných rad a připomínek by tato práce nikdy nevznikla. Mé velké poděkování patří také přátelům a známým, kteří mi pomáhali šířit dotazník a samotným respondentům, kteří této práci ochotně věnovali svůj čas. Děkuji své rodině, která mne po celou dobu podporovala.

Abstrakt

Vnímání americké a české reality komunitou Čechů žijících dlouhodobě v USA se pomocí dotazníkového šetření pokusí přiblížit tato diplomová práce. Práce se zaměří na možnosti využití mentálních map při studiu prostorových preferencí dvou skupin migrantů. Rok 1989 se řadí mezi jeden z nejdůležitějších mezníků československé a české historie, proto byl i v této práci určujícím datem, které rozdělilo respondenty na dvě skupiny – migranty příchozí do USA před rokem 1989 (včetně) a příchozí po roce 1989. Rozdělení respondentů na dvě skupiny pak umožnilo porovnávání jejich preferencí jak pomocí kvalitativních metod – hodnocení mentálních map, tak pomocí metod kvantitativních – statistického testování hypotéz. Důležitou součástí práce se tedy stalo také představení možných způsobů propojení kvalitativního a kvantitativního výzkumu k docílení hlubšího pochopení problematiky.

Klíčová slova: mentální mapa, percepce, preference, migrace, Česko, USA

Abstract

The perception of American and Czech reality by long-time members of the Czech community in the USA is the purpose of this diploma thesis. The thesis will focus on the possibilities of using cognitive maps in the study of spatial preferences of two groups of migrants. The year 1989 is one of the most important milestones in Czechoslovakian and Czech history, so it was set as a determining date in this thesis as well. This year divided the respondents into two groups – the incoming migrants to the USA before 1989 (inclusive) and incoming migrants to the USA after 1989. Distribution of respondents into two groups then allowed comparison of preferences using both qualitative methods – assessment of cognitive maps, and quantitative methods – statistical testing of the hypothesis. An important part of the thesis has also become demonstrating possible ways of linking qualitative and quantitative research to achieve a deeper understanding of the issue.

Key words: cognitive map, perception, preferences, migration, Czechia, USA

OBSAH

OBSAH	5
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	7
SEZNAM TABULEK	9
SEZNAM OBRÁZKŮ	11
1. ÚVOD	12
1.1. VYMEZENÍ HYPOTÉZ A CÍLŮ PRÁCE.....	13
1.2. SPECIFIKA SLEDOVANÉ SKUPINY	14
2. MENTÁLNÍ MAPY	17
2.1. PROBLEMATIKA MENTÁLNÍCH MAP	18
2.2. MAPY GOULDOVSKÉHO TYPU.....	22
2.3. MAPY LYNCHOVSKÉHO TYPU	23
3. REŠERŠE	25
3.1. MENTÁLNÍ MAPY A PROSTOR.....	25
3.2. KONSTRUKCE A VYUŽITÍ MENTÁLNÍCH MAP	27
3.3. MENTÁLNÍ MAPY V KONTEXTU MIGRACE.....	28
4. METODIKA	30
4.1. TVORBA DOTAZNÍKU	30
4.2. PILOTNÍ VÝZKUM	31
4.3. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	32
4.4. KONSTRUKCE A HODNOCENÍ MENTÁLNÍCH MAP	32
4.5. KVANTITATIVNÍ ANALÝZA.....	34
5. VÝSLEDKY	38
5.1. SOUBOR RESPONDENTŮ	38
5.2. KVANTITATIVNÍ POROVNÁNÍ PREFERENCÍ RESPONDENTŮ PRVNÍ A DRUHÉ VLNY	50
5.3. AMERICKÉ PREFERENCE	57
5.3.1. <i>Města vhodná k životu</i>	58
5.3.2. <i>Města nevhodná k životu</i>	63
5.3.3. <i>Města vhodná k turistické návštěvě</i>	69
5.3.4. <i>Města kulturně bohatá</i>	69
5.3.5. <i>Města nevhodná k turistické návštěvě</i>	70
5.4. ČESKÉ PREFERENCE	71
5.4.1. <i>Města vhodná k životu</i>	71

5.4.2.	<i>Města nevhodná k životu</i>	74
5.4.3.	<i>Města vhodná k turistické návštěvě</i>	77
5.4.4.	<i>Města kulturně nejbohatší</i>	78
5.4.5.	<i>Města historicky nejbohatší</i>	78
5.4.6.	<i>Města nevhodná k turistické návštěvě</i>	79
5.5.	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ KVANTITATIVNÍHO A KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU.....	79
6.	DISKUZE	83
7.	ZÁVĚR	88
	SEZNAM PŘÍLOH:	90
	BIBLIOGRAFIE	91

Seznam použitých zkratek

AK	Alaska (česky <i>Aljaška</i>)
AL	Alabama
ANOVA	Analysis of Variance (česky <i>Analýza rozptylu</i>)
AZ	Arizona
CA	California (česky <i>Kalifornie</i>)
CAWI	Computer Assisted Web Interviewing
CO	Colorado
CSS	Cascading Style Sheets (česky <i>Kaskádové styly</i>)
DC	District of Columbia
FL	Florida
HTML	HyperText Markup Language
IA	Iowa
IL	Illinois
IN	Indiana
ISO	International Organization for Standardization (česky <i>Mezinárodní organizace pro normalizaci</i>)
LA	Louisiana
MA	Massachusetts
MI	Michigan
MN	Minnesota
MO	Missouri
NE	Nebraska
NJ	New Jersey
NV	Nevada
NY	New York
OH	Ohio
OKD	Ostravsko-karvinské doly
OR	Oregon
PA	Pennsylvania (česky <i>Pensylvánie</i>)
SC	South Carolina (česky <i>Jižní Karolína</i>)
SD	South Dakota (česky <i>Jižní Dakota</i>)
TN	Tennessee
TX	Texas

UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (česky <i>Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu</i>)
URL	Uniform Resource Locator (česky <i>Jednotná adresa zdroje</i>)
USA	United States of America (česky <i>Spojené státy americké</i>)
UT	Utah
WA	Washington

Seznam tabulek

Tab. 1 - Rozložení respondentů podle vybraných charakteristik (N=78 respondentů)	44
Tab. 2 - Míra znalosti vybraných jazyků.....	45
Tab. 3 - Vztahy respondentů k Česku.....	48
Tab. 4 - Vztahy respondentů k USA.....	50
Tab. 5 - Kolmogorov - Smirnovův test, resp. hodnota signifikance jednotlivých kategorií amerických měst.....	51
Tab. 6 - Kolmogorov-Smirnovův test, resp. hodnota signifikance jednotlivých kategorií českých měst.....	51
Tab. 7 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí amerických měst uvedených respondenty první vlny	52
Tab. 8 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí amerických měst uvedených respondenty první vlny	52
Tab. 9 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí amerických měst uvedených respondenty druhé vlny	53
Tab. 10 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí amerických měst uvedených respondenty druhé vlny.....	53
Tab. 11 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí českých měst uvedených respondenty první vlny	54
Tab. 12 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí českých měst uvedených respondenty první vlny	54
Tab. 13 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí českých měst uvedených respondenty druhé vlny	55
Tab. 14 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí českých měst uvedených respondenty druhé vlny	55
Tab. 15 - Pearsonův chí-kvadrát test, resp. hodnoty signifikance socio-demografických ukazatelů pro americká města	56
Tab. 16 - Pearsonův chí-kvadrát, resp. hodnoty signifikance socio-demografických ukazatelů pro česká města	56
Tab. 17 - Výsledky statistické analýzy vlivu věku jedince na počet uvedených měst	56
Tab. 18 - Výsledky statistické analýzy vlivu délky pobytu v USA na počet uvedených měst.....	57
Tab. 19 - Rozložení udělených bodů a počet amerických měst v USA.....	57

Tab. 20 - Rozložení udělených bodů a počet českých měst uvedených respondenty 71

Seznam obrázků

Obr. 1 - Počet obyvatel českého původu ve státech USA	16
Obr. 2 - Zjednodušená mapa vnímání podle Goodeyho.....	20
Obr. 3 - Model kognitivního vnímání podle Liben.....	20
Obr. 4 - Model kognitivního vnímání podle Kitchina a Bladese	21
Obr. 5 - Respondenti podle roku příchodu do USA.....	39
Obr. 6 - Respondenti podle roku narození	40
Obr. 7 - Respondenti podle věku v době příchodu do USA.....	41

1. Úvod

Mentální mapy se řadí mezi stabilní součásti behaviorální geografie řadu let. Jejich smyslem je již od počátku pomoci pochopit lidské vnímání prostoru. Během let se jejich způsob využití měnil a vyvíjel, přesto si stále zachovávají svou důležitost nejen v geografii. Golledge (1999b) zdůrazňuje jejich jedinečnost s trochou nadsázky tím, že mentální mapy jsou vždy přítomné – člověk je nemůže zapomenout doma, nemohou být zničeny, ani roztrhány na kusy a pak slepeny nesprávně. Každý jedinec má svou vlastní mentální mapu v mysli.

Tato práce se tedy zaměří na možnost využití mentálních map ve sledování prostorových preferencí dvou vln migrantů. Snahou není odpovědět na otázky, proč se čeští občané stěhují právě do USA. Naopak se pokusí uchopit populární téma migrantů z nového úhlu. Vzhledem k charakteru práce a velikosti souboru respondentů se bude jednat spíše o kombinaci kvantitativního a kvalitativního výzkumu spojeného s aplikací mentálních map. Pro účely práce byly vymezeny pojmy první migrační vlna a druhá migrační vlna, jejichž hranicí se určil rok 1989 příchodu do USA. Toto datum je důležitým mezníkem v historii nejen Česka, resp. Československa.

Respondenti přicházející do USA před rokem 1989 včetně (dále zkráceně příchozí před rokem 1989) se řadí do první vlny, po roce 1989 do vlny druhé. Například Tigrid (1990) se navíc přiklání k dělení emigrace mezi lety 1948 a 1989 na dvě etapy – poúnorovou a posrpnovou (normalizační) a říká, že emigranti z těchto dvou etap se od sebe odlišují zejména nadějemi na vlastní návrat do vlasti. V důsledku výsledné velikosti vzorku respondentů není takto podrobné rozlišení nutné.

K rozdělení respondentů na dvě skupiny se tedy přistoupilo zejména z důvodu odlišné politické a sociální situace v době odchodu. Emigrace před rokem 1989 byla nejen finančně, ale zejména psychicky a emočně vyčerpávající – emigranti velice často odcházeli ve spěchu, bez rodin a s nejistým výsledkem jak na úspěch odchodu, tak na možnost návratu. Podle Tvrdíkové (2007) měli v této době pouze tři možnosti: úspěšný přechod přes hranice, zatčení a následné uvěznění, nebo dokonce smrt následkem zastřelení, či zasažení elektrickým proudem. Takto drastické zkušenosti nutně v člověku musejí zanechat stopu, která ovlivní i jeho náhled na vlast.

Odchody po roce 1989 naopak v žádném případě podobné akce neprovázely. S postupující globalizací a rychlejším tokem informací se migrace stává čím dál jednodušší. I když finanční náročnost emigrace stále přetrvává, psychická a emoční zátěž emigranta je

nesporně nižší. Dnes je navíc právo opustit svoji zem a vrátit se do ní uznaným lidským právem, jak upozorňuje Baršová (2014). Toto právo je například stanoveno v Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (protokol 4) z roku 1950, jejímž prvním signatářem ze zemí bývalého Sovětského svazu se stalo v roce 1992 právě Československo (ČSFR, 1992).

1.1. Vymezení hypotéz a cílů práce

Do této doby byly mentální mapy vytvářeny nejčastěji na případech studentů (viz například Drbohlav, 1991, či Gould a White, 1974) a do kontextu migrace se mentální mapy zařazovaly velice sporadicky (například White, 1978, či nověji Jung, 2014). Výzkum rozdílů ve vnímání prostoru dvou migračních skupin nebyl zřejmě žádný publikován. Hlavním cílem práce je proto rozšířit možnosti využití mentálních map a do jisté míry zaplnit mezeru ve studiu týkajícího se jak této problematiky, tak současné české komunity v USA. Pomocí kvantitativně laděného výzkumu spojeného s aplikací mentálních map se tedy pokusí na sledované skupině respondentů přiblížit pravděpodobné důvody výběru konkrétních měst a tím navrhnout možný postup budoucích hodnocení mentálních map migrantů.

Cílem diplomové práce je také popsat vnímání české a americké reality specifické skupiny dvou vln migrantů – členů komunity Čechů žijících dlouhodobě v USA. Jako kritérium pro výběr respondentů se zvolila minimální doba pobytu v USA přesahující 5 let. Tato hranice byla určena na základě jedné z podmínek k nabytí amerického občanství, tzv. „*naturalization*“ (Immigration and Nationality Act, 1952). Předpokládá se, že je to také minimální doba potřebná pro „zabydlení“ a přivyknutí nové kultuře.

Základní hypotézou práce je rozdílné vnímání prostoru dvěma skupinami migrantů, které rozděluje rok 1989 politicko-společenské transformace. U první skupiny se předpokládá orientace preferencí spíše na populačně větší, všeobecně známá česká města a města původního bydliště z důvodu dlouhodobého odloučení od každodenní české reality a ztráty zájmu o dění v Česku, stejně jako ztráty sociálních vazeb na českou společnost. Jak již bylo uvedeno, migranti v první vlně často odcházeli sami, rodinní příslušníci je buď po čase následovali, nebo zde zůstali s hrozbou utlumení kontaktů, kterou vzdálenost (a dřívější režim) nutně přináší. Tím došlo ke zpretrhání nejintenzivnějších sociálních kontaktů s Českem. Dále předpokládáme spíše negativní pohled na realie české, který by se měl projevit neochotou odpovídat na pozitivně laděné otázky a naopak ochotou odpovídat na otázky laděné spíše negativně. Hypotéza vychází zejména z období odchodu do USA a tedy i politické situace v tehdejší Československu.

Naopak se ovšem předpokládá vyšší diverzita a četnost v odpovědích týkajících se měst USA. Preference respondentů se nebudou zřejmě soustředit pouze na současné místo pobytu a jeho blízké okolí (do 100 km). Tato hypotéza vychází především z Goodeyho (1971) modelu, podle kterého ovlivňují mentální mapu nejen místa pobytu, ale také místa navštívená, známá z televize, rádia, či od přátel. Délka pobytu a vyšší intenzita vztahů s domácími obyvateli tedy bude přirozeně zvyšovat povědomí i o vzdálených místech. Předpokládáme také realistický pohled na americké reálie, který se projeví obdobným počtem odpovědí jak na pozitivně, tak na negativně laděné otázky týkající se amerických měst.

Hypotéza předpokládá vysokou diverzitu mezi českými městy u preferencí respondentů druhé vlny migrace a vychází z Goodeyho (1971) modelu, popsaného výše, či podrobněji v kapitole 2.1. Kromě regionálně významných měst (například krajská) by se tedy v odpovědích měla pravděpodobně objevovat města menšího, lokálního významu. Geografický rozptyl by měl být také vyšší. Respondenti druhé vlny zřejmě udržují intenzivnější vztahy s českou společností. Brouček (2014) navíc udává, že tato skupina zahraničních Čechů považuje své češství za výraznou součást své vlastní identity. Vnímání české kultury bude tedy na velmi vysoké úrovni, což by se mělo projevit podobným počtem odpovědí na všechny druhy otázek týkající se českých měst.

Zároveň se předpokládá slabší orientace v USA. Preference respondentů druhé vlny migrace se budou zaměřovat spíše na města v blízkém okolí současného bydliště, či na města všeobecně známá. Hypotéza opět vychází z Goodeyho (1971) modelu a také z výsledků výzkumu sídelních preferencí mezi mladými respondenty provedeného Gouldem a Whitem (1974) a později Towersem (2005) jejichž výsledkem bylo preferování známých měst před městy, se kterými neměli respondenti osobní zkušenosti. Bariérou pro poznávání vzdálených měst může být neznalost jazyka a tím izolovanost od amerických obyvatel, TV vysílání apod., stejně jako nemožnost cestovat z důvodu nedostatku financí, či nelegálnosti pobytu. Dá se také předpokládat silně pozitivní pohled na americké reálie – respondenti přichozí po roce 1989 nebyli pravděpodobně k odchodu z Česka nijak nuceni, naopak si vybrali USA záměrně. Tato hypotéza by se měla projevit nižší ochotou odpovídat na negativně laděné otázky týkající se měst USA.

1.2. Specifika sledované skupiny

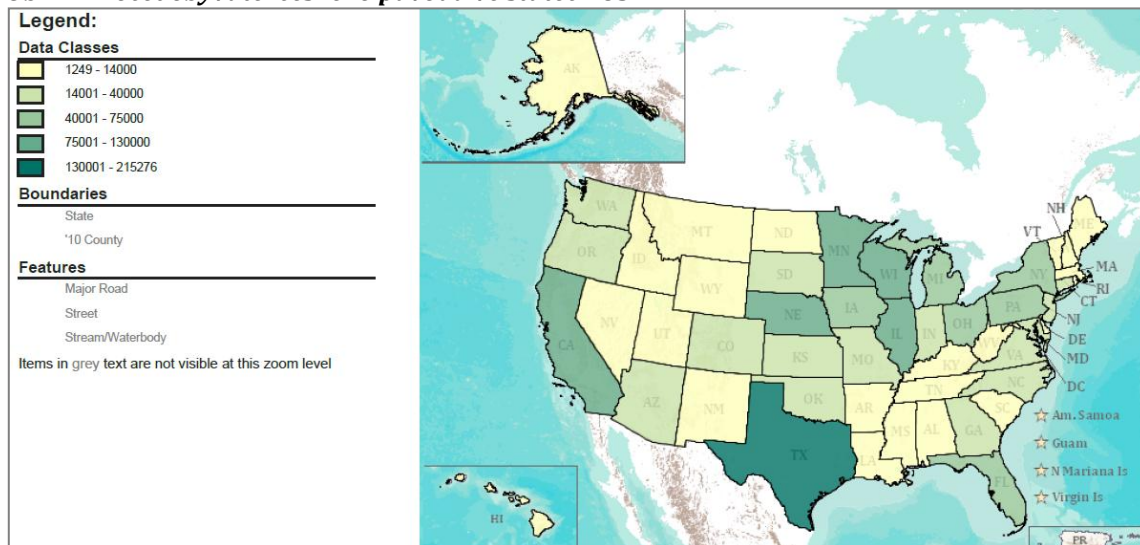
Migrace z českých zemí do USA je zakořeněna hluboko do historie národa. Proud migrantů směřujících do USA byl podle Šatavy (1986) dokonce z historie české emigrace nejsilnějším a početně nejvýznamnějším, pokud nezahrneme vnitřní migraci Rakouska –

Uherska. Zprvu probíhala migrace do zemědělských oblastí – států Iowa, Texas, Wisconsin. Později začala převládat dominance městského osídlení – zejména do měst Chicago (stát Massachusetts) a New York (stát New York). Podle Polišínského (1996) se dále díky výhodně levné půdě opět rozšířila migrace do zemědělských oblastí, konkrétně do států Nebraska a Kansas. 20. století způsobilo převrat a expandující filmový a potravinářský průmysl přinesl nové možnosti uplatnění a tím i velkou vlnu migrace do Kalifornie. Dodnes se však k českému původu hlásí nejvíce lidí ve státě Texas, dále ve státech Illinois, Wisconsin a Minnesota, tedy v zemědělských oblastech, kde se tradičně Čechům dařilo (American FactFinder, 2012).

K roku 2009 se k českému a československému původu hlásilo více než 1,9 mil. obyvatel USA (U.S. DEPARTMENT OF COMMERCE, 2014). Díky takto vysokému počtu se USA řadí na první místo jako země s největší českou komunitou v zahraničí (Generální konzulát České republiky v Chicagu, 2014). Čeští krajané zde během let vytvořili velké množství tzv. „*krajanských spolků*“, a to podle Válka (2011) zejména účastníci migrace před rokem 1968, kteří žili ve víře návratu do Československa. Tyto spolky mají v současnosti z větší části pouze lokální význam a zaměřují se na jednu konkrétní činnost. Jejich hlavním cílem je slučovat české občany, či jejich potomky, a rozvíjet českou kulturu v USA. Důležitost, jaká je těmto spolkům přikládána, je možné posoudit podle podpory, které se jim dostává od vlády České republiky, kdy podle Kázeckého (2014) dostávají finanční podporu v rámci programu podpory českého kulturního dědictví. V současné době existuje v USA přibližně 160 spolků a organizací, z nichž byl prvním Americký Sokol založený v roce 1862 (Generální konzulát České republiky v Chicagu, 2014).

Hlavním znakem sledované skupiny je však její geografická roztříštěnost. Čeští krajané žijí ve všech 50 státech USA, včetně Aljašky a Havaje, jak je patrné z obrázku 1. Pohybují se tedy mnohdy ve velice odlišném prostředí a často je země původu tím jediným, co je spojuje. Hledat společné znaky mezi takto různorodou skupinou lidí může být proto velice obtížné. Už samotný vysoký počet krajanských spolků svědčí o různorodosti obyvatel. Jejich samotná existence je však také důkazem touhy sdružovat se s ostatními krajany a udržovat český jazyk a kulturu.

Obr. 1 - Počet obyvatel českého původu ve státech USA

Zdroj: American FactFinder, 2010a. *American Community Survey 2006-2010* [online]

[cit. 2015-04-12]. Dostupné z:

<http://factfinder.census.gov/faces/nav/jsf/pages/searchresults.xhtml?ref=geo&refresh=t&tab=map&src=bkmk>

2. Mentální mapy

Charles Trowbridge (1913) začal jako jeden z prvních zkoumat důvody rozdílných orientačních schopností jednotlivců. Ve své práci z počátku 20. století došel k závěru, že někteří lidé mají v hlavě mapu s centrem v jejich domovech a jiní jsou tzv. egocentričtí. Egocentrickou metodu orientace vnímal jako schopnost orientace v prostoru pomocí čtyř světových stran a připisoval jí zejména obyvatelům civilizovaného světa. „Domo-centrickou“ metodu pak připisoval jedincům z necivilizovaného světa, tedy takovým, kteří nemají povědomí o světových stranách a jejichž znalost prostoru se omezuje pouze na nejbližší okolí domova. Právě egocentričtí lidé byli podle Trowbridge (1913) schopni orientace i v neznámém prostoru, díky jejich schopnosti vnímat směry v závislosti na jejich vlastní měnící se poloze. Tyto mapy pak souhrnně nazýval „*imaginary*“, popř. „*informal maps*“.

Pojem „*cognitive map*“ byl však poprvé použit až psychologem Edwardem C. Tolmanem v roce 1948. Podle Edena (1988) nicméně trvalo celé desetiletí, než se termín začal využívat i v sociálních a behaviorálních vědách. Dnes se v anglické literatuře lze setkat s označením „*mental map*“ a často také nesprávně „*mind map*“. Především název *mind map*, do češtiny překládaný jako *myšlenková mapa*, s sebou přináší řadu nesrovnalostí. Někteří autoři jej mylně spojují s geografickým pojetím konceptu mentálních map. Jedná se však spíše o grafické vyjádření organizace informací v mysli, nikoli prostoru.

V české literatuře také existuje jistá nejednotnost v názvosloví. Zelenka (2008) však například vhodně definuje tři nejčastěji využívané termíny. *Percepční mapu* vnímá jako obraz vnějšího světa, který je prostou syntézou jak smyslových prožitků, tak předchozích zkušeností. *Kognitivní mapa* dle jeho názoru vyjadřuje pouze vnitřní reprezentaci vnějšího fyzického stavu. *Mentální mapa*, která je předmětem této práce, je pak vnitřní reprezentací vnějšího fyzického stavu zahrnující však i sociální, kulturní a jiné složky.

Koncept mentálních map je, jak již bylo uvedeno, úzce spjat s behaviorální geografii. V odborné literatuře se s ním výrazněji setkáváme zhruba od 60. let 20. století. Za autory koncepce jsou považováni Kevin Lynch a Peter Gould, podle kterých jsou také jednotlivé typy, podrobněji popsány v kapitolách 2.2 a 2.3, nejčastěji pojmenovávány. Například Siwek (2011) tyto mapy označuje také jako komparativní (lynchovské) a preferenční (gouldovské). Podle Siwka (2011) pak byly prvními mentálními mapami na území Československa mapy preferencí. Ve svém výzkumu města Boskovice je využili Hynek a Hynková (1979). Kynčlová–Tihonová a Bláha (2013) dokonce považují Hynka a Hynkovou za průkopníky mentálních map v českém (československém) prostředí.

Mapy lynchovského a gouldovského typu se od sebe zásadně liší nejen konstrukčně a konceptuálně, ale také předmětem zájmu. Gouldovské mapy jsou vytvářeny kartografy a dle Goulda a Whitea (1974) jsou založeny na obrazech atraktivity. Znázorňují tedy kladné, popř. záporné preference účastníků výzkumu k určitým oblastem. Jak uvádí Lynch (1960), lynchovský typ mentální mapy naopak vzniká rukou respondenta a zobrazuje prostředí tak, jak ho dotyčný vnímá – jeho tvar, velikost, objekty v něm umístěné, apod. Gould (1970) vysvětloval potřebu vzniku mentálních map zaplněním mezery v literatuře, která se dle jeho názoru nezabývala dostatečně studiem lidského vnímání geografického prostředí.

Dle Kynčlové a kol. (2009) je však problematika mentálních map interdisciplinární. Mentální mapy zasahují nejen do geografie a kartografie, ale také sociologie, psychologie, či urbanismu. První pokusy o ucelené kognitivní mapování prováděli právě psychologové. Byl to již zmíněný E. C. Tolman (1948), kterého na myšlenku mentálních map přivedly pokusy na laboratorních myších. Dle jeho výzkumu byly mapy vnímány jako obrazy vnějšího prostředí ukládaného do paměti zkoumaného subjektu poté, co se s prostředím seznámí. V roce 2014 se kognitivní mapování dostává do povědomí také oboru fyziologie, když byla udělena Nobelova cena za fyziologii nebo lékařství za objev buněk v mozku, které jsou zodpovědné za určování polohy (Nobelprize.org, 2014).

2.1. Problematika mentálních map

Jako všechny mapy jsou i ty mentální obrazem zemského, či jiného povrchu. Mentální mapy se však nesnaží sledované území znázornit objektivně a naopak jsou výsledkem individuálních představ člověka. Lynch (1960) popisuje mentální mapu jako produkt jak bezprostředního, právě zažívaného pocitu, tak vzpomínek na minulé zkušenosti. Siwek (2011) však udává, že definice mentálních map je poměrně obtížná a to nejen kvůli jejich přesahu do různých vědeckých disciplín.

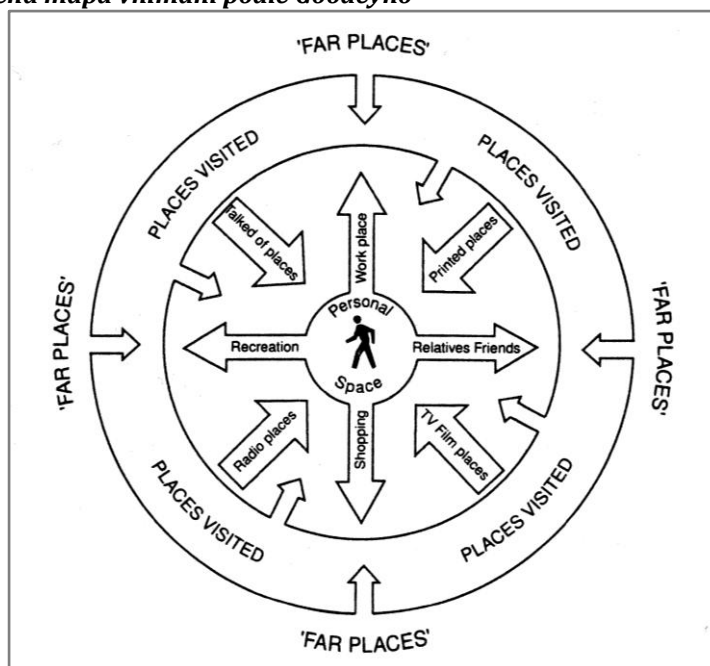
Drbohlav (1991) vnímá mentální mapy jako grafická vyjádření představ člověka o geografickém prostoru, zejména o jeho kvalitě, popř. uspořádání. Tato grafická vyjádření pak mohou mít podobu kartografického díla, či schématu. Golledge (1999a) se pak na mentální mapy dívá jako na prostředek k uchopení problematiky lidské schopnosti orientace v prostoru a schopnosti nalézt nejvýhodnější cestu. Nižnanský (1994) chápe mentální mapu jako materializaci prostorových představ jedince přenesením na papír, popř. ostatní záznamová média. O mentální mapy se však od počátku zajímají také psychologové, jak bylo uvedeno výše, jejichž definice mentálních map se od geografických liší. Gallistel (1990) například vidí mentální mapu jako záznam makroskopických

geometrických jevů z okolí v centrálním nervovém systému, které umožňují plánovat pohyby napříč daným prostředím.

Podle Drbohlava (1991) se koncept mentálních map odvíjí od termínů *preference* a *percepce*. Termínem percepce chápe Cox (1972) části znalostí, které jsou získané jedincem jako výsledek smyslového kontaktu s prostředím a je to právě percepce, která vede člověka při rozhodování a chování. Významný francouzský filozof Merleau-Ponty (2013) vnímal percepci jako proces, během kterého se utváří veškeré lidské vnímání a poznání. Tvorba se tedy vyznačuje úzkou spjatostí s osobností autora. Výsledná mapa je pak podle Siwka (2011) ovlivněna několika faktory. Jedná se jak o prožité osobní zkušenosti, tak o zkušenosti převzaté. Mapa je dále ovlivňována informacemi z médií, či názory blízkých osob. Důležitou roli hraje ovšem také míra vzdělání autora – zejména úroveň školy a kvalita výuky geografie. Neméně důležitými faktory jsou dle názoru Allena (1999) předpoklady pro orientaci v mapě. Dále ale dodává, že míra ovlivnění není do této doby přesně určena – mezi vědci stále probíhá diskuze o způsobu získání této schopnosti. Yi-Fu Tuan (1977) zastává názor, že vlastnost orientace není vrozená, ani se nevyvíjí okamžitě od narození. Za spíše druhotné faktory jsou pak považovány zkušenosti s cestováním.

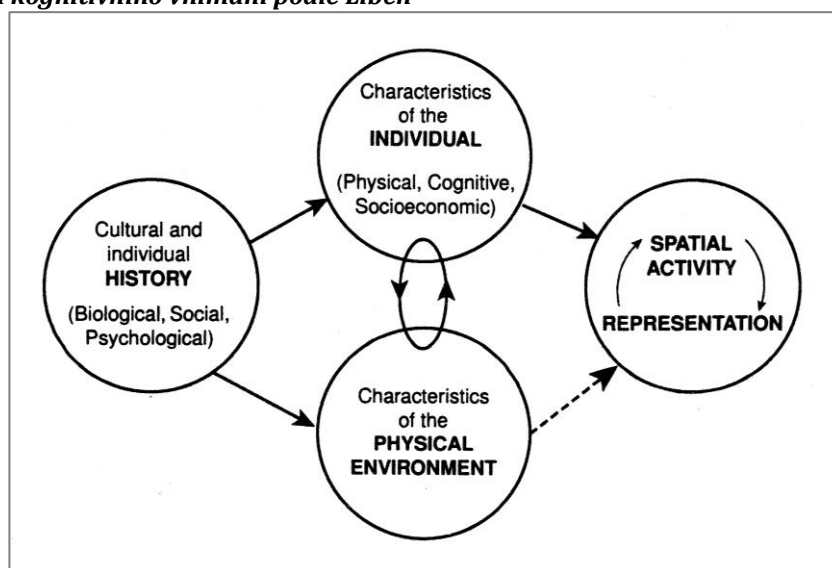
Goodey (1971) a Liben (1981) graficky rozpracovali teorie zkoumající způsoby, jakými je jedincovo kognitivní vnímání ovlivňováno okolním prostředím. Goodey (1971) vytvořil zjednodušenou mapu vnímání, na které je patrný vliv sociálního a fyzického prostředí, ve kterém se člověk pohybuje a ze kterého se učí. Model () ukazuje, že lidé rozšiřují své znalosti jak přímým kontaktem, tak pasivní interakcí. Liben (1981) rozšířila práci Burnetta a Briggse (1975), podle kterých přicházejí podněty k získávání kognitivního vnímání z vnějšího prostředí, stejně jako ze samotného jedince, popř. z interakce jedince a prostředí. Liben (1981) doplnila toto členění o složku kulturních faktorů. Její model je podán níže na obrázku .

Obr. 2 - Zjednodušená mapa vnímání podle Goodeyho

Zdroj: GOODEY, B., 1971. *Perception of the environment: an introduction to the literature*. Birmingham: University of Birmingham (Centre for Urban and Regional Studies), 90 s.. ISBN 09-014-9018-0.

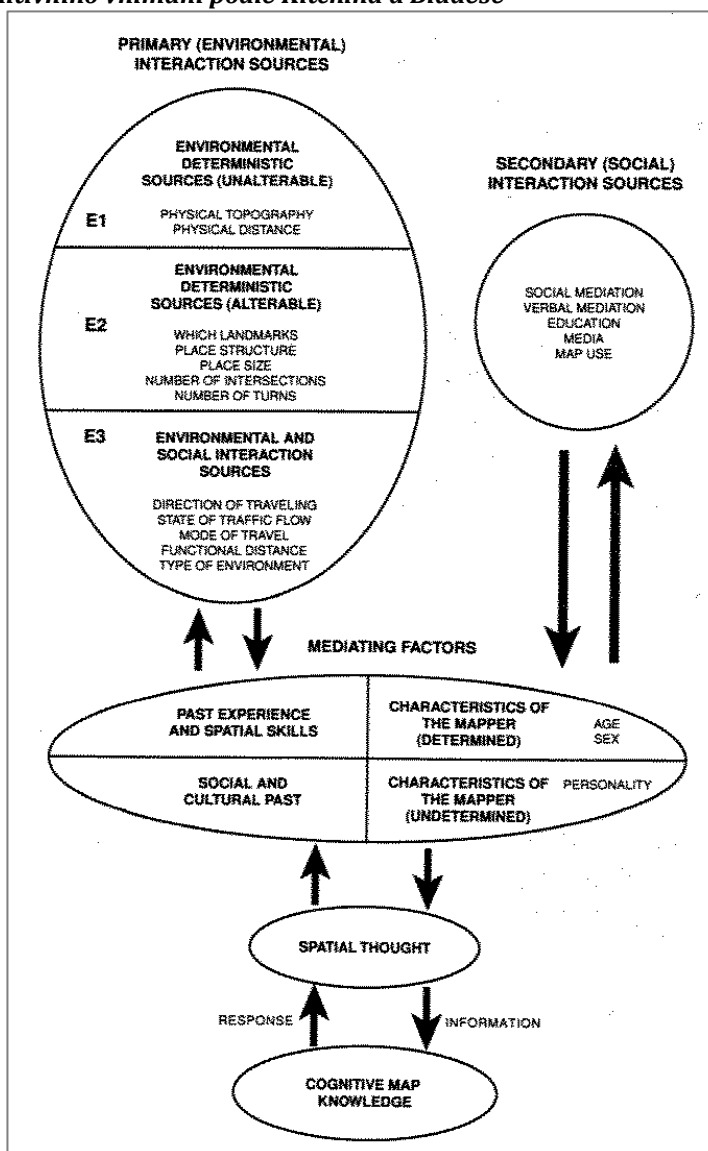
Obr. 3 - Model kognitivního vnímání podle Liben

Zdroj: LIBEN, L. S., 1981. Spatial representation and behavior: multiple perspectives. In: LIBEN, L. S. a H. N. N. PATTERSON. *Spatial Representation and Behavior Across the Life Span: Theory and Application*. New York: Academic Press, s 3-36. ISBN 0-12-447980-4.

Podle Kitchina a Bladese (2002) jsou však oba modely značně zjednodušené a neobsahují některé důležité faktory, které ovlivňují kognitivní vnímání a tím i výslednou mentální mapu. Uvedli proto vlastní model (obrázek 4) zahrnující faktory primárně nesouvisející s kognitivním vnímáním, ale zprostředkovaně finální mentální mapu ovlivňují.

Obr. 4 - Model kognitivního vnímání podle Kitchina a Bladese

Zdroj: KITCHIN, R. a M. BLADES, 2002. *The Cognition of Geographic Space*. London: I.B. Tauris Publishers, 241 s.. ISBN 1 86064 705 7.

Vlivu sociálního prostředí, ze kterého respondent pochází a ve kterém se pohybuje, na výslednou mentální mapu, si však všiml již Orleans (1967) ve své studii z oblasti kalifornského Los Angeles. Autor zde studoval rozdílnost tří sociálních skupin – bílých obyvatel z vyšší střední třídy, černošských obyvatel a obyvatel hispánského původu. Rozdíly v obsáhlosti jednotlivých map byly markantní.

Výše popsané faktory ovlivňující mentální mapy je nutné brát v úvahu nejen při analyzování výsledných map, ale již před začátkem samotného výzkumu. U mentálních map gouldovského typu je vhodné zařadit otázky týkající se socio – demografických ukazatelů (místo narození, znalost kultury, jazyka, navštívená místa, apod.) do dotazníkového šetření, popř. interview. Zejména Goodeyho (1971) model ovlivnil volbu otázek při tvorbě dotazníku využitého u výzkumu pro tuto práci. Byl brán také v úvahu při

vymezování hypotéz diplomové práce. Tento model se zvolil jako výchozí z důvodu jeho jednoduchosti a jednoznačnosti. Výše zmíněné modely vytvořené Liben (1981) a Kitchinem a Bladesem (2002) jsou oproti Goodeyho (1971) sice komplexnější, jejich složitost by však zabraňovala vytvoření jednoduchého a přehledného dotazníku.

Podle Siwka (2011) tedy vedly dosavadní výzkumy ke klasifikaci map na dva druhy. Lynchovský typ je označován za spíše komparativní, gouldovský typ za preferenční. Způsob tvorby mentálních map se tedy mezi oběma typy zásadně liší. Tvorba mentálních map gouldovského typu bude blíže popsána v kapitole 4.4., představeny budou však níže, v kapitole 2.2. Lynchovský typ není předmětem zájmu této práce, přesto se jedná o důležitou součást konceptu mentálních map a bude tedy krátce popsán v kapitole 2.3.

2.2. Mapy gouldovského typu

Problematika gouldovského typu mentálních map vychází z Gouldovy (1970) hypotézy, že zatímco jedna část pohledu na realitu je pro danou osobu jedinečná, druhá část je sdílená s ostatními. Gouldovský typ mapy se podle Drbohlava (1991) konstruuje nejčastěji na základě výběru ideálního místa v libovolném prostředí respondentem. Vzniká tedy druhotně – přenosem slovních, či písemných informací do mapy. Při tvorbě jsou využívány kartografické prvky kresby – kartogramy, izolinie, apod. Nejrozšířenější metodou výzkumu je dotazníkové šetření, popř. interview. Nejčastěji se pak podle Siwka (2011) hodnotí preference k trvalému bydlení, rekreaci, či obchodní činnosti.

Podle Drbohlava (1991) je základním rozdílem v uchopení problematiky gouldovského typu mentálních map způsob vlastního zjištění respondentových preferencí, Siwek (2011) je proto označuje také za mapy preferenční. V současnosti se nejčastěji využívají dva způsoby. Drbohlav (1991) uvádí, že „*revealed preferences*“ představují informace z nezávislého posouzení situace, kdy nejsou respondentovi předkládány žádné možné alternativy. Výsledky se pak bodově ohodnotí, popř. standardizují, aby bylo možné jejich vzájemné posouzení. Tomuto přístupu byla dána přednost také v této práci. Požadované informace je však možné získat pomocí tzv. „*stated preferences*“, které vznikají z komparativního hodnocení, kdy respondent často porovnává kvality dané jednotky vůči jednotkám ostatním. Siwek (2011) dále uvádí, že technika tvorby mentální mapy gouldovského typu je do jisté míry ovlivněna výběrem základních prostorových jednotek analýzy.

Gould a White (1974) rozlišují čtyři speciální typy gouldovských map. Jedná se o „*ignorance surface*“, tedy mapy neznalosti znázorňující místa, která respondenti zcela opomíjejí, popř. nevědí, kde se nachází. Dále rozeznávají tzv. „*confusion matrix*“, matici

záměn obsahující informace o místech, která respondenti nesprávně zaměňují za jiná, často velmi podobná místa. „*Travel field*“ lze volně přeložit jako cestovatelskou oblast. Tyto mapy vychází z hypotézy, že čím více lidé cestují, tím více klesá jejich neinformovanost a zmenšuje se „*ignorance surface*“. Mapy „*travel field*“ znázorňují tedy cestovatelský rádius respondentů. Posledním typem je pak „*information surface*“, neboli oblast rozhledu. Tento druh map pracuje s otázkou, jak měřit vlastní informovanost. Nejčastěji znázorňuje tedy oblasti, na které si respondenti vzpomněli pod časovým tlakem. Všechny tyto speciální druhy mentálních map se používají spíše jako doplněk k hlavním výzkumným otázkám zpracovaným do podoby klasické gouldovské mapy.

Siwek (2011) pak pokládá za zvláštní případ mentálních map tzv. mapy strachu. Tyto mapy znázorňují dle jeho názoru oblasti s velmi výraznou negativní preferencí, z nichž nejintenzivnější negativní emoci je právě strach. Prostorové aspekty kriminálních činů v městském prostředí však začali jako první zkoumat zřejmě Carter a Hill (1976).

Mapy gouldovského typu kladou často menší nároky na respondentův čas a schopnosti než mapy lynchovského typu. Siwek (2011) k tomuto typ mentálních map uvádí, že není možné srovnání se skutečností, ani hodnocení jejich pravdivosti a míru shody s realitou. Srovnání se skutečností by podle Kynčlové–Tihonové a Bláhy (2013) navíc postrádalo smysl, protože mapy vznikají na topografickém mapovém podkladě. Využívají se nejčastěji při studiu residenčních preferencí respondentů, či u podnikatelských preferencí a jsou účinným nástrojem také při marketingu.

2.3. Mapy lynchovského typu

I když není lynchovský typ mapy předmětem zájmu této práce, je vhodné ho představit. Drbohlav (1991, s. 164) říká, že lynchovský typ „*rozumí mentální mapou zobrazení prostoru, vyjadřující jedincovo vnímání rozsahu, umístění, či tvaru elementů v prostředí, jeho prostorovou orientaci apod.*“ Tento typ mentální mapy je tedy přímo reprezentován náčrtem.

Lynch (1960) při svém výzkumu kombinoval několik metod. Tzv. „*office interview*“ při kterém se dotazoval na význam, jaký má město pro respondenty a zároveň je žádal o nakreslení mapy. Dále testoval respondenty poznáváním objektů na předkládaných fotografiích. Tento test měl potvrdit informace získané z interview. Jako třetí způsob zvolil Lynch (1960) „*výlety*“ do okolí, kdy dobrovolník doprovázel respondenta a zaznamenával jeho okamžité reakce na diktafon. Poslední výzkumnou metodou bylo dotázání se na cestu a zaznamenávání respondentova popisu trasy.

V současné době při výzkumu převažují různé obměny office interview, kdy nejdůležitější částí je právě samotné kreslení mentální mapy. Výsledné mapy pak nejčastěji obsahují pět hlavních typů elementů – uzly (*nodes*), hranice (*edges*), obvody (*districts*), dominantní prvky (*landmarks*) a trasy (*paths*). Tyto prvky pak Goolledge (1999a) shodně nazývá *geometrickými strukturami znalostí*.

Lynch (1960) viděl hlavní přínos mentálních map tohoto typu v jejich využití urbanisty a architektky. Podle Siwka (2011) se mapy lynchovského typu vztahují k realitě a lze je srovnávat se skutečností a také hodnotit jejich přesnost. Dále uvádí jejich možné využití při určování míry znalosti, jakou má jedinec o okolním prostoru, popř. k určování váhy informačních zdrojů. Goolledge (1999a) ale zdůrazňuje, že dokonalé, komplexní znalosti prostředí nelze dosáhnout, protože okolní prostředí se neustále dynamicky proměňuje.

3. Rešerše

V této části bude popsána vybraná literatura zabývající se problematikou mentálních map s důrazem na jejich využití při studiu migrace. Jelikož bude práce založena na „gouldovském“ typu map, bude se i tato část zaměřovat především na tento druh mentálních map. Většina zásadních prací byla napsána ve 20. století. Téma praktického použití map se vyskytuje jak v české, tak zahraniční literatuře. Využití mentálních map při studiu migrace je však do dnešní doby poměrně malé. Následující vědecké práce a knihy se staly teoretickým základem diplomové práce.

3.1. Mentální mapy a prostor

Snahou zobrazit prostředí tak, jak jej vidí lidé ve své hlavě, se zabýval již C. C. Trowbridge na počátku 20. století. Jeho práce *On Fundamental Methods of Orientation and „Imaginary Maps“* byla prací spíše psychologickou. Trowbridge (1913) se zde snažil vysvětlit důvody, proč vzdělaný člověk v cizím prostoru rychle ztrácí cit pro orientaci. Svůj výzkum demonstruje právě pomocí „imaginary maps“, tedy náčrtů zobrazujících pohyb člověka ve známém a neznámém prostředí. I když zde ještě nejsou použity mentální mapy v pravém slova smyslu, dá se tato práce velmi dobře pokládat za počátek zkoumání lidského vnímání prostoru.

Britský ekonom Kenneth Boulding označil knihu *Image and Environment* za dílo propojující geografii a psychologii zcela novým způsobem – téměř vytvářejícím novou vědeckou disciplínu. Její editoři Downs a Stea (1973) si kladli za cíl představit a ucelit přístupy ke studiu lidského chování v prostoru. Kniha však spíše reprezentuje sbírku článků na téma kognitivního mapování a mentálních map. Downs a Stea (1973) zde vnímají kognitivní mapování jako jev, který pomáhá řešit základní prostorové otázky, jako například nalezení nejkratší a nejbezpečnější cesty z práce, nebo výběr vhodné lokality pro bydlení, či podnikání. Mentální mapa je pak abstraktním obrazem, který ukazuje prostředí v určitém čase tak, jak lidé očekávají, že vypadá. Jako první se také zamýšlí nad změnami mentálních map s přibývajícím věkem jedince. Mezi přispěvatele patří takové osobnosti behaviorální geografie jako Kevin Lynch a Peter R. Gould, či jeden z nejcitovanějších psychologů 20. století, představitel behaviorismu, Edward C. Tolman.

Stěžejní prací zkoumající lidské vnímání prostoru se však stala *The Image of the City* Kevina Lynche. Lynch (1960) zde vnímá obrazy prostředí jako výsledek obousměrného procesu mezi pozorovatelem a jeho okolím. Pro své potřeby dokonce vytvořil nové kritérium – tzv. „imageability“. Nové kritérium odráží, jak snadná nebo obtížná je pro

respondenta vizuální představivost (Cognitive Atlas, 2011). To, co pozorovatel vidí, je založeno na vnější formě. Způsob, jakým tuto formu interpretuje, je však ovlivněn vnitřními pohnutkami pozorovatele. Lynch zdůrazňuje, že lidský organismus je velmi flexibilní a schopný adaptace. Různé skupiny mohou tedy mít různé představy o stejné vnější realitě. Dá se říci, že z těchto faktů vychází podstata mentálních map.

Gould (1970) na rozdíl od Lynche zastává názor, že lidskou představu o prostředí vytvářejí navíc také politické, sociální, kulturní a ekonomické hodnoty. Od Lynchovy představy mentálních map ho také dělí názor na originalitu map. Při vytváření mentálních map se tedy na základě vlastní hypotézy o sdíleném a jedinečném pohledu na realitu snažil oddělit jedinečné vnímání od společného a to poté přenést do formy mapy. Sám však ve své práci přiznává, že autoři si nikdy nemohou být jistí, jak přesně mentální mapa vystihuje zkoumaný problém. Nicméně předpokládá, že její výpovědní schopnost je velmi vysoká.

Výpovědní schopnost mentálních map zkoumalo množství autorů. Například Murray a Spencer (1978) tvrdí, že výsledná mapa je ovlivněna třemi faktory: geografickou mobilitou jedince, vlastní obrazotvorností a schopností kreslit. I když poslední dva faktory budou ovlivňovat spíše mapy lynchovského typu, geografická mobilita se může týkat i map typu gouldovského. Lloyd (1989) ve své studii říká, že výsledek je ovlivněn také způsobem, jakým se jedinec s prostředím seznámil. Dle jeho názoru byly mentální mapy osob, které se s okolím seznámily prostřednictvím mapy, či plánu přesnější a rychleji nakreslené, než mentální mapy stálých residentů. Zatímco Murray a Spencer (1978) vnímají výpovědní schopnost mentálních map spíše skepticky, Lloyd (1989) zastává neutrální postoj.

Gould dále pokračoval zkoumáním lidských preferencí. Gould a White (1974) se v knize *Mental Maps* zaměřili na zkoumání preferencí pro výběr budoucího bydliště studentů. Z výsledků výzkumu však nevznikly pouze mentální mapy, ale také mapy, které autoři nazývají „*ignorance maps*“. Gould a White (1974) je považují za jakýsi opak mentální mapy – zobrazují totiž místa s minimální, či žádnou preferencí. Tuan (1974) však namítá, že taková mapa nemusí být nutně opakem mentální mapy. Dle jeho názoru může být výsledek ovlivněn také neznalostí daného místa, či jeho přírodních, sociálních a dalších poměrů.

Z novějších studií je vhodné zmínit následující tři práce. Všichni autoři vycházejí z výše popsaných prací Lynche a především Goulda.

The Cognition of Geographic Space je knihou, která přinesla ucelený pohled na problematiku mentálních map. Autoři Kitchin a Blades (2002) se zde zaměřili na kritické posouzení způsobu, jakým lidé o geografickém prostoru uvažují a jak se v něm chovají.

Práce obsahuje studii zaměřenou jak na genderové rozdíly při vytváření mentálních map, tak na problematiku znevýhodněných osob se sníženou schopností orientace či pohybu v prostoru a jejich způsob vnímání prostoru. Kniha zahrnuje jak stručnou historii výzkumu mentálních map, tak jeho budoucí množnosti.

Rob Kitchin je také editorem knihy *Cognitive Mapping: Past, present and future*. Jak již napovídá podtitul, Kitchin a Freundschuh (2000) zde předkládají pohled na historický vývoj kognitivního mapování, popis současného stavu a směr, jakým by se mohl budoucí výzkum ubírat. Na jednotlivých kapitolách se podíleli jak geografové, tak psychologové a každá je rozdělena podle stejného schématu – minulost, přítomnost a budoucnost. Kniha tak jako jedna z mála nabízí různé a často rozdílné pohledy na problematiku mentálních map a kognitivního mapování všeobecně.

Jiang (2013) ve své práci zkoumá dva základní problémy při vytváření obrazu města a to vnitřní a vnější reprezentaci města. Přímou rozvíjí Lynchovu myšlenku o unikátních elementech, tzv. „*city elements*“, které tvoří image města v mysli jedince. Takových elementů si podle Lynche (1960) všímají lidé primárně a informaci o nich udrží v paměti déle než o ostatních prvcích. Tyto prvky se budou tedy častěji objevovat i v mentálních mapách. Jiang (2013) navíc tvrdí, že stále rostoucí množství geografických informací o městech získané zejména ze sociálních médií jako je například Flickr a Twitter může zásadním způsobem ovlivnit výslednou image města a odrazit se i v mentálních mapách. Touto myšlenku by se v budoucnu mohli zabývat i další vědci.

3.2. Konstrukce a využití mentálních map

Jak již bylo uvedeno, mentální mapy jsou problematikou interdisciplinární a jejich využití se nemusí omezovat pouze na studie percepce, či při urbanismu. Například Lloyd a kol. (2010) demonstrují využití mentálních map při výuce zeměpisu. Kynčlová a kol. (2009) popisují používání mentálních map orientačními běžci. Zde se ovšem jedná o mapy vyskytující se pouze v myšlenkách běžce. V oboru psychologie se mentálními mapami zabýval například Hubert D. Zimmer (2004), který zkoumal rozdílnost schopnosti jedinců analyzovat prostorové vztahy buď z fragmentů mapy, nebo naopak z mapy celé.

Drbohlav (1991) se ve své práci velmi detailně zabývá problematikou konstrukce map gouldovského typu. Cílem práce bylo zaplnit mezeru v československé odborné geografické literatuře, která do té doby postrádala významnější pokusy o zachycení mentálního obrazu obyvatelstva. Ve studii byly konstruovány mapy jak typu „*stated preferences*“, tak „*revealed preferences*“. Obsahuje navíc také analýzu multifaktorové

podmíněnosti preferencí, která metodou postupné regrese ilustruje, jak je možné vytipovat faktory související s preferencí.

The Construction of Cognitive Maps je knihou shrnující do tří kapitol problematiku konstrukce mentálních map. Portugali (1996) zde společně s kolegy probírá teoretický rámec mapování. Popisuje také proces transformace informace od respondenta, ať už ústní, či jinou formou, k mapě. Cílem práce je přiblížit proces konstrukce mentálních map. Kniha se zaměřuje zejména na reprezentaci rozsáhlých území, jako jsou metropolitní areály, města, či sousedství.

Vznik knihy *Wayfinding Behavior: cognitive mapping and other spatial processes* byl inspirován, podle slov autora Reginalda D. Golledge (1999b), účastí na semináři sdružujícím vědce zkoumající chování jak lidí, tak živočichů. Dle jeho názoru do té doby žádné podobné setkání neproběhlo. I když je hlavním tématem knihy lidská schopnost nalézt nejvýhodnější cestu v prostoru, Golledge (1999b) vedla snaha zaplnit mezery v odborné literatuře a dát prostor také vědcům, kteří zkoumají zvířecí schopnost orientace. Vzniklo tak dílo sdružující geografy, kartografy, psychology a zoology.

3.3. Mentální mapy v kontextu migrace

Podle Whitea (1978) chybělo v literatuře spojení mentálních map a studia migrace až do přibližně 70. let 20. století. Propojením těchto dvou témat se zabýval například Lloyd (1976), který objevil vysoké hodnoty koeficientů mnohonásobné korelace mezi emigrací studentů z Pensylvánie a Jižní Karolíny do ostatních států na základě jejich kognitivních a preferenčních oblastí. Whiteova (1974) studie zase dokazovala silnou závislost mezi imigrační atraktivitou 25 měst státu Kentucky a residenčními preferencemi respondentů. Tato závislost byla dokonce silnější než u výše příjmu, míře nezaměstnanosti, či velikosti oblasti.

Fuller a Chapman (1974) zřejmě jako první začali rozvíjet myšlenku propojující mentální mapy s migrací. Nelze říci, že vycházejí přímo z prací Goulda (1970), ale všímají si, že jako jeden z mála uvažuje percepci místa jako obraz mapy, ale nikdy se nepokusil tento koncept využít pro studium migrace. Svou prací se tedy snažili zaplnit mezery v chápání vlivů na kolektivní lidské chování. Mentální mapu zde autoři vnímají jako grafické znázornění vyjádřených preferencí k alternativním residenčním lokalitám. Otázkou tedy není důvod k migraci, ale lokality, pro které se migranti rozhodnou. Snahou bylo odhalit podobnosti v prostorových percepcích mezi rozličnými osobami. Výzkum probíhal formou dotazníkového šetření rozneseného mezi studenty pocházejícími převážně z Asie, Pacifické oblasti a pro porovnání také studentů z USA. Výsledkem byly

mapy gouldovského typu vyjadřující preference a nepreference lokalit (států) pro budoucí život. Autoři sami přiznávají, že studie zkoumala spíše potenciální, než aktuální migranty. Největší potenciál pro využití mentálních map při výzkumu vidí mimo dosah tradičních populačních studií. Na závěr udávají, že mentální mapy mohou přinést skutečný důkaz o existenci jakési matice, přes kterou lidé filtrují své obytné možnosti a že obyvatelé stejné zdrojové oblasti mají stejné lokalizační preference.

White (1978) tvrdí, že mentální mapy mohou být důležitým nástrojem při pohledu na predikce migrace. Zároveň ale říká, že mají omezené predikční schopnosti, protože mentální mapy se mezi jednotlivými socioekonomickými skupinami liší a migranti navíc mívají velmi často rozdílné socioekonomické charakteristiky než majoritní populace. Klade si tedy otázku, jak agregovat, či kategorizovat prostorové preference respondentů a zda je to vůbec možné. Samotná studie pak zkoumá, zda existuje a jak vypadá veřejná mentální mapa residenčních preferencí v americkém státě Kentucky. Z výsledků autor vyvozuje, že veřejná mentální mapa nemůže reflektovat obecný pohled všech obyvatel. Dle jeho názoru je modelování migračního chování pomocí agregovaných mentálních map zkreslující a do značné míry tím tedy vyvrací předchozí studie.

Opačný názor zastává Jung (2014), která ve své studii s názvem *Let Their Voices Be Seen: Exploring Mental Mapping as a Feminist Visual Methodology for the Study of Migrant Women* říká, že mentální mapy mohou být vhodnou vizuální metodologií pro studium migrace. Autorka se zaměřila na ženy – migrantky. Zkoumala schopnosti geografické představivosti nedávných přistěhovalkyň. Tvrdí, že mapy nejsou pouhým odrazem ženské představy o prostředí, ale reflektují také jejich touhy, emoce, pocity a vnitřní rozpory. Výsledkem práce byly mentální mapy lynchovského typu. Jung (2014) zdůvodňuje použití této metody při výzkumu hlavně tím, že migrantky se často drží v ústraní a při rozhovorech se bojí, či jednoduše nechtějí vyjádřit svůj názor. Sama se při výzkumu potýkala s jazykovou bariérou. Dle jejího názoru pak mohou být naopak výsledky rozhovorů, či dotazníkových šetření zkresleny.

4. Metodika

4.1. Tvorba dotazníku

Mentální mapy gouldovského typu mají tradičně základ v dotazníkovém šetření. Stěžejní částí práce byla tedy tvorba dotazníku. Aby bylo možné potvrdit, či vyvrátit základní hypotézy, musel dotazník splňovat určitá kvalitativní kritéria. Při jeho tvorbě byly brány v úvahu faktory ovlivňující mentální mapy popsané v kapitole 2.1 a pravidla pro tvorbu mentálních map.

Šetření bylo provedeno technikou CAWI (Computer Assisted Web Interviewing) pomocí webového on-line dotazníku. Společnost Google vytvořila v roce 2012 službu Google Disk (v originále *Google Drive*), tedy internetovou aplikaci, která mj. umožňuje uživateli vytvářet speciální dokumenty typu formulář. Tato služba se ukázala jako nejvhodnější pro tvorbu dotazníku díky intuitivnímu nastavení otázek a odpovědí a také možnosti neomezeného počtu respondentů a doby průzkumu. Důležitým kladem služby je také export výsledků do různých formátů, včetně Microsoft Excel. Výsledný formulář, v tomto případě dotazník, je poté dostupný online pomocí vlastní URL. Design dotazníku je možné při znalosti HTML/CSS libovolně upravovat, popř. využít nabízených šablon, jeho atraktivitu pak zvyšuje nepřítomnost reklam.

Základní konstrukce dotazníku vycházela z nastudované literatury a postulovaných hypotéz. Dotazník byl rozdělen do pěti částí a obsahuje celkem 35 uzavřených a otevřených otázek. Úvodní strana představuje respondentovi cíle práce, strukturu dotazníku a kontaktní informace pro případné dotazy, či připomínky. Druhá část obsahuje pouze kontrolní otázku na dobu pobytu v USA pro případ, že by respondent nezaznamenal požadavek uvedený v úvodní části. Pokud respondent nežil v USA déle jak 5 let, dotazník byl ukončen. Třetí část se zaměřuje na samotnou identifikaci respondenta. Obsahuje celkem 13 uzavřených, či otevřených otázek. Snahou bylo zařadit základní a jednoduché otázky, nad kterými by se respondent nemusel příliš dlouho zamýšlet. Dále se dotazník v pěti uzavřených a šesti otevřených otázkách zaměřil na vztahy respondentů k Česku. Otevřené otázky v této a v následující sekci představují zřejmě nejdůležitější část práce – respondenti zde vyjadřují své osobní preference týkající se českých a poté amerických měst. Závěrečná část dotazníku je, jak již bylo naznačeno, zaměřena na USA a obsahuje čtyři obecné otázky a pět otázek na osobní preference. Před odesláním dotazníku byla respondentům dána možnost vyplnit kontaktní emailovou adresu pro případné doplňující otázky. Dotazník je pak přiložen v příloze práce.

4.2. Pilotní výzkum

Před spuštěním vlastního výzkumu byl proveden pilotní výzkum. Cílem bylo ověřit, zda je dotazník formulován srozumitelně, neobsahuje žádné příliš intruzivní otázky a naopak obsahuje všechny varianty odpovědí a také zda zadané otázky budou mít schopnost vyvrátit, či potvrdit stanovené hypotézy. Tento výzkum se rozšířil mezi deset respondentů, kteří byli poučeni jak o způsobu hodnocení dotazníku a metodě zpracování, tak o smyslu celého pilotního výzkumu. Reakce byly ve všech případech pozitivní. Všech deset účastníků pilotního výzkumu pobývá více jak pět let v USA, splnili tedy základní podmínku pro účast a jejich odpovědi byly zaznamenány. Návratnost dotazníku činila 100 %.

Pilotního výzkumu se účastnilo sedm žen a tři muži. Snahou bylo předložit dotazník rovnému počtu osob z první i druhé vlny migrace. Tento cíl se nepodařilo zcela naplnit, z první skupiny dotazník vyplnily čtyři osoby, z druhé šest. Nejvíce dotazovaných v současnosti pobývá ve státě California a to čtyři. Dále dvě osoby ve státě New York a po jedné osobě ve státech Florida, Massachusetts, Utah a Washington.

Hlavní hypotézou, kterou se tato práce snaží potvrdit, či vyvrátit je existence zásadního rozdílu ve vnímání české a americké reality mezi migračními vlnami. Tato a ostatní hypotézy byly podrobně popsány v úvodní části práce, konkrétně v kapitole 1.1.

Respondenti z první skupiny odpověděli na otázky týkajících se českých měst průměrně 1,6 městem, dotazovaní z druhé skupiny pak průměrně 2,4 městem, přičemž u obou skupin převládala neochota odpovídat na negativně laděné otázky. Z tohoto faktu je dobře patrná silnější geografická orientace respondentů druhé migrační vlny. Výběr měst se však příliš nelišil, ve většině odpovědí převládala Praha.

K americkým městům se vyjádřili respondenti první skupiny v průměru 2,6 městem a druhé skupiny v průměru 1,6 městem. Situace je tedy téměř přesně opačná, než tomu bylo u českých měst. V odpovědích příchozích před rokem 1989 je patrná inklinace k současným, či předešlým místům pobytu, v odpovědích se ale vyskytují i města velmi vzdálená. Odpovědi příchozích po roce 1989 se zaměřují na všeobecně známá města a města v blízkosti okolí. Projevuje se i zde silná schopnost potvrdit, či vyvrátit hypotézy práce.

Otázky zaměřené na vhodnost, či nevhodnost města k životu se ukázaly jako nejschopnější potvrdit, či vyvrátit hlavní hypotézy práce. Naopak u otázek zaměřených na turistickou vhodnost, popř. nevhodnost města, kulturní, či historické bohatství se ukázala tendence odpovídat totožným městem jako u předchozích otázek, popř. menším počtem

měst. Takto formulované otázky během pilotního výzkumu nevykázaly schopnost potvrdit, či vyvrátit hypotézy formulované v úvodní části práce.

Na základě zkušenosti z pilotního výzkumu byl dotazník po ukončení tohoto výzkumu doplněn o jednu otázku – k druhé části dotazníku byla přiřazena otázka „Jak často sledujete dění v Česku“. Její zodpovězení pomůže upřesnit, do jaké míry je respondent ovlivňován děním v Česku. Během pilotního výzkumu také zazněly ze strany respondentů návrhy o doplnění informací k určitým otázkám. Návrhy respondentů pilotního výzkumu byly akceptovány a před začátkem šetření se tyto otázky upřesnily tak, aby nedocházelo k žádným, či minimálním nedorozuměním.

4.3. Dotazníkové šetření

Vlastní šetření probíhalo pouze on-line webovou (elektronickou) formou od 23. 9. 2014 a ukončeno bylo 3. 12. 2014. Výzkumu se zúčastnilo celkem 80 respondentů, z toho dva nežili v USA déle jak pět let, dotazník se tedy v obou případech ukončil a odeslal prázdný. Respondenti byli vybíráni stratifikovaným náhodným výběrem tak, aby splňovali dané kritérium, tedy délku pobytu v USA více než pět let a samozřejmě český, popř. československý původ. Takto se dotazník zadal celkem pěti respondentům a poté se s jejich pomocí rozšířil metodou snowball mezi další respondenty, jejichž celkový počet je neznámý. Návratnost dotazníku tedy nelze přesně určit.

Po ukončení dotazníkového šetření a před začátkem vyhodnocování bylo nutné data očistit. K tomu se využil program Microsoft Excel, velmi dobře kompatibilní se službou Google Drive, ve které probíhalo dotazníkové šetření. Pozornost byla zaměřena zejména na otevřené otázky a odpovědi týkající se názvů měst, kdy bylo nutné odpovědi upravovat jak po gramatické stránce, tak po stránce formální. Pokud respondent vysvětlil svůj výběr města přímo v dotazníku, odpovědi se nijak neupravovaly a do výsledků se vložily jako přímá citace i s případnými nespisovnými výrazy.

4.4. Konstrukce a hodnocení mentálních map

Pro konstrukci mentálních map se využil software ArcGIS ve verzi 10. 1. vyvinutý společností Esri v desktopové verzi (*ArcMap*). Tento program mj. umožňuje propojování souborů aplikace Excel s prostorovými daty, ukázal se tedy jako velmi vhodný pro konstrukci mentálních map. Zdroje samotných prostorových dat byly v případě map znázorňující Česko a USA rozdílné, vždy jsou však u příslušné mapy uvedeny.

Před začátkem procesu tvorby mentálních map byla uvažována tzv. logika mapy (anglicky „*map logic*“), pojem zavedený M. Eckertem na počátku 20. století. Eckert (1908) tímto naznačoval důležitost uvědomění si, jak a kým bude výsledná mapa využívána. Před začátkem tvorby mentálních map byla proto uvažována například vzdálenost, z jaké se budou mapy číst, podle čehož se zvolila sytost barev. Symbolika využitá v mapách se pak zvolila podle míry zatížení mapy výsledným počtem měst a také podle zvyklostí při tvorbě mentálních map.

Kromě uvažování logiky mapy a čištění dat předcházelo samotné konstrukci mentálních map také zpracování dat o preferencích a udělení bodů. Vycházelo se z principu tzv. „*revealed preferences*“, který byl podrobněji popsán v kapitole 2.2. Městům byly přiřazovány body podle pořadí, v jakém byla v jednotlivých odpovědích uvedena. První město bylo ohodnoceno třemi body, druhé dvěma a třetí jedním bodem. Každé další město se do hodnocení nezapočítalo. Inspirací k využití tohoto postupu byla práce Drbohlava (1991). Do mapy pak města vstupovala s celkovým počtem bodů. Toto opatření mělo zabránit uvedení pouze jednoho města a tím velkému zredukování preferencí, jak uvádí Thill a Sui (1993).

Během samotné konstrukce mentálních map se tedy pracovalo s již upravenými daty. Ta byla postupně spojována s prostorovými daty jednotlivých území v prostředí atributových tabulek na základě společného atributu, kterým byl nejčastěji název města, popř. státu nebo kraje. Pomocí bodových znaků se poté přiřazovaly městům značky podle počtu bodů. Jednotlivé mapy obsahují znaky s různou klasifikací, nejčastějším klasifikátorem byl tzv. „*Natural Breaks (Jenks)*“. Tento klasifikátor je založen na algoritmu vytvořeném kartografem Georgem Jenksem z University of Wisconsin, který automaticky vyhledává zlomy podle vysokých odchylek v datech. Ukázal se jako nejvhodnější zejména při extrémně vysokém počtu bodů jednoho, popř. dvou měst. Dále se využíval klasifikátor „*Quantile*“ pracující na principu shodného počtu prvků v každé třídě. Jedná se ovšem o klasifikátor vhodný pro lineárně distribuovaná data, odlehle hodnoty jsou tedy klasifikovány poměrně nevhodně. Využit byl pouze u minimálního počtu dat. Samotný počet tříd klasifikace byl volen manuálně pro každou mapu zvlášť. Obdobným způsobem byla volena klasifikace také u kartogramů znázorňujících podíly obyvatel žijících v daném státě (v případě USA), či kraji (v případě Česka).

Vytvořeno bylo celkem 22 mentálních a šest tematických map. Pro každou otázku byly vytvořeny dvě mentální mapy – zvlášť pro první a druhou skupinu tak, aby bylo možné porovnání rozdílů mezi příchozími. Jednotlivé tematické mapy pak znázorňují města a státy současných, popř. předešlých pobytů respondentů. Tyto mapy pak sloužily jako vizuální doplněk.

Při samotném hodnocení mentálních map se vycházelo z postupů využitých např. Gouldem a Whitem (1974), nebo Drbohlavem (1991), které se ovšem rozšířily o kvalitativní hodnocení, jehož inspirací byla práce Jung (2014) a zejména pak Towerse (2005). Využití postupů kvalitativních analýz umožnil výsledný počet respondentů, stejně jako jejich možnost vyjádřit osobní názor ať přímo v dotazníku, nebo později během konverzace s výzkumníkem.

Během hodnocení rozdílnosti pohledu na české a americké reálie dvou skupin migrantů se porovnávaly dvě mapy zaměřené na jednu výzkumnou otázku zobrazující odpovědi respondentů první a druhé vlny migrace, přičemž současně probíhala analýza výsledků dotazníku tak, aby bylo možné přiřadit jednotlivé odpovědi k charakteristickým rysům respondentů (místo bydliště, věk, předešlá místa trvalého pobytu, apod.). Do hodnocení se zařazovaly také části konverzací vedených s respondenty ochotnými účastnit se elektronické konverzace (email, Skype, apod.). Dále se hodnotily také mentální mapy první vlny a druhé migrační vlny zvláště a porovnávaly se s místy trvalých pobytů, v případě českých map s místy původu, při snaze potvrdit, či vyvrátit hypotézy práce o souvislosti příslušnosti k migrační vlně a výběru měst.

Jak již bylo uvedeno, jedná se o kombinaci kvantitativní a kvalitativní analýzy, tedy snahu zjistit příčiny daných odpovědí a najít ve výsledcích společné znaky. Snahou a cílem této práce je vnést do poměrně metodicky uzavřené disciplíny mentálních map nový způsob hodnocení, tedy spojení hodnocení mentálních map dvou skupin respondentů se statistickými analýzami.

V části 5.3. Americké preference se k jednotlivým městům pro zvýšení orientace přiřadily oficiální zkratky států, ve kterých se dané město nachází. Tyto kódy se skládají ze dvou částí – US (ISO 3166-1 alpha-2 kód pro Spojené státy Americké) a dvou písmen značících daný stát (ISO, 2014). Využila se přitom druhá část kódování ISO 3166-2:US, publikovaná Mezinárodní organizací pro normalizaci (anglicky *International Organization for Standardization*). Tento kód se uvedl vždy u prvního výskytu města v dané podkapitole, poté se již město popisovalo bez kódu.

4.5. Kvantitativní analýza

Během hodnocení výsledků byly využity také metody statistické analýzy, tedy metody kvantitativní. Jejich využití bylo umožněno porovnáváním dvou skupin jedinců. Analýza probíhala v prostředí statistického programu SPSS, který je kompatibilní s prostředím, ve kterém bylo zpracováváno dotazníkové šetření, tedy s programem Microsoft Excel. Hodnotily se zejména hypotézy o shodnosti rozdělení. V případě porovnávání výsledků

první a druhé migrační vlny zvlášť se využily testy pro závislé výběry, při porovnávání odpovědí první a druhé vlny se potom aplikovaly testy pro nezávislé výběry. Jako statistické metody se zvolily testy neparametrické, které nepředpokládají normální rozložení dat a jsou vhodné pro malé soubory. Výsledky jednotlivých testů popsaných níže pak byly zapisovány vždy do závorky za vyhodnocení ve formátu: hodnota testu / signifikance testu v případě Pearsonova chí – kvadrát testu, v případě neparametrických testů pak pouze hodnota signifikance.

Hodnotila se již zpracovaná data – tedy města s přidělenými body. Postup udělování bodů byl popsán v předchozí části 4.4. V řádcích tabulek byla vyznačena města a jim přidělené body, ve sloupcích pak jednotlivé otázky. Tabulky pro obě migrační vlny s přidělenými body lze nalézt v příloze ve formátu programu Microsoft Excel.

Kvantitativní analýza se pokusila ověřit schopnost otázek potvrdit, či vyvrátit hypotézu práce. Smyslem těchto testů bylo zejména statisticky potvrdit, či vyvrátit hypotézu o rozdílném výběru měst respondenty první a druhé migrační vlny. K hodnocení každé skupiny zvlášť se pak přistoupilo z důvodu ověření nutnosti přítomnosti otázky v dotazníkovém šetření, tedy zda existují mezi odpověďmi statisticky významné rozdíly, které by indikovaly schopnost otázky přinést do výzkumu nové informace. Zde se posuzovaly zvlášť pozitivně a negativně laděné otázky. Za pozitivně laděné otázky byly považovány následující: města vhodná k životu, města vhodná k turistické návštěvě, města kulturně bohatá a v případě Česka také města historicky bohatá. Za negativně laděné otázky se pak považovaly následující dvě: města nevhodná k životu, města nevhodná k turistické návštěvě.

Pro analýzu v prostředí programu SPSS byly zvoleny čtyři testy. Wilcoxonův test pro dva závislé výběry se využil pro porovnání dvou závislých výběrů. Podle Hendla (2006) testuje nulovou hypotézu, zda se střední hodnota dvou výběrů rovná. Porovnávaly se zde tedy mediány počtu bodů udělené městům v různých sadách otázek respondenty vždy jedné vlny.

Pro analýzu více než dvou závislých výběrů byl využit Friedmanův test, který je podle Mrkvičky a Petráškové (2006) neparametrickou obdobou analýzy rozptylu, někdy bývá proto označován jako neparametrická ANOVA (*Analysis of Variance*). V tomto případě se tedy testuje hypotéza o shodnosti rozdělení více závislých výběrů. Využil se opět při porovnání počtu bodů udělených městům respondenty vždy jen jedné migrační vlny.

Pearsonův chí – kvadrát test, využitý při analýze závislosti kategoriálních proměnných, je Andělem (1985) popisován jako metoda matematické statistiky, která má za cíl ověřit, zda sledovaná veličina splňuje podmínky předem určeného typu rozložení. Působení třetí

proměnné pak vzhledem k velikosti dat nebylo uvažováno. Využívá se však, podobně jako v tomto případě, pro ověření hypotéz v prostředí kontingenčních tabulek.

Kolmogorov – Smirnovův test se zvolil při porovnání dvou nezávislých výběrů. Podle Mrkvičky a Petráškové (2006) testuje hypotézu, zda výběry pocházejí z toho samého rozdělení. Zde se využil při testování hlavní hypotézy práce, tedy existence rozdílů v rozložení měst mezi respondenty první a druhé migrační vlny. Aby bylo hodnocení objektivní, počty udělených bodů jednotlivým městům se převedly na průměry.

Cílem statistické analýzy dat bylo také ověření vlivu socio – demografických ukazatelů, jako je např. stupeň znalosti anglického jazyka, četnost kontaktu s Čechy žijícími v Česku, náležitost k české komunitě v USA, apod. na výsledky dotazníkového šetření. V tomto případě se jednalo o ověření, zda výše zmíněné ukazatele ovlivňují množství vybraných měst a popř. jak je ovlivňují. Statistická analýza probíhala formou kontingenčních tabulek s využitím výše popsaného Pearsonova chí – kvadrát testu. Analyzoval se počet měst uvedených v odpovědích jednotlivých respondentů. V tomto případě nebylo nutné pracovat s pořadím, v jakém byla jednotlivá města uváděna, tedy s počtem udělených bodů. Pokud respondent uvedl více než tři požadovaná města, do analýzy se započítala všechna další zmíněná. Aby byly splněny podmínky testu, rozdělily se počty měst uvedených v odpovědích do celkem šesti kategorií v případě českých měst a do pěti kategorií v případě měst amerických, tedy 0 – 3, 4 – 6, 7 – 9, 10 – 12, 13 – 15 a u českých měst 16 – 18. Dotazník obsahoval celkem pět otázek týkajících se preferencí amerických měst a šest otázek týkajících se preferencí měst českých s možností odpovědět až třemi různými městy u každé otázky a z tohoto důvodu byly počty českých měst rozděleny do více kategorií, než počty měst amerických. Analyzovaly se výsledky respondentů obou migračních vln dohromady. Výsledky tohoto testování jsou popsány v kapitole 5.2.

Zvlášť byl pak Pearsonovým – chí kvadrát testem analyzován vliv věku jedince, jehož možný efekt na počet vybraných měst je přiblížen v kapitole 5.1. Do analýzy vstupoval jak současný věk, tak věk v době příchodu do USA. Analýza těchto dvou faktorů byla umožněna díky otázkám uvedeným v dotazníku, kdy nebyl respondent dotázán na současný věk, ale na rok narození a rok příchodu do USA. Věk respondenta byl vypočítán ke konci roku 2014. Z důvodu malého počtu respondentů byly vytvořeny věkové kategorie tak, aby se dostalo podmínkám testu. Ze současného věku respondentů byly vytvořeny celkem čtyři kategorie – méně než 35, 35 – 44, 45 – 54, více než 54. Věk respondentů při příchodu do USA se také rozdělil do čtyř kategorií – méně než 20, 20 – 24, 25 – 29, více než 29. Výsledky testování jsou uvedeny v kapitole 5.2. Opět do analýzy vstupovaly výsledky počtu měst obou migračních vln dohromady, zvlášť se analyzoval počet českých a amerických měst, rozdělených do kategorií popsaných výše.

Za socio – demografickou charakteristiku nelze považovat délku pobytu v USA, byla proto podobně jako věk respondentů zpracována odděleně. Analýza opět probíhala pomocí kontingenčních tabulek, jako test se využil Pearsonův chí – kvadrát test. Délka pobytu se rozdělila do čtyř kategorií – méně než 11 let, 11 – 20, 21 – 34, více než 34 let. Do analýzy opět vstupovaly kategoriální data počtu měst. Výsledky jsou uvedeny v kapitole 5.2. Neporovnávala se zde data za jednotlivé migrační vlny, ale obě vlny dohromady.

Pearsonův – chí kvadrát test byl využit také při testování rozdílů jednotlivých charakteristik mezi respondenty první a druhé vlny. Cílem bylo zjistit, zda existují statisticky významné rozdíly v socio – demografických charakteristikách mezi respondenty první a druhé migrační vlny. Výsledky jsou obsaženy v kapitole 5.1.

5. Výsledky

Tato kapitola se pokusí uvést možné důvody pro konkrétní, bodově silně hodnocené, výběry měst respondentů první a druhé vlny migrace. Zaměří se zejména na popis měst, která získala počet bodů vyšší nebo roven 4 a byla tedy s jistotou uvedena více než jedním respondentem. Tato města tak s větší pravděpodobností reprezentují společné znaky dané skupiny výběru respondentů. Využijí se přitom také vlastní zdůvodnění výběru respondenty. Města s méně než 4 body se pak blíže popíší, pouze pokud je jejich výskyt v dané kategoriích určitým způsobem překvapivý, či pokud respondenti specifikovali své důvody pro výběr. Města s vyšším počtem bodů, jejichž výběr nebyl respondenty zdůvodněn, se popsala pomocí ekonomických, demografických a jiných faktorů, které považovali Cox (1972), Gould a White (1974), či později Towers (2005) za hlavní faktory ovlivňující sídelní preference.

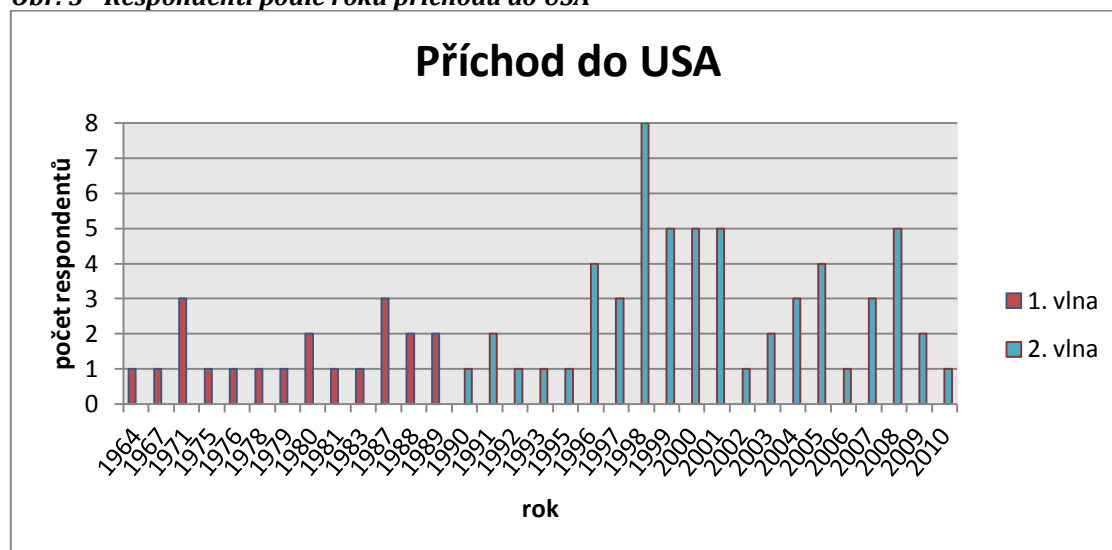
Dále tato kapitola shrne poznatky získané jak z hodnocení mentálních map, tak z výsledků statistických analýz prováděných v programu SPSS. Jsme si vědomi, že popsané výsledky, včetně potvrzení, popř. vyvrácení hypotéz je možné aplikovat pouze na vzorek respondentů využitý v této práci. Postupy analýzy jsou však využitelné i nad její rámec a lze je aplikovat na ostatní výzkumy. Výsledky využívají metod jak kvantitativní, tak kvalitativní analýzy. Tyto souhrnné výsledky slouží pouze jako ilustrační příklad možného hodnocení preferencí dvou skupin migrantů. Jsme si vědomi, že předkládaný vzorek respondentů není, vzhledem k jeho velikosti, reprezentativní.

5.1. Soubor respondentů

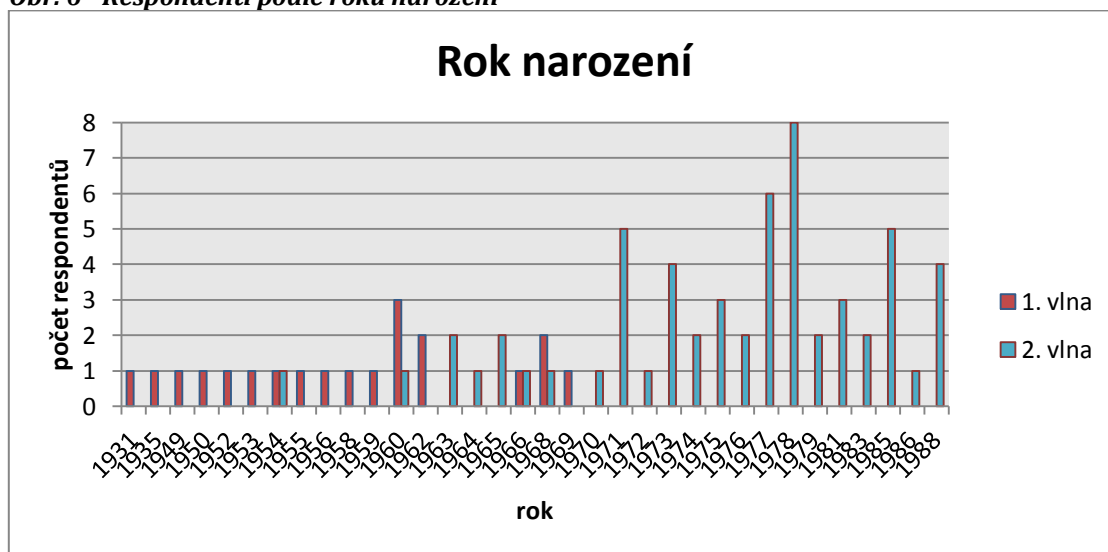
Dotazníkového šetření se účastnilo celkem 78 respondentů, přičemž převažovali respondenti z druhé migrační vlny, jak je patrné z obrázku 5. Tento fakt lze přičítat způsobu šíření dotazníku, zejména vyvěšení na webové stránce sociální sítě Facebook (www.facebook.com) sdružující české a slovenské občany v USA. Z této stránky také pochází nejvíce odpovědí. Dále se dotazník šířil mezi členy českých skupin v USA sítě meetup (www.meetup.com). Předpokládá se, že tento druh sociálních sítí využívají spíše mladší lidé, v tomto případě tedy respondenti druhé generace. Nejstarší respondent výzkumu se narodil v roce 1931 a nejmladší v roce 1988, jak je patrné z obrázku 6. Gould a White (1974) během svého výzkumu zjistili, že názory starších respondentů jsou častěji shodné s názory většinové části populace, než názory mladších respondentů. Tento fakt přičítali vyšší míře nahodile a „chaoticky“ vybíraných lokalit mladých, ne příliš účastníků výzkumu.

Aspekt vlivu věku jedince není do Goodeyho (1971) modelu zahrnut, přesto se může jednat o důležitý ukazatel zejména při hodnocení osobních preferencí migrantů, jak udává Diamant (1995): „Čím starší je jedinec, tím nesnadněji se zbavuje pout k prostředí, z něhož přišel, tím nesnadněji se přizpůsobuje prostředí novému, do něhož přišel.“ Níže na obrázku 7 je proto znázorněn věk respondentů v době příchodu do USA. Z tohoto obrázku je patrný nižší věk respondentů přicházejících do USA před rokem 1989. Průměrný věk mezi skupinami se liší o téměř dva roky – 23,2 let u první vlny a 25 let u vlny druhé. Medián věku je pak také nižší u respondentů z první migrační vlny – 21,5 let oproti 24 let respondentů druhé migrační vlny. Respondent první vlny byl také v době příchodu do USA nejmladší – teprve 11letý. Naopak nejstarší byla v době příchodu respondentka z druhé vlny, které bylo 54 let. Předpokládáme tedy, že čím mladší byl respondent v době příchodu do USA, tím snadněji u něj proběhla naturalizace a rychleji se odpoutal od českého prostředí – tzn. ztratil vazby na českou společnost. Tento předpoklad platí napříč oběma vlnami.

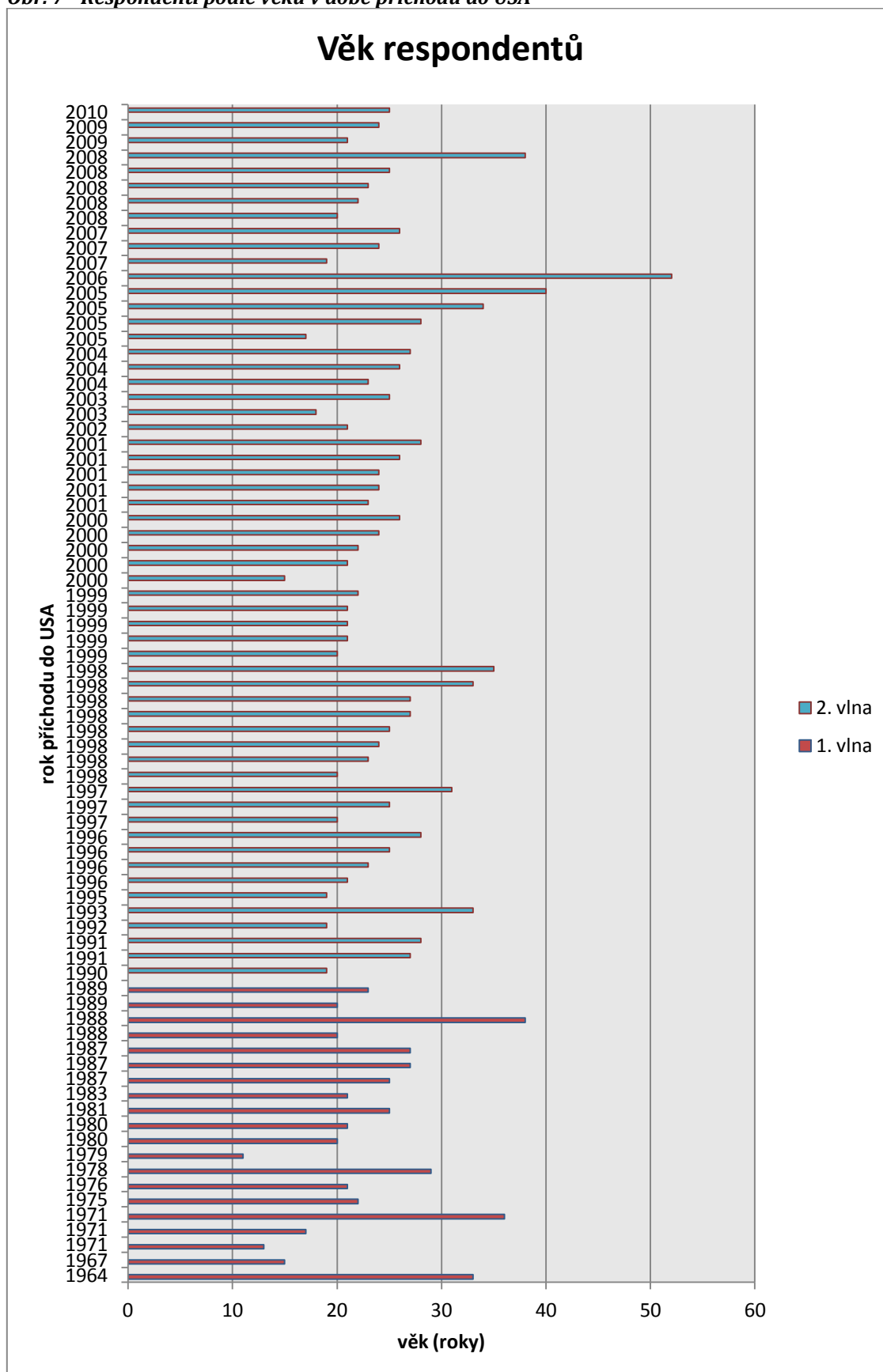
Obr. 5 - Respondenti podle roku příchodu do USA

Obr. 6 - Respondenti podle roku narození

Obr. 7 - Respondenti podle věku v době příchodu do USA

Jak ukazuje tabulka 1, z první vlny migrace se šetření účastnilo celkem 20 respondentů, z toho 12 žen. Druhá vlna zahrnuje 58 respondentů s vysokou převahou žen – celkem 42. V této a ostatních tabulkách jsou uvedeny také podíly daného znaku na celkovém vzorku respondentů. Jak uvádí např. Hendl (2006), při popisné analýze lze takto lépe prezentovat rozdílnosti v rozdělení jednotlivých kategorií, v tomto případě migračních vln.

Z hlediska rodinného stavu žije nejvíce respondentů z obou vln příchodu do USA v současné době v manželském svazku. Z příchozích před rokem 1989 není nikdo svobodný, na rozdíl od příchozích po roce 1989, kde se vyskytlo celkem 11 lidí. Rozvedení převažují u první vlny příchozích, podílejí se na celkem 30 % respondentů, v absolutních číslech však převyšují druhou vlnu příchozích o pouhého jednoho respondenta. Po jednom respondentu z příchozích před rokem 1989 žije v současné době s partnerem, či partnerkou a je ovdovělých. Z příchozích po roce 1989 jich žije s partnerem/partnerkou již pět, ovdovělá je pak jedna respondentka. Pearsonův chí-kvadrát test odhalil statisticky významné rozdíly v rodinném stavu mezi respondenty první a druhé vlny migrace (hodnota Pearsonova chí-kvadrát testu – 11,392/ signifikance – 0,010). Pro splnění podmínek testu byly sloučeny kategorie vdaná/ženatá a žije s partnerem/partnerkou.

Z hlediska nejvyššího dosaženého vzdělání dokončilo u obou migračních vln nejvíce dotazovaných středoškolské vzdělání. Vysokoškoláci se pak podílejí více na celkovém počtu respondentů příchozích po roce 1989 a to 47 %, tedy téměř polovinou. Vysokoškoláků příchozích před rokem 1989 se výzkumu zúčastnilo celkem 7, tedy 35 %. Pouze jeden dotazovaný z celkového vzorku dokončil jen základní vzdělání a to respondent druhé vlny migrace. V tomto případě Pearsonův chí-kvadrát test žádné statisticky významné rozdíly v míře vzdělání mezi dotazovanými z první a druhé vlny podle očekávání neodhalil (1,276/0,528).

Do úvodní části dotazníku byla zařazena otázka, zda má respondent geografické vzdělání. Ve většině případů se u obou vln vyskytovala záporná odpověď, více však u příchozích před rokem 1989 a to u celkem 85 % dotazovaných. Celkem 37 (64 %) příchozích po roce 1989 odpovědělo záporně. Tato otázka se ukázala jako nevhodně formulovaná – respondenti odpovídali kladně i v situaci, kdy dokončili pouze středoškolské vzdělání. Snahou bylo odhalit možný vliv geografického vzdělání na vysokoškolské úrovni na výsledky geografické orientace respondentů. Do podrobnější analýzy proto nebyly výsledky uvažovány.

Vzhledem k politickému vývoji Česka během 20. století bylo nutné zohlednit také respondenty, kteří se nenarodili na území Česka, ale jako Češi se cítí. Nejvíce respondentů z obou skupin se narodilo na území dnešní České republiky. Dva dotazovaní z první a čtyři

dotazovaní z druhé skupiny se narodili na území dnešní Slovenské republiky, do výzkumu tedy byli zařazeni. Mimo hranice bývalého Československa se nenarodil žádný respondent.

Zásadní rozdíly mezi oběma skupinami lze pozorovat v důvodech, které respondenty vedly k příchodu do USA, resp. k odchodu z Česka (Československa), které potvrzují výsledky Pearsonova chí-kvadrát testu (30,471/méně než 0,001). Pro splnění podmínek testu byly sloučeny ekonomické, pracovní a studijní důvody do kategorie *ekonomické a jiné*. Dále jsou důvody příchodu do USA popsány tak, jak se vyskytly v dotazníku a jak jsou znázorněny v tabulce 1.

Zatímco u první skupiny převažuje politický důvod a sloučení rodiny, které společně představují 75% podíl všech respondentů dané skupiny, druhá skupina je rozložena rovnoměrněji. U příchozích před rokem 1989 se ve třech případech vyskytl jiný důvod odchodu, z nichž jeden byl označen jako „institucionální diskriminace“, lze ho tedy zřejmě také zařadit mezi politické důvody. Dále se po jednom respondentu vyskytl důvod ekonomický a pracovní. Žádný respondent nepřišel do USA ze studijních důvodů. Naopak je tomu u druhé skupiny, kde je nejčastějším důvodem odchodu respondentů po roce 1989 studium, které také zřejmě souvisí s již zmíněným vyšším podílem vysokoškoláků. Nad hranici 20 % se dostal ještě důvod jiný, mezi kterým se nejčastěji vyskytovala svatba s občanem amerického původu, či rozhodnutí rodičů o odchodu do USA. Dále se s menším rozdílem vyskytly důvody jako sloučení rodiny (14 %), ekonomický důvod (19 %), či pracovní (17 %). Pouze dva respondenti (3 %) uvedli politický důvod odchodu do USA.

Tab. 1 - Rozložení respondentů podle vybraných charakteristik (N=78 respondentů)

		první vlna		druhá vlna	
		počet	podíl	počet	podíl
Pohlaví	muži	8	40%	16	28%
	ženy	12	60%	42	72%
Rodinný stav	svobodná/svobodný	0	0%	11	19%
	vdaná/ženatý	12	60%	36	62%
	rozvedená/rozvedený	6	30%	5	9%
	žije s partnerem/partnerkou	1	5%	5	9%
	ovdovělá/ovdovělý	1	5%	1	2%
Nejvyšší dosažené vzdělání	základní	0	0%	1	2%
	střední škola	13	65%	30	52%
	vysokoškolské	7	35%	27	47%
Země narození	území dnešní České republiky	18	90%	54	93%
	území dnešní Slovenské republiky	2	10%	4	7%
	jinde	0	0%	0	0%
Důvod příchodu	rodinný (sloučení rodiny)	7	35%	8	14%
	pracovní	1	5%	10	17%
	studijní	0	0%	14	24%
	politický	8	40%	2	3%
	ekonomický	1	5%	11	19%
	jiný	3	15%	13	22%
Celkem respondentů		20	100%	58	100%

Jednou z výchozích tezí hypotéz práce je vliv rozdílné znalosti anglického jazyka mezi skupinami. Do dotazníku byla tedy zařazena otázka zjišťující míru znalosti českého, anglického a popř. jiného jazyka, jejíž výsledky jsou znázorněny v tabulce 2. Z této tabulky je patrné, že existují rozdíly ve znalosti již českého jazyka. Zatímco všichni příchozí před

rokem 1989 označili češtinu jako svůj rodný jazyk, u příchozích po roce 1989 to bylo pouze 67 % dotazovaných. Za výbornou pak označilo svou míru znalosti češtiny celkem 31 % respondentů a pouze jedna respondentka, narozená na Slovensku, považuje svou znalost za dobrou. Pearsonův chí-kvadrát test podpořil výše zmíněné výsledky a odhalil statisticky významné rozdíly ve znalosti českého jazyka mezi respondenty první a druhé vlny migrace (8,662/sig. 0,013). Tabulka 2 pak obsahuje poznámku s přesným zněním otázky.

V míře znalosti anglického jazyka se projeví menší rozdíly mezi skupinami, než se očekávalo. Tento fakt je patrný i z výsledku Pearsonova chí-kvadrát testu, který přijímá nulovou hypotézu o neexistenci rozdílů (3,292/ sig. 0,349). Téměř shodný podíl respondentů – 80 % v první skupině a 81 % ve skupině druhé – označilo svou znalost za výbornou. Jako dobrou pokládá míru znalosti anglického jazyka 15 % dotazovaných první a 17 % druhé skupiny. Z příchozích po roce 1989 hodnotí svou míru znalosti angličtiny pouze jedna respondentka jako špatnou.

Dalším jazykem hovoří celkem 30 % dotazovaných z první vlny migrace a 69 % z vlny druhé. Rozložení znalostí první skupiny je rovnoměrné po dvou respondentech pro všechny stupně znalosti kromě mateřského jazyka, kde se nevyskytla žádná odpověď. U příchozích po roce 1989 je rozložení více nesymetrické. Jedna respondentka označila jiný jazyk jako mateřský, čímž byl zřejmě myšlen slovenský jazyk. Nejvíce respondentů hodnotí svou znalost jako dobrou (31 %), dále jako špatnou (22 %) a 14 % hovoří dalším jazykem na výborné úrovni.

Tab. 2 - Míra znalosti vybraných jazyků

jazyk	míra znalosti	první vlna		druhá vlna	
		počet	podíl	počet	podíl
čeština	mateřský jazyk	20	100%	39	67%
	výborná	0	0%	18	31%
	dobrá	0	0%	1	2%
	špatná	0	0%	0	0%
angličtina	mateřský jazyk	1	5%	0	0%
	výborná	16	80%	47	81%
	dobrá	3	15%	10	17%
	špatná	0	0%	1	2%
jiný	mateřský jazyk	0	0%	1	2%
	výborná	2	10%	8	14%
	dobrá	2	10%	18	31%
	špatná	2	10%	13	22%

Poznámka: Kterými jazyky hovoříte? K jazyku, kterým hovoříte, vyplňte míru znalosti.

Čeština – mateřský jazyk, výborná, dobrá, špatná

Angličtina – mateřský jazyk, výborná, dobrá, špatná

Jiný – mateřský jazyk, výborná, dobrá, špatná

Tabulka 3 představuje pomocí pěti ukazatelů vztah respondentů k Česku a opět lze pod touto tabulkou nalézt poznámku s přesným zněním jednotlivých otázek uvedených v dotazníku. Otázky byly voleny tak, aby jejich výsledky byly schopny odhalit vztahy a orientaci respondentů v Česku nejen z geografické perspektivy. Jak již bylo řečeno v kapitole 1.1, otázky zpracované v této, předchozí tabulce a dále v tabulce 4 vycházejí z Goodeyho(1971) modelu.

Zásadní rozdíl mezi skupinami je možné pozorovat již u prvního ukazatele. Zatímco respondenti, kteří přišli do USA před rokem 1989, spíše neudrží (50 %) intenzivní vztahy s Českem, dotazovaní příchozí po roce 1989 v naprosté většině (90 %) tyto vztahy udržují. *Intenzivní vztah* nebyl v této otázce záměrně specifikován a respondenti tak měli možnost rozhodnout podle vlastního uvážení. Hypotézu o existenci rozdílu mezi skupinami v intenzitě kontaktů potvrzuje Pearsonův chí-kvadrát test (17,399/ sig. méně než 0,001).

Výše zmíněné potvrzuje i četnost kontaktů s Čechy žijícími v Česku. Celkem 35 % respondentů z první skupiny přiznává kontakt s Čechy několikrát týdně, stejný podíl však zároveň udržuje kontakt pouze několikrát za rok. Také méně častý, či žádný kontakt udržuje poměrně velký podíl dotazovaných – 25 %, zatímco kontakt několikrát měsíčně pouze 5 %. Druhá skupina vykazuje téměř opačný stav, kdy několikrát týdně udržuje kontakt s Čechy celkem 59 % dotazovaný a několikrát měsíčně 34 %. Méně častý kontakt pak udržuje dohromady pouze 6 % respondentů. Výsledky je možné opět potvrdit Pearsonovým chí – kvadrát testem (26,908/ sig. méně než 0,001).

Překvapením je ovšem podíl respondentů první skupiny, kteří odpověděli kladně na otázku, zda mají v Česku příbuzné. Celkem 16, tedy 80 % respondentů má v Česku příbuzné, přesto s nimi zřejmě neudrží nijak blízké kontakty. V první skupině dále dva respondenti odpověděli na otázku záporně a dva si nebyli jistí. Z druhé skupiny pak naprostá většina 56 respondentů (97 %) v Česku příbuzné má. Pouze dva odpověděli záporně. Přesto Pearsonův chí-kvadrát test indikuje signifikantní rozdíly mezi skupinami (7,486/ sig. 0,024).

Během posledních dvanácti měsíců navštívilo Česko celkem 35 % příchozích před rokem 1989, převažují tedy ti, kteří Česko nenavštívili. Opačný stav pozorujeme u respondentů po roce 1989, kde převažují návštěvníci Česka s 59 %. Rozdíl kladných a záporných odpovědí je však překvapivě nízký, vzhledem k četnosti kontaktů. Vysvětlit ho lze ovšem částečně nelegálností pobytu respondentů druhé vlny, kteří nesmějí vycestovat za hranice USA. Pearsonův chí – kvadrát test pak neindikuje statisticky významné rozdíly mezi respondenty migračních vln (3,328/ sig. 0,068).

Zajímavé zjištění vyplývá z poslední otázky. Z odpovědí je patrné, že všichni respondenti sledují dění v Česku, což dokazuje i výsledek Pearsonova chí-kvadrát testu (3,325/ sig. 0,505), ze kterého je patrné stejné rozložení odpovědí mezi respondenty dvou migračních vln. U první skupiny převažuje se 40 % pouze nárazové sledování, tedy v situacích určitým způsobem neopakovatelných, či neobvyklých. Vysoký počet však sleduje dění denně a to celkem 35 % respondentů, několikrát měsíčně pak 20 % a několikrát týdně pak pouze 5 %. Druhá skupina sleduje dění v Česku v poměrně vyvážených intervalech. Nejvíce dotazovaných (34 %) uvedlo denní četnosti sledování. Shodný podíl respondentů (22 %) pak sleduje dění několikrát měsíčně a nárazově. Několikrát týdně se o dění v Česku zajímá 17 % účastníků výzkumu.

Tab. 3 - Vztahy respondentů k Česku

		první vlna		druhá vlna	
		počet	podíl	počet	podíl
intenzivní vztahy s Českem	ano	9	45%	52	90%
	ne	10	50%	6	10%
	nevím	1	5%	0	0%
četnost kontaktu	několikrát týdně	7	35%	34	59%
	několikrát měsíčně	1	5%	20	34%
	několikrát za rok	7	35%	2	3%
	méně často, či vůbec	5	25%	2	3%
příbuzní v Česku	ano	16	80%	56	97%
	ne	2	10%	2	3%
	nevím	2	10%	0	0%
návštěva během posledních 12 měsíců	ano	7	35%	34	59%
	ne	13	65%	24	41%
četnost sledování dění	denně	7	35%	20	34%
	několikrát týdně	1	5%	10	17%
	několikrát měsíčně	4	20%	13	22%
	pouze nárazově	8	40%	13	22%
	nikdy	0	0%	0	0%

Poznámka: Udržujete intenzivní vztahy s Českem?

Ano, Ne, Nevím

Jak často jste v kontaktu s Čechy žijícími v Česku?

Několikrát týdně, Několikrát měsíčně, Několikrát za rok, Méně často, či vůbec

Máte v Česku příbuzné?

Ano, Ne, Nevím

Navštívili jste v průběhu posledních 12 měsíců Česko?

Ano, Ne

Jak často sledujete dění v Česku? (čtete české noviny, sledujete pořady v televizi, na internetu, apod.)

Denně, Několikrát týdně, Několikrát měsíčně, Pouze nárazově, Nikdy

Vztahy respondentů k USA, resp. sociální vztahy a četnost stěhování v rámci USA jsou popsány v tabulce 4 a opět jsou zde pro lepší orientaci uvedena přesná znění otázek v dotazníku. Jako součást české komunity v USA se cítí celkem 55 % respondentů první skupiny, 40 % respondentů samo sebe s českou komunitou nijak nespojuje a 5 % si není jisto. Podíl respondentů patřících do české komunity je vyšší u druhé skupiny – celkem 62 %. Pouze 24 % se jako součást necítí a 14 % není rozhodnuto. S ohledem na výslednou signifikanci Pearsonova chí-kvadrát testu (0,310/0,577) nelze považovat rozdíly mezi skupinami za statisticky významné.

Osobní vztahy udržují nejvíce obě skupiny s Čechy i Američany na stejné úrovni. U příchozích před rokem 1989 zvolilo tuto možnost 50 % respondentů. Těsně následují osobní vztahy s Američany (45 %) a pouze jeden respondent (5 %) udržuje vztahy spíše s Čechy. Příchozí po roce 1989 tedy udržují nejvíce vztahy s občany obou národností (48 %), dále spíše s Američany (29 %). Méně respondentů pak přiznalo udržování vztahů spíše s Čechy – celkem 17 %. Jeden respondent neudržuje vztahy s nikým a dva respondenti zvolili možnost jiné. Tuto možnost v jednom případě vysvětlili osobními vztahy s Řeky, do jejichž rodiny se respondentka přivdala a v druhém případě se dotazovaný nemohl objektivně rozhodnout. Pearsonův chí – kvadrát test neindikuje statisticky významné rozdíly mezi skupinami (3,117/0,374).

V četnosti stěhování se výsledky respondentů z obou skupin téměř shodovaly – 75 % z první a 72 % dotazovaných z druhé skupiny se za posledních dvanáct měsíců nestěhovalo ani jednou. Dále 20 % z první a 24 % účastníků z druhé skupiny se stěhovalo jednou, a 5 % a 3 % dvakrát. Vícekrát se nestěhoval nikdo. Dotazník obsahoval také otázku „Ve kterých státech USA jste během svého pobytu pobýval (a)?“ Výsledky byly využity především při kvalitativním hodnocení, kdy pomáhaly odhalit vztahy respondenta k místu výběru.

Tab. 4 - Vztahy respondentů k USA

		první vlna		druhá vlna	
		počet	podíl	počet	podíl
součást české komunity	ano	11	55%	36	62%
	ne	8	40%	14	24%
	nevím	1	5%	8	14%
osobní vztahy	Češi	1	5%	10	17%
	Američané	9	45%	17	29%
	nikdo	0	0%	1	2%
	Češi i Američané na stejné úrovni	10	50%	28	48%
	jiné	0	0%	2	3%
četnost stěhování	nikdy	15	75%	42	72%
	jednou	4	20%	14	24%
	dvakrát	1	5%	2	3%
	vícekrát	0	0%	0	0%

Poznámka: Považujete se za součást české komunity v USA?

Ano, Ne, Nevím

Udržujete v USA osobní vztahy spíše s:

Čechy, Američany, Nikým, Oběma na stejné úrovni, Jiné

Za posledních 12 měsíců jste se stěhoval (a) - v rámci USA:

Nikdy, Jednou, Dvakrát, Třikrát, Vícekrát

5.2. Kvantitativní porovnání preferencí respondentů první a druhé vlny

Kolmogorov – Smirnovův test na 5 % hladině významnosti vyvrátil shodnost rozdělení preferencí amerických měst mezi jednotlivými skupinami respondentů, čímž potvrdil základní hypotézu této práce (tabulka 5). Výjimkou jsou však negativní preference k turistické návštěvě, kde se projevila shoda v odpovědích mezi respondenty první a druhé migrační vlny. Testovaly se zde vždy výsledky dvojice otázek – tedy odpovědi respondentů první a druhé vlny migrace.

Tab. 5 - Kolmogorov - Smirnovův test, resp. hodnota signifikance jednotlivých kategorií amerických měst

	signifikance
vhodná k životu	0,004
nevhodná k životu	méně než 0,001
vhodná k turistické návštěvě	méně než 0,001
nevhodná k turistické návštěvě	0,809
kulturně bohatá	méně než 0,001

U preferencí českých měst se podařilo pomocí statistické analýzy – Kolmogorov – Smirnovova testu – na 5 % hladině významnosti ověřit platnost hypotézy práce o rozdílném výběru měst mezi respondenty první a druhé vlny migrace (tabulka 6). Žádná ze šesti otázek týkajících se českých měst nepřesahovala hodnotu signifikance 0,050, lze tedy předpokládat statisticky významné rozdíly mezi uvedenými městy dvou skupin respondentů.

Tab. 6 - Kolmogorov-Smirnovův test, resp. hodnota signifikance jednotlivých kategorií českých měst

	signifikance
vhodná k životu	méně než 0,001
nevhodná k životu	méně než 0,001
vhodná k turistické návštěvě	0,007
nevhodná k turistické návštěvě	méně než 0,001
kulturně bohatá	méně než 0,001
historicky bohatá	méně než 0,001

Mentální mapy a analýza dotazníku odhalily podobnost v otázkách: „Americká města vhodná k turistické návštěvě“, „Americká města nevhodná k turistické návštěvě a „Americká města kulturně nejbohatší“. Tyto podobnosti se projevují zejména u odpovědí respondentů první vlny migrace. Pozitivní preference, tedy města vhodná k turistické návštěvě téměř přesně kopírovala odpovědi na otázku měst vhodných pro život u první skupiny respondentů, zatímco odpovědi na otázku kulturně bohatých měst se shodovaly s odpověďmi na turisticky preferovaná města. V odpovědích druhé skupiny se projevily statisticky významné rozdíly. Tento fakt je patrný také z analýzy mentální mapy. Téměř totožný počet bodů pak získala města vhodná k turistické návštěvě společně s kulturně bohatými městy a dále města nevhodná k turistické návštěvě společně s nevhodnými k životu u obou skupin.

Tyto podobnosti potvrzují i výsledky statistických analýz, jak je patrné z tabulky 7. Wilcoxonův test o shodnosti rozdělení dvou závislých výběrů neindikuje na 5% hladině spolehlivosti statisticky významné rozdíly mezi městy vhodnými pro život a vhodnými k turistické návštěvě, které do odpovědí zařadili respondenti první vlny migrace (sig. 0,133). Lze předpokládat, že města vhodná k životu budou také představovat

turisticky atraktivní cíle, zejména u respondentů první vlny migrace, kteří volili spíše populačně větší, či všeobecně známější města a jejichž jednotlivé odpovědi indikují silnou spokojenost se současnými místy pobytu, která se tak vyskytovala ve většině pozitivně laděných odpovědí. Obdobných výsledků dosáhl test u měst vhodných pro život a kulturně bohatých (sig. 0,052). Podobnost rozdělení je však nejvíce patrná mezi otázkami týkajícími se měst vhodných k turistické návštěvě a měst kulturně bohatých, kdy hodnota signifikance Wilcoxonova testu vystoupala na 0,857. Lze tedy usuzovat, že respondenti preferují k turistické návštěvě zejména města s bohatým kulturním životem.

Negativně laděné otázky během analýzy také neprokázaly statisticky významné rozdíly v rozdělení závislých výběrů na 5% hladině významnosti, tedy v případě měst nevhodných k životu a nevhodných k turistické návštěvě (sig. 0,375), jak ukazuje tabulka 8. Tento výsledek není překvapivý, lze předpokládat, že města nevhodná k životu nebudou také nabízet příliš turisticky atraktivních cílů.

Tab. 7 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí amerických měst uvedených respondenty první vlny

	vhodná k životu	vhodná k turistické návštěvě	kulturně bohatá
vhodná k životu	—————	0,133	0,052
vhodná k turistické návštěvě	0,133	—————	0,857
kulturně bohatá	0,052	0,857	—————

Tab. 8 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí amerických měst uvedených respondenty první vlny

	nevhodná k životu	nevhodná k turistické návštěvě
nevhodná k životu	—————	0,375
nevhodná k turistické návštěvě	0,375	—————

Výsledky Wilcoxonova testu vyvrátily shodnost rozdělení ve dvou odpovědích respondentů z druhé migrační vlny, jak dokládají výsledky v tabulce 9. Města vhodná k životu a vhodná k turistické návštěvě vykazují statisticky významné rozdíly v rozložení souboru (sig. 0,006), stejně jako města vhodná k životu společně s městy kulturně bohatými (sig. 0,001). Důvodem rozdílů jsou patrně výběry měst v okolí bydliště jako měst vhodných k životu. Velké množství respondentů volilo právě města v dojezdové

vzdálenosti. Lze říci, že tento fakt podporuje hypotézu o výběru blízkých měst respondentů druhé vlny migrace. Jak bylo uvedeno v části 1.1., předpokládaná nižší mobilita dotazovaných této skupiny bude omezujícím prvkem pro poznávání USA. Pomocí Wilcoxonova testu se porovnaly také výsledky měst vhodných k turistické návštěvě a kulturně bohatých, kde nejsou patrné statisticky významné rozdíly (sig. 0,271), podobně jako u respondentů první migrační vlny.

Wilcoxonův test indikuje shodnost také mezi městy nevhodnými k životu a nevhodnými k turistické návštěvě (sig. 0,447). Výsledky jsou znázorněny v tabulce 10. Opět lze usuzovat, že města nevhodná k životu nebudou příliš vhodná ani pro turistickou návštěvu – respondenti často volili města s vysokou kriminalitou.

Tab. 9 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí amerických měst uvedených respondenty druhé vlny

	vhodná k životu	vhodná k turistické návštěvě	kulturně bohatá
vhodná k životu		0,006	0,001
vhodná k turistické návštěvě	0,006		0,271
kulturně bohatá	0,001	0,271	

Tab. 10 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí amerických měst uvedených respondenty druhé vlny

	nevhodná k životu	nevhodná k turistické návštěvě
nevhodná k životu		0,447
nevhodná k turistické návštěvě	0,447	

Podobných výsledků dosahovala také analýza českých měst. Zde vykazují výsledky statistické analýzy shodnost rozložení počtu bodů měst jednotlivých otázek. Friedmanův test prokázal shodnost rozdělení mezi všemi pozitivními preferencemi respondentů první vlny – tedy mezi městy vhodnými k životu, turistické návštěvě, kulturně a historicky bohatými městy (sig. 0,153). Při analýze pomocí Wilcoxonova testu nevykazovala žádná dvojice statisticky významné rozdíly v rozložení, jak je patrné z tabulky 11. Nejvyšších hodnot signifikance zde dosáhla města kulturně a historicky bohatá (sig. 0,917). Nejnižších

hodnot pak dosahují preference měst k turistické návštěvě a měst historicky bohatých (sig. 0,072).

Obdobných výsledků pak dosáhl test při porovnání negativních preferencí (sig. 0,084), znázorněných v tabulce 12. Opět zde můžeme předpokládat, že města nevhodná k životu nebudou vhodná ani k turistické návštěvě.

Tab. 11 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí českých měst uvedených respondenty první vlny

	vhodná k životu	vhodná k turistické návštěvě	kulturně bohatá	historicky bohatá
vhodná k životu		0,141	0,404	0,275
vhodná k turistické návštěvě	0,141		0,362	0,072
kulturně bohatá	0,404	0,362		0,917
historicky bohatá	0,275	0,072	0,917	

Tab. 12 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí českých měst uvedených respondenty první vlny

	nevhodná k životu	nevhodná k turistické návštěvě
nevhodná k životu		0,084
nevhodná k turistické návštěvě	0,084	

Preference respondentů druhé generace vykazují shodnost mezi městy kulturně a historicky bohatými – signifikance Wilcoxonova testu se zde rovnala 0,714 a dále mezi městy vhodnými k životu a vhodnými k turistické návštěvě (sig. 0,402). Tento výsledek opět není neočekávaný, lze předpokládat, že pokud respondenti označí město za kulturně bohaté, označí to samé také za historicky bohaté. Podobně lze také očekávat, že historicky bohatá města budou také preferována k turistické návštěvě. Z tabulky 13 je možné vyčíst statisticky významné rozdíly v rozložení měst vhodných k životu a měst kulturně a historicky bohatých. Z těchto výsledků lze usuzovat, že respondenti volili jako města vhodná k životu města atraktivní pro turisty, spíše než historicky, či kulturně bohatá. Tento fakt může být poměrně překvapivý, dalo by se očekávat, že města s bohatým

kulturním životem budou pro respondenty zejména druhé migrační vlny atraktivní také pro život.

Obdobně jako u respondentů první migrační vlny se zde ukázala shodnost v rozdělení negativních preferencí (sig. 0,358). Lze předpokládat, že města nevhodná k životu nebudou představovat dostatečné turisticky atraktivní cíle (tabulka 14).

Tab. 13 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance pozitivních preferencí českých měst uvedených respondenty druhé vlny

	vhodná k životu	vhodná k turistické návštěvě	kulturně bohatá	historicky bohatá
vhodná k životu		0,402	0,046	0,037
vhodná k turistické návštěvě	0,402		0,014	0,380
kulturně bohatá	0,046	0,014		0,714
historicky bohatá	0,037	0,380	0,714	

Tab. 14 - Wilcoxonův test, resp. hodnota signifikance negativních preferencí českých měst uvedených respondenty druhé vlny

	nevhodná k životu	nevhodná k turistické návštěvě
nevhodná k životu		0,358
nevhodná k turistické návštěvě	0,358	

Analýza kontingenčních tabulek přinesla zajímavá zjištění týkající se socio-demografických ukazatelů respondentů a jejich vlivu na počet odpovědí. Statisticky významný vliv na počet uvedených amerických měst měl pouze ukazatel skupin, se kterými respondent udržuje v současnosti vztah v USA (16,627/ sig. 0,045) a ukazatel nejvyššího dosaženého vzdělání (10,964/ sig. 0,048). Ostatní ukazatele zahrnuté do analýzy neprokázaly statisticky významný vliv na počet amerických měst, jak je patrné níže (tabulka 15).

Tab. 15 - Pearsonův chí-kvadrát test, resp. hodnoty signifikance socio-demografických ukazatelů pro americká města

	hodnota testu / signifikance
rodinný stav	8,456 / 0,489
důvod příchodu do USA	8,382 / 0,211
nejvyšší dosažené vzdělání	10,964 / 0,048
intenzivní vztahy s Českem	2,610 / 0,456
četnost kontaktů	6,034 / 0,737
návštěva Česka	1,150 / 0,765
součást české komunity v USA	3,883 / 0,274
udržované osobní vztahy	16,627 / 0,045

Statisticky významný vliv na počet uvedených českých měst se projevil pouze u současného rodinného stavu, skupin, se kterými respondenti udržují vztahy v USA a u příslušnosti k české komunitě v USA. Ostatní ukazatelé – rodinný stav, důvod příchodu do USA, nejvyšší dosažené vzdělání, intenzivní vztahy s Českem, četnost kontaktů, příbuzní v Česku, návštěva Česka za posledních 12 měsíců a četnost sledování dění v Česku – nevykazovaly statistickou závislost na počtu odpovědí týkajících se českých měst (tabulka 16).

Tab. 16 - Pearsonův chí-kvadrát, resp. hodnoty signifikance socio-demografických ukazatelů pro česká města

	hodnota testu / signifikance
rodinný stav	28,054 / 0,005
důvod příchodu do USA	6,815 / 0,557
nejvyšší dosažené vzdělání	12,323 / 0,137
intenzivní vztahy s Českem	4,233 / 0,375
četnost kontaktů	13,955 / 0,304
příbuzní v Česku	6,015 / 0,646
návštěva Česka	5,125 / 0,275
součást české komunity v USA	12,933 / 0,012
udržované osobní vztahy	33,068 / 0,001
četnost sledování dění	14,875 / 0,534

Analýza vlivu věku jedince na počet měst uvedených v odpovědi byla provedena pomocí kontingenčních tabulek a přinesla velice překvapivá zjištění. Analýza provedená v programu SPSS prokázala statisticky významný vliv pouze věku jedince v době jeho příchodu do USA na počet amerických měst (tabulka 17). Věk v době příchodu neovlivnil počet uvedených českých měst v odpovědích respondentů, podobně jako současný věk neovlivnil počet uvedených českých, ani amerických měst.

Tab. 17 - Výsledky statistické analýzy vlivu věku jedince na počet uvedených měst

	věk v době příchodu	současný věk
	hodnota testu / signifikance	hodnota testu / signifikance
americká města	15,490 / 0,016	15,429 / 0,190
česká města	8,467 / 0,748	8,693 / 0,466

Délka pobytu v USA se ukázala jako významný faktor ovlivňující zejména počet amerických měst uvedených v odpovědích respondentů, přičemž nejvíce amerických měst označili respondenti žijící v USA déle než 21 let. U počtu českých měst se pak vliv délky pobytu nepodařilo ověřit. Tabulka 18 předkládá výsledky Pearsonova chí – kvadrát testu.

Tab. 18 - Výsledky statistické analýzy vlivu délky pobytu v USA na počet uvedených měst

	hodnota testu / signifikance
americká města	10,361 / 0,042
česká města	5,039 / 0,831

5.3. Americké preference

Respondenti přichozí do USA před rokem 1989 žijí v současné době v celkem jedenácti státech USA, největší podíl v Kalifornii. Dotazovaní dlouhodobě pobývají jak ve velkoměstech – např. Los Angeles (CA), Salt Lake City (UT), apod., tak i ve městech poměrně malých – např. Maplewood (NJ), či Hellertown (PA). Dříve tito dotazovaní dlouhodobě pobývali ve dvanácti státech, největší podíl tentokrát v Illinois a New Yorku. Nejvyšší diverzita odpovědí je v tomto případě patrná mezi městy vhodnými k životu, stejně jako průměrný počet udělených bodů, který je ovšem obdobný jako u kulturně bohatých měst (tabulka 19).

Největší podíl dotazovaných z druhé migrační vlny v současnosti pobývá ve státech Kalifornie, Illinois a New York. Celkově pak respondenti pokrývají oblast 18 států a žijí zejména v menších městech. V předešlých letech dlouhodobě pobývali v celkem 24 státech USA. Nejvyšší diverzitu můžeme opět pozorovat u měst vhodných k životu, průměrně nejvíce bodů však respondenti udělili městům vhodným k turistické návštěvě, jak je patrné z tabulky 19.

Tab. 19 - Rozložení udělených bodů a počet amerických měst v USA

	první vlna		druhá vlna	
	počet měst	průměrný počet bodů	počet měst	průměrný počet bodů
vhodná k životu	32	5,1	50	4,2
nevhodná k životu	26	4,5	35	3,3
vhodná k turistické návštěvě	20	4,6	23	4,6
nevhodná k turistické návštěvě	21	3,1	43	2,7
kulturně bohatá	14	5,1	18	4,4

5.3.1. Města vhodná k životu

Z respondentů příchozích do USA před rokem 1989 se k otázce nejméně jedním městem vyjádřilo celkem 19 respondentů, tedy 95 %. Jeden respondent ponechal otázku bez odpovědi. Podíl dotazovaných z druhé skupiny byl pak nižší – celkem 78 % respondentů se vyjádřilo k otázce aspoň jedním městem, 13 dotazovaných pak ponechalo tuto otázku bez odpovědi. Je ovšem důležité podotknout, že v této otázce je, více než kde jinde, jasně patrný vliv vzorku respondentů.

5.3.1.1. *Příchozí před rokem 1989*

Již z prvního pohledu na mapu 1 – *Americká města vhodná k životu podle respondentů 1. vlny* je dobře patrná převaha tří měst – Chicaga (IL), Madisonu (WI) a Santa Barbary (CA), která získala shodně devět bodů. Tento stav není neočekávatelný, zejména co se týče Chicaga, jehož nepřítomnost mezi nejlépe hodnocenými městy by byla naopak překvapivá. Město je ekonomicky velmi stabilní s rozvinutým průmyslem a stále rostoucí nabídkou pracovních míst (Forbes, 2013b). Pro české migranty navíc v historii představovalo dle názoru Šatavy (1986) jeden z hlavních cílů. Podle odhadů se zde dodnes hlásí více jak 7 000 obyvatel k českému a československému původu (American FactFinder, 2013). Takto poměrně početná česká komunita jistě přispívá k oblíbenosti samotného města i staršími respondenty – všichni, kteří v odpovědi označili Chicago, v této oblasti dříve žili – sociální vazby zřejmě zůstaly zachovány.

Město Madison bylo vybráno čtyřmi respondenty, z nichž dva ve městě v současné době žijí a dva zde dříve pobývali – rozhodování probíhalo tedy zřejmě na základě dlouhodobé, osobní zkušenosti. Jedná se o populačně středně velké město se stabilní ekonomickou situací, zřejmě díky poměrně výhodné pozici – nejbližší velkoměsto je Chicago vzdálené cca 200 km. V roce 2010 zde žilo téměř 80 % bělochů, ovšem 19,4 % obyvatel žilo pod hranicí chudoby (American FactFinder, 2010b). Časopis Forbes město v roce 2014 zařadil na 11. místo v seznamu „Nejlepších míst pro obchod a kariéru“ z hlediska kvality vzdělávacích institucí a na 33. místo z hlediska růstu trhu práce (Forbes, 2014).

Město Santa Barbara bylo vybráno třemi respondenty, z nichž dva zde v současné době žijí, a jeden dříve v oblasti dlouhodobě pobýval. V případě tohoto města se při výběru dotazovaní řídili zřejmě z větší části osobními zkušenostmi – v případě většího vzorku respondentů by se dle odhadů toto město do výběru nedostalo. Respondentka – 80 let, žijící v USA od roku 1971 – k tomuto městu uvedla: „*Přišla jsem sem za rodinou a od té doby jsem tu, nikde jinde bych žít ani nemohla. Mám zde vše, co potřebuji.*“

S poměrně těsným rozdílem pouhých dvou bodů se na čtvrté místo řadí Los Angeles (CA). Město bylo do výběru zahrnuto třemi respondenty, z nichž dva žijí

v metropolitní oblasti a jeden přímo v Los Angeles. Město je populačně druhým největším v USA (American FactFinder, 2010b). Nezřídka kdy se označuje jako centrum obchodu, zábavy, vědy, kultury a techniky (Forbes, 2013c). Klima v Los Angeles se vyznačuje poměrně vysokými teplotami po celý rok – průměrná roční teplota dosahuje 24 °C (NOAA, 2014), respondenti však dlouhodobě pobývají v Kalifornii, lze tedy předpokládat spokojenost s klimatem, které tedy nepokládají za nevhodné, či nepříjemné.

Šesti body byl ohodnocen Portland (OR), populačně středně velké město nacházející se ve státě Oregon. Do výběru bylo zařazeno pouze respondenty, kteří zde v současné době trvale žijí. Tito respondenti dříve dlouhodobě pobývali mj. v Kalifornii, z jejich odpovědí lze vyvodit averzi vůči lokalitě právě v tomto státě. Předpokládáme tedy, že jejich výběr Portlandu byl ovlivněn jak negativní zkušeností z Kalifornie, tak pozitivní zkušeností ze života v Oregonu. Mezi těmito dvěma oblastmi jsou patrné silné klimatické, ekonomické a etnické rozdíly. Město Portland se obecně jeví jako velmi vhodné k životu – je ekonomicky vyspělé, což dokládá i 21. místo v žebříčku „Nejlepších míst pro obchod a kariéru“ prestižního časopisu Forbes (Forbes, 2014). Pokládá se také za jedno z nejvíce ekologických měst v USA (Forbes, 2013e).

O jeden bod méně pak získal New York (NY), populačně největší město USA (American FactFinder, 2010b). Ačkoliv je New York nepochybně jedním z finančních a obchodních center světa, je poměrně obtížné hodnotit město jako celek. Jednotlivé části se od sebe radikálně liší nejen etnickým složením obyvatel, ale také druhem zástavby, hustotou osídlení a v neposlední řadě bezpečností a čistotou. Předpokládáme, že respondenti při zařazování města uvažovali kulturní a společenská kritéria spíše než bezpečnost. Respondentka – 55 let, žijící v Atlantě, v USA od roku 1987 – uvedla: *„New York je ikona USA. Všichni znají New York. Vždycky je tu co dělat, kam se zajít pobavit, když máte spoustu volného času.“*

San Francisco (CA) od dotazovaných obdrželo čtyři body. V odpovědích bylo označeno respondenty žijícími dlouhodobě v Kalifornii. Časopis Forbes ho zařadil na čtvrté místo v žebříčku „Nejlepších míst pro obchod a kariéru“ z hlediska kvality vzdělávacích institucí, celkově pak na 18. místo (Forbes, 2014). San Francisco se vyznačuje velmi nízkou mírou nezaměstnanosti – pouze 4,6 % v roce 2013 – a vysokým růstem počtu volných pracovních pozic (Forbes, 2013f). Nachází se zde množství ikonických staveb – například Golden Gate Bridge, či věznice na ostrově Alcatraz. Již z těchto důvodů lze San Francisco obecně považovat za velmi vhodné k životu. Odpovědi respondentů byly zřejmě ovlivněny také současným místem pobytu a celkově pozitivním pohledem na Kalifornii.

Třemi body bylo ohodnoceno nejvíce měst – celkem deset. Většina vybraných měst se nachází ve východní části USA, jak je patrné z mapy. Největším množstvím respondentů

byl v odpovědích označen Denver (CO), hlavní město státu Colorado, přičemž zde žádný dlouhodobě nepobýval. Město se jeví jako velmi vhodné pro život, zejména z ekonomických důvodů – mediánový příjem domácností převyšuje i takové metropole jako New York, Miami, či Los Angeles (American FactFinder, 2010c).

Zařazení města Detroitu (MI) v odpovědích na první místo respondentem je velice překvapivé. Toto průmyslové město se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti (9,5 %) a podílem obyvatel žijících pod hranicí chudoby – 39,9 % (American FactFinder, 2010b). Na otázku amerických měst nevhodných k životu navíc obdrželo od respondentů obou vln migrace vysoký počet bodů – blíže viz kapitola 5.3.2. Rozhodnutí respondenta o zařazení města bylo zřejmě ovlivněno současným místem pobytu v blízkosti Detroitu a tedy zřejmě osobní, kladnou zkušeností s životem ve městě.

Dále bylo do odpovědí zařazeno město Boca Raton (FL) respondentkou, která zde trvale žije. Florida je poměrně známá výhodnými životními podmínkami pro seniory, mediánový věk obyvatel města Boca Raton je však i na poměry Floridy vysoký – 45,8 let (American FactFinder, 2010b). Dotazovaná v době vyplňování dotazníku již překročila 60 let, faktor věku lze tedy pokládat za jeden z hlavních důvodů výběru města.

Ostatní hodnocená města vykazují výše popsané důvody výběru – nejčastěji spokojenost s dlouhodobým pobytem – Cedar Rapids (IA), Des Moines (IA), Fort Worth (TX), Huntington Beach (CA), Maplewood (NJ), Salt Lake City (UT), výjimkou je pak Washington (DC).

Celkem sedm měst získalo od respondentů první vlny migrace dva body. Většina z vybraných měst se opět nachází ve východní části USA. Dvěma respondenty byl na posledním, třetím místě, označen Boston (MA), přičemž jeden v okolí dříve pobýval, druhý nikoli. Takto nízký počet bodů je poměrně překvapivý, Boston je známý svým otevřeným přístupem k imigrantům. Dále byla opět hodnocena zejména města jak současného, tak předešlého pobytu – Atlanta (GA), Dallas (TX), Fraser (MI), Newport Beach (CA), Jacksonville (FL). Výjimku pak tvoří město Charlotte (NC). Celkem osm měst pak bylo respondenty ohodnoceno pouze jedním bodem.

5.3.1.2. Příchozí po roce 1989

Z mapy 2 – *Americká města vhodná k životu podle respondentů 2. vlny* jsou patrné pozitivní preference zejména u měst New York (NY) a Los Angeles (CA). New York byl popsán již v předchozí části jako město vhodné k životu. Respondenti druhé vlny migrace však volili město ze zcela odlišných důvodů. Někteří respondenti zdůvodnili výběr především příznivými podmínkami pro nelegální přistěhovalce, zatímco jedna respondentka vidí jako hlavní klad města jeho čilý ruch a množství obyvatel. Domníváme se, že zejména první zmíněný důvod vedl většinu dotazovaných k zařazení New Yorku

mezi města vhodná k životu. Celkem pět respondentů z osmi, kteří uvedli New York zde, nebo v blízkosti dlouhodobě žijí.

Los Angeles se také vyskytlo v odpovědích předchozí skupiny respondentů. V tomto případě se však vyskytovalo zejména v odpovědích dotazovaných, kteří zde nikdy dlouhodobě nepobývali. Jako důvody pro výběr města byly udávány příjemné klima a čilý kulturní a společenský život.

Poměrně vysokým počtem bodů bylo ohodnoceno také Chicago (IL), opět popsané v předchozí sekci. Respondenti příchozí po roce 1989 do svých odpovědí zařazovali město pravděpodobně nejčastěji z důvodu pozitivního přístupu k nelegálním imigrantům, tedy podobně jako New York. Respondent – 42 let, v současnosti žijící v Chicagu, v USA od roku 1998 – se vyjádřil přímo do dotazníku následovně: „*Best immigration friendly towards illegals*“.

San Francisco (CA) bylo zařazeno na čtvrté místo a podobně jako Los Angeles bylo vybíráno zejména respondenty, kteří zde, ani v okolí nikdy dlouhodobě nežili. Ekonomická stabilita a vysoká životní úroveň obyvatel popsána v předchozí kapitole zřejmě mohly sehrát v rozhodování respondentů této skupiny roli.

S rozdílem dvou bodů se na páté místo řadí Seattle (WA). Žádný z respondentů, kteří město do výběru zařadili, zde v současnosti dlouhodobě nepobývá. Seattle se umístil na prvním místě velkoměst USA v podílu obyvatel s dokončeným vysokoškolským vzděláním (American FactFinder, 2010b). Seattle vybírali do odpovědí zejména respondenti, kteří jako důvod odchodu do USA zvolili studium. Lze tedy předpokládat vyšší míru orientace mezi vysokými školami v USA. Žádný respondent však svou volbu přímo nezdůvodnil, jedná se tedy pouze o předpoklad.

Více než deset bodů od dotazovaných obdrželo také město San Diego (CA), které bylo respondenty první vlny migrace ohodnoceno pouze jedním bodem. Vybíráno bylo zejména dotazovanými žijícími v současnosti, či minulosti dlouhodobě v Kalifornii. Poměrně často se v odpovědích objevovalo společně s jinými městy Kalifornie, či obecně městy ležícími v jižní části USA. Lze předpokládat podobné důvody pro výběr jako u Los Angeles, zejména příjemné klima.

Město Portland (OR) bylo ohodnoceno dvanácti body. Vybráno bylo jak dotazovanými žijícími přímo v Portlandu, či okolí, tak dotazovanými žijícími poměrně daleko – v tomto případě konkrétně v Kalifornii. Obecně lze říci, že Portland byl vybírán pouze respondenty žijícími na západním pobřeží USA, podobně jako tomu bylo u dotazovaných z první vlny migrace. Důvody pro výběr zde musíme zřejmě hledat v příznivé ekonomické a ekologické situaci města. Portland je považován za jedno z nejekologičtějších měst USA

(Forbes, 2013e). Respondentům zde dle vyjádření vyhovuje zejména pro-ekologická politika zastupitelstva města a vhodné prostředí pro rodiny.

Pod hranici deseti bodů byl pak zařazen např. Denver (CO). Žádný z respondentů zde dlouhodobě nepobýval, všichni ale dříve, či v současnosti pobývali ve státě Illinois. Respondenti se ke svým důvodům výběru nevyjádřili, lze tedy jen předpokládat obdobně jako u respondentů první vlny migrace zejména ekonomické důvody.

Město Boston (MA) získalo stejný počet bodů jako město Denver – celkem osm. V tomto případě je takto nízký počet bodů více překvapivý, než u respondentů příchozích před rokem 1989. Jak bylo uvedeno u měst Chicago a New York, obecně jako hlavní důvody výběru měst touto skupinou respondentů předpokládáme zejména vhodnost města pro život nelegálních imigrantů. Stát Massachusetts, jehož je Boston hlavním městem, má podle názorů respondentů velice příznivé podmínky zejména pro pracující nelegální migranty – není vyžadován legální status, pokud jsou státu odváděny daně.

Město Salt Lake City (UT) bylo ohodnoceno sedmi body. Dva respondenti zde žijí dlouhodobě již od svého příchodu do USA. K výběru je vedla spokojenost s vlastní životní úrovní, stejně jako bariéra pro poznávání vzdálených míst z důvodu nelegálního pobytu. Jeden respondent ve městě nikdy nežil. Šest bodů pak získalo Miami, jehož výběr byl zdůvodňován podobně jako Los Angeles – příjemným klimatem a dostatkem kulturních a společenských zážitků.

Hlavní město USA – Washington (DC) byl ohodnocen pěti body respondenty, kteří zde nikdy dlouhodobě nepobývali a svůj výběr nezdůvodnili. Můžeme se však domnívat, že jejich rozhodnutí bylo ovlivněno všeobecnou známostí města a jeho popularitou, spíše než osobní zkušeností.

Méně bodů pak získalo celkem 38 měst, přičemž se již většina nachází v blízkosti bydliště respondentů příchozích po roce 1989. Výjimku tvoří pouze města Dallas (TX), Austin (TX), Minneapolis (MN), Boulder (CO) a Anchorage (AK). Ostatní města se nacházejí v těsné blízkosti současného bydliště, z velké části ne však v bydlišti samotném.

5.3.1.3. Shrnutí

Hypotéza o výběru vzdálených a všeobecně známých měst respondentů příchozích před rokem 1989 se vyvrací. Při porovnání mapy 1 – *Americká města vhodná k životu podle respondentů 1. vlny*, mapy 13 – *Státy předešlých pobytů respondentů 1. vlny* a mapy 11 – *Města současných pobytů respondentů 1. vlny* lze dojít k závěru, že respondenti první vlny migrace se při výběru odpovědí zaměřovali především na známá místa, zejména místa současných pobytů. Většina měst se proto nachází ve státech současných pobytů respondentů, popř. ve státech pobytů předešlých. Z výsledků tedy vyplývá zajímavé zjištění týkající se dotazovaných první vlny migrace. Také bližší analýza dotazníkového

šetření odhalila silné tendence respondentů vybírat města současného pobytu, popř. místa předešlých pobytů. Lze tedy předpokládat spokojenost se současnou životní situací.

Téměř opačnou situaci můžeme pozorovat při porovnání mapy 2 – *Americká města vhodná k životu podle respondentů 2. vlny* a mapy 12 – *Města současných pobytů respondentů 2. vlny*. Dotazovaní do odpovědí zařazovali zejména města v blízkosti bydliště, ne však bydliště samotná. Výsledky se tedy zdají potvrzovat hypotézu o výběru blízkých měst respondentů druhé vlny migrace. Tento fakt je nejvíce patrný v oblastech Kalifornie, Floridy a severovýchodního regionu, zejména státy New York a Massachusetts.

Rozdíl mezi preferencemi respondentů je patrný z počtu bodů. Zatímco v první skupině respondenti udělili průměrně 5,1 bodu ze šesti možných, ve druhé pak pouze 4,2. Tento závěr potvrzuje i výsledek Kolmogorov – Smirnovova testu aplikovaného na data. Na 5 % hladině významnosti zamítá nulovou hypotézu o shodnosti rozložení dvou nezávislých výběrů.

Výsledná mentální mapa respondentů první vlny je dle výsledků hodnocení ovlivněna zejména současnými místy pobytů respondentů. Nepochází zde tedy k výrazné převaze jednoho města, jak je tomu u mapy druhé skupiny. U respondentů první skupiny lze tedy jako hlavní důvod pro výběr konkrétního města předpokládat spokojenost s dlouhodobým pobytem, zatímco u respondentů druhé skupiny zejména vstřícnost zákonů k nelegálním imigrantům, bezpečnost města a dostatek kulturního vyžití.

Kromě rozdílů si však lze všimnou poměrně totožných prázdných míst na mapě, tedy tzv. *ignorance surface*, termín poprvé použitý Gouldem a Whitem (1974) a podrobněji popsany v kapitole 2.2. Tyto oblasti se nacházejí jednak v *tornado alley*, tedy oblasti s častým výskytem tornád, tak částečně v oblasti Velkých planin. Jeden z respondentů první vlny migrace se vyjádřil o těchto oblastech jako o velmi nebezpečných, zejména kvůli přírodním živlům a stále častějším přírodním katastrofám (zemětřesení, záplavy, apod.).

5.3.2. Města nevhodná k životu

Na otázku, jaká americká města považují za zcela nevhodná k životu, odpovědělo minimálně jedním městem celkem 17 příchozích před rokem 1989. Tento počet tvoří celkem 85 % všech respondentů. Dále jeden respondent odpověděl, že neví a dva ponechali otázku bez odpovědi. Z příchozích po roce 1989 se k otázce minimálně jedním městem vyjádřilo celkem 39 dotazovaných, což tvoří menší podíl než u předchozí skupiny, v tomto případě tedy cca 67 %. Jeden respondent opět odpověděl, že neví a jedna respondentka vidí jako oblast nevhodnou k životu celý střed USA. Takto neurčité odpovědi nemohly být do výzkumu zařazeny.

5.3.2.1. Příchozí před rokem 1989

Pro respondenty první vlny migrace je městem zcela nevhodným k životu Los Angeles (CA), které se objevovalo v téměř 50 % všech odpovědí a získalo celkem 22 bodů. Los Angeles je druhé nejlidnatější město USA s poměrně vysokou mírou kriminality a vysokým podílem hispánských obyvatel. Nachází se zde také mnoho ghett, tedy čtvrtí s vysokou zločinností, prodejem drog a pouličními gangy. U dotazovaných převládá negativní názor zřejmě z těchto výše zmíněných důvodů, kdy je pocit vlastního bezpečí důležitější než kulturní zážitek, kterých je možné v Los Angeles načerpat nespočet. Respondenti jsou starších ročníků, předpokládá se tedy, že budou vyhledávat spíše klidnější města na periferiích.

Za Los Angeles se dále se shodnými osmi body umístila města Seattle (WA) a Detroit (MI). Volba Detroitu není nijak překvapivá, město se již delší dobu potýká s velkými finančními potížemi, navíc téměř 40 % obyvatel žije pod hranicí chudoby (American FactFinder, 2010b), jak bylo uvedeno již v kapitole 5.3.1.1. V roce 2013 dokonce guvernér státu Michigan R. Snyder oznámil bankrot města, když dluh dosáhl výše 18 miliard dolarů (Reinventing Michigan, 2013). Seattle je naopak poměrně ekonomicky stabilní město, navíc má největší podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ze všech amerických velkoměst (American FactFinder, 2010b). Zde zřejmě musíme důvody negativnímu pohledu hledat v místních klimatických podmínkách. Seattle patří mezi města s největším počtem deštivých dnů v USA – průměrně zde prší 154 dní v roce (seattle.gov, 2015). Respondentka – 80 let, žijící v současné době ve městě Madison (WI) – se k Seattlu vyjádřila následovně: *„Je tam pořád zataženo a prší, člověk z toho začne po čase bláznit a prostě musí pryč.“*

Se shodnými pěti body se mezi města nevhodná k životu zařadilo Miami (FL), Las Vegas (NV) a New Orleans (LA). Las Vegas se zde umístilo ze zcela zřejmých důvodů – jako „Hlavní město zábavy“ nebude mezi staršími občany vyhledávaným místem k trvalému pobytu. Miami je však překvapením – jako hlavní centrum financí a obchodu je poměrně vyspělým městem. Důvody lze zřejmě hledat, podobně jako v případě Detroitu, v množství obyvatel žijících pod hranicí chudoby, kdy poměrně vysoké procento (21,7) obyvatel starších 65 let žije pod touto hranicí (American FactFinder, 2010c). Žije zde také velmi vysoký počet hispánských obyvatel, nejčastějším jazykem v Miami je proto španělština. I toto byl zřejmě jeden z faktorů, který ovlivnil výběr měst. New Orleans postihla v roce 2005 přírodní katastrofa v podobě hurikánu Katrina a následným ničujícím záplavám. Tyto události vyústily mj. v obrovskou vlnu emigrace, díky které New Orleans přišlo o více jak 100 000 obyvatel během 10 let, většinou bílé rasy – k roku 2010 zde žilo celkem 60,2 % obyvatel černošského původu. Podíl obyvatel žijících pod hranicí

chudoby je zde opět vysoký – celkem 27,3 % (American FactFinder, 2010b). Podle Wellford a kol. (2011) se New Orleans v roce 2010 zařadilo na první místo v počtu vražd – událo se zde celkem 49,1 vražd na 100 000 obyvatel, přičemž průměr za celé USA je 4,8. Tyto faktory pravděpodobně vedly respondenty k označení New Orleans jako města nevhodného k životu.

Čtyřmi body bylo ohodnoceno San Francisco (CA). Na druhém místě ho označili celkem dva respondenti, z nichž ani jeden nikdy v Kalifornii nikdy nežil. Tato volba je poměrně zajímavá – San Francisco se pravidelně umisťuje na seznamech nejkrásnějších měst světa např. magazínu Forbes, Condé Nast Traveller, či The Huffington Post. Respondentům pravděpodobně nevyhovuje typický kopcovitý terén, či časté mlhy.

Města Buffalo (NY), Houston (TX), Omaha (NE) a Portland (OR) získala shodně tři body. Lze si všimnout, že každé město zastupuje jeden region USA – Buffalo Severovýchod, Houston Jih, Omaha Středozápad a Portland Západ. Buffalo bylo označeno jedním respondentem na prvním místě, přičemž tento respondent zde nikdy nežil. Toto město je poměrně známé díky blízkosti Niagarských vodopádů, ekonomicky ovšem není příliš stabilní, téměř 31 % obyvatel žije pod hranicí chudoby (American FactFinder, 2010b). Houston byl opět označen jedním respondentem na prvním místě. Tento respondent dříve v Texasu pobýval. Město neprovázejí žádné větší problémy, naopak je sídlem např. centra řídicího lety do vesmíru. V Texasu však nejsou v současné době legální sňatky osob stejného pohlaví a všeobecně je celý stát poměrně homofobní. Výše zmíněný respondent žije v partnerském svazku s osobou stejného pohlaví, je tedy možné, že vnímá prostředí Houstonu negativně. Město Omaha je poměrně překvapivým výběrem. Pod hranicí chudoby zde žije necelých 17 % obyvatel, více jak 70 % obyvatel tvoří běloši (American FactFinder, 2010b). Portland se nachází v blízkosti Seattlu, má také velice podobné znaky. Lze předpokládat, že faktory pro jeho výběr byly podobné jako v případě Seattlu.

Dva body získalo celkem šest měst. Uvedení města Lawrence v této odpovědi je velice překvapivé, město je totiž známé jako „město imigrantů“ (The City of Lawrence, 2015). Dalo by se tedy předpokládat, že bude pokládáno spíše za město k životu migrantů z obou vln velice vhodné. Respondent zde ale opět nikdy dlouhodobě nepobýval.

Nejvíce měst – devět – bylo ohodnoceno pouze jedním bodem. Tato města netvoří žádný shluk, nacházejí se v různých částech USA. Jistě zajímavá je přítomnost měst New York (NY) a Washington (DC), které je možné pokládat za světové metropole kultury, obchodu, či politiky. Opět je ale nutné brát v úvahu vyšší věk respondentů a tedy předpoklad, že budou vyhledávat spíše klidnější zóny v okolí středně velkých měst. Ani jeden z respondentů dlouhodobě nežil ve vybraných městech.

5.3.2.2. Příchozí po roce 1989

Pro respondenty přicházející do USA po roce 1989 je městem nejvíce nevhodným k životu Detroit (MI), který se objevil u celkem 21 odpovědí ze 40, s výsledným počtem 57 bodů. Hlavní důvody pro výběr Detroitu byly uvedeny v předchozí kapitole. V současnosti zde nežije žádný respondent, jeden zde žil v předchozích letech. Respondent se k Detroitu vyjádřil následovně: „*Je bankrupt*“.

S poměrně vysokým odstupem následuje Los Angeles (CA) ohodnocené celkem 17 body, opět popsané v kapitole 5.3.2.1. Rozdílem je věková struktura respondentů. Příchozí po roce 1989 je nejčastěji třicátník, popř. čtyřicátník pravděpodobně stále vychovávající děti. Důvody pro volbu hlučného a nebezpečného města jsou tedy zjevné. Žádný z dotazovaných, který označil Los Angeles, zde nežije, dva pobývají v sousedních městech.

Devíti body byla ohodnocena dvě města – Las Vegas (NV) a New York (NY). Las Vegas bylo zmíněno v předchozí kapitole a dá se předpokládat, že důvody pro výběr budou obdobné. Žádný z dotazovaných nikdy nežil v oblasti Las Vegas, ani blízkém okolí. New York je jedním z největších měst světa, což je podle respondentů hlavní faktor zařazení do této kategorie. Dalším důvodem zařazení byl často uváděný Bronx, tedy městská část známá velmi vysokou kriminalitou a rozsáhlými komunitami hispánských obyvatel a černochů. Dva z pěti dotazovaných, kteří v této otázce označili New York, zde dříve žili.

Jedno město získalo během výzkumu osm bodů. Miami (FL) bylo popsáno v předchozí části 5.3.2.1, důvody k výběru se budou pravděpodobně shodovat. Za hlavní faktor se v tomto případě dá ovšem považovat velký podíl obyvatel hispánského původu a tím jazyková bariéra, stejně jako nižší pocit bezpečí.

Sedmi body bylo opět ohodnoceno pouze jedno město – Birmingham (AL). Považuje se za nejdůležitější obchodní centrum jihovýchodu USA (Forbes, 2013a). Více jak 70 % obyvatel však tvoří černoši a míra kriminality je velmi vysoká (American FactFinder, 2010b), což lze považovat za hlavní důvody výběru. V dotazníku bylo označeno celkem třemi respondenty, z nichž jeden žil v okolí Birminghamu.

Cleveland (OH) jako jediný získal šest bodů. Podobně jako v předchozích městech i zde převažují Afroameričané s podílem 53 % na celkové populaci. Město má velmi vysoký podíl občanů žijících pod hranicí chudoby – celkem 35 %, přičemž téměř polovinu tvoří právě Afroameričané (American FactFinder, 2010b). Důvody pro zařazení se zdají být velice obdobné jako u předchozích měst. Žádný z respondentů v Ohio dlouhodobě nepobýval.

Pěti body byla označena tři města, kterými jsou Newark (NJ), Seattle (WA) a Chicago (IL). Životní náklady v Newarku jsou jedny z nejvyšších v USA – převyšují průměr

USA o více jak 33 % (Forbes, 2013d). Tento faktor pravděpodobně vedl dva respondenty k zařazení města mezi nevhodná k životu. Jeden z respondentů žije v současné době v New Jersey. Seattle byl popsán v předchozí kapitole. Zřejmě nejvíce nečekaným je zařazení Chicaga do seznamu měst nevhodných k životu. Jedná se o velmi čisté a ekologicky smýšlející město s ekonomickou stabilitou a dlouhou imigrační historií. Ve městě se navíc nachází velice rozsáhlá komunita Čechů a Slováků. V odpovědích uvedli Chicago dva respondenti, z nichž ani jeden nikdy dlouhodobě v Illinois nepobýval. Město zde bylo ale zřejmě uvedeno kvůli vysoké kriminalitě, která zřejmě pramení z velkého množství přistěhovalců (The Federal Bureau of Investigation, 2010b).

Pět měst získalo čtyři body. Gary (IN) bylo označeno v odpovědích dvou respondenty, z nichž ani jeden v okolí nežil. Dle názoru respondentů má největší kriminalitu ve státě Indiana. Camden (NJ) byl vybrán respondenty, kteří trvale žijí v blízkém okolí. Toto město je dlouhodobě velice problematické. Camden měl v roce 2012 nejvyšší podíl kriminality, přičemž ve stejném roce byl vyhlášen městem s největším počtem násilných zločinů na osobu (The Federal Bureau of Investigation, 2012). St. Louis (MO) do výběru zařadili tři respondenti, z nichž žádný nepobýval v okolí města. St. Louis je poměrně vhodné pro život, podle názoru respondenta ale: *„recently, there has been a lot of racial tension in the city. A few months ago, a white cop shot a black teenager and riots broke out. There has been a big controversy about it ever since.“* St. Louis také leží v oblasti s častým výskytem tornád. Phoenix (AZ) má poměrně vysoký podíl hispánského obyvatelstva – více než 40 % (American FactFinder, 2010b) a vysoký počet zejména násilných činů (The Federal Bureau of Investigation, 2012). Důvodem zařazení mohlo být ale také klima – ve Phoenixu je největší průměrná maximální teplota ze všech velkých měst v USA (National Climatic Data Center, 2014). Respondenti zde, ani v okolí nikdy dlouhodobě nežil. Posledním městem bylo zvoleno Indianapolis (IN), popsané v předchozí kapitole.

Celkem sedm měst bylo respondenty ohodnoceno třemi body. Lawrence (MA), Pittsburgh (PA) a San Francisco (CA) byly popsáno v předchozí části 5.3.2.1., předpokládáme tedy podobná kritéria pro výběr. Respondenti, kteří uvedli města Lawrence a San Francisco, v státech MA a CA v současnosti dlouhodobě pobývají. Dotazovaní uvádějící Pittsburgh zde nikdy dlouhodobě nežili.

Memphis (TN) má poměrně vysoký podíl afroamerických obyvatel – více jak 63 % (American FactFinder, 2010b), který zapříčiňuje vysokou míru kriminality. Dotazovaný, který uvedl ve své odpovědi Memphis, zde nikdy dlouhodobě nepobýval. Myrtle Beach (SC) je poměrně rozlehlým a turisticky vyhledávaným městem v Jižní Karolíně. Převažuje zde bělošské obyvatelstvo, věkově ale poměrně staré – téměř polovina obyvatel je starší 45 let, medián je roven 38,6 let (American FactFinder, 2010b). Přesto je

zařazení města do tohoto seznamu překvapivé, kriminalita je nízká (The Federal Bureau of Investigation, 2010a). Důvody je zřejmě nutné hledat v klimatu, kdy převládají horká a velice vlhká léta s občasnými výskyty nebezpečných tropických cyklonů (NOAA, 2015). Respondent zde v minulosti dlouhodobě pobýval.

Méně než tři body během výzkumu získalo celkově 14 měst, z nichž tři města byla popsána v kapitole 5.3.2.1. – Portland (OR), New Orleans (LA) a Salt Lake City (UT). V žádném z těchto měst dotazovaní, kteří ho uvedli v odpovědi, dlouhodobě nepobývali. Důvody k výběru města také žádný z respondentů neupřesnil.

5.3.2.3. Shrnutí

Otázka „Americká města zcela nevhodná k životu“ potvrzuje základní hypotézu práce o existenci rozdílů mezi jednotlivými skupinami, jak je patrné z mapy 3 – *Americká města nevhodná k životu podle respondentů 1. vlny* a mapy 4 – *Americká města nevhodná k životu podle respondentů 2. vlny*. Respondenti druhé skupiny odpověděli celkem 34 městy, z nichž se pouze 13 shoduje s odpověďmi dotazovaných z první skupiny. Odpovědi respondentů přichozích před rokem 1989 jsou přitom poměrně rovnoměrně rozmístěny po celé ploše USA (s ohledem na jejich počet). Respondenti, kteří přišli do USA před rokem 1989, vybírali města poměrně velká, přičemž se neomezovali jen na blízké okolí, či na oblasti, kde dříve pobývali. Tento fakt může svědčit o vyšší míře geografické orientace v USA.

Nelze však zřejmě potvrdit hypotézu o výběru měst v okolí bydliště respondentů přicházejících do USA po roce 1989. V odpovědích se vyskytovala jak města malá, nacházející se v okolí bydliště, tak města velká, všeobecně známá. Města v blízkosti se ovšem vyskytovala častěji u respondentů této, druhé skupiny, než u respondentů skupiny první, přičemž některá z nich opravdu byla velmi specifická – například Camden, známé černošské ghetto s velmi vysokou mírou kriminality (The Federal Bureau of Investigation, 2012), se objevovalo zejména u respondentů žijících v jeho blízkosti, tedy v New Jersey. Odpovědi respondentů druhé vlny migrace pak převládají ve východní části USA, zejména v oblasti Severovýchodu.

Kromě rozdílů můžeme však pozorovat i shodné výběry měst. Detroit byl oběma skupinami ohodnocen vysokým počtem bodů. U druhé skupiny se však zřejmě k faktoru katastrofální ekonomické situace (Reinventing Michigan, 2013) přidává i přísný imigrační zákon, který na rozdíl od měst například ve státě Massachusetts vyžaduje pro získání práce legální status. I když zde žádný z respondentů druhé skupiny trvale nežije, což odporuje základní hypotéze práce, v tomto případě se předpokládá informovanost o imigrační politice zejména nově přichozích, tedy přehled o vhodných a nevhodných místech pro nelegální pobyt.

5.3.3. Města vhodná k turistické návštěvě

Z tabulky 19 je patrné, že respondenti z obou skupin udělili průměrně stejný počet bodů a také téměř totožný počet měst. Při porovnání map amerických měst vhodných k turistické návštěvě první a druhé vlny migrace – mapa 5 a mapa 6 v příloze 1 – si lze všimnout poměrně překvapivé shody v odpovědích. Z celkem 20 měst, které uvedli respondenti první vlny migrace, se jich 12 shodovalo s odpověďmi respondentů druhé vlny migrace. Tento fakt by mohl napovídat o obdobné míře orientace v USA obou vln migrantů. Zároveň však častý výběr měst v okolí bydliště respondentů druhé vlny může indikovat nemožnost cestovat po USA na dlouhé vzdálenosti, což by odpovídalo hypotézám této práce. Výběr města Tabor (SD), které každoročně pořádá tzv. Czech Days, tedy oslavy českých tradic a kultury, respondenty první vlny migrace lze chápat jako snahu o udržení kontaktu s českými kořeny (Tabor Czech Days, 2015).

Na mapách obou skupin lze také pozorovat obdobná slepá místa, tzv. *ignorance surface*, která se v těchto případech vyskytují téměř přesně v oblasti tzv. „*tornado alley*“, tedy oblasti s častým výskytem tornád. Respondenti obou skupin opomíjejí zemědělské regiony, jako je například celá oblast Středozápadu USA a dále také region Jih s výjimkou Floridy.

5.3.4. Města kulturně bohatá

Nejmenší diverzita se projevila během odpovědí na kulturně bohatá města. Respondenti první vlny migrace vybrali pouze 14 měst, druhé vlny 18. Přesto bylo uděleno poměrně velké množství bodů, zejména u dotazovaných z první skupiny, jak je patrné z tabulky 19. Tento fakt byl způsoben shodou v odpovědích jednotlivých respondentů, kdy dominovalo jedno, popř. dvě města. Odpovědi obou skupin respondentů korespondují s turisticky vhodnými městy. Výsledky jsou znázorněny v mapě 7 – *Americká města kulturně nejbohatší podle respondentů 1. vlny* a v mapě 8 – *Americká města kulturně nejbohatší podle respondentů 2. vlny*.

Příchozí před rokem 1989 nejčastěji v odpovědích volili města New York (NY) a Los Angeles (CA). New York se objevil ve 14 odpovědích, Los Angeles ve 13 z celkového počtu 19. Jedna respondentka ponechala otázku bez odpovědi. Dále byla vybrána města Chicago (IL), Portland (OR), Washington (DC), San Francisco (CA), Las Vegas (NV), Dallas (TX), Boston (MA), Philadelphia (PA), Salt Lake City (UT), San Diego (CA), Tabor (SD) a Plymouth (MA). Poslední zmíněné se ve výsledcích objevilo jako jediné poprvé. Ostatní města s výjimkou Tabora byla uvedena respondenty také jako vhodná k životu, Tabor byl pak popsán v předchozí kapitole 5.3.3 jako město vhodné k turistické návštěvě.

Výsledkům druhé skupiny dominuje New York s celkovým počtem 97 bodů. Výsledná vybraná města opět téměř kopírují odpovědi týkající se měst vhodných k turistické návštěvě, když byly městům uděleny téměř totožné počty bodů. V odpovědích tedy dále zaznamenáváme s odstupem více jak 50 bodů San Francisco, dále Los Angeles, Washington, Chicago, Las Vegas, Boston, Miami (FL), San Diego, New Orleans (LA), Philadelphia, Denver (CO) a Seattle (WA). Města Portland a Orlando (FL) nebyla do výsledků měst vhodných k turistické návštěvě zařazena, ale objevila se mezi městy vhodnými k životu. Nashville (TN), zde ohodnocený dvěma body, se objevil mezi městy nevhodnými k turistické návštěvě. Juneau (AK), ležící v jižní části Aljašky, nebylo zařazeno do výsledků v žádné předešlé otázce.

5.3.5. Města nevhodná k turistické návštěvě

Průměrně nejmenší počet bodů byl udělen městům nevhodným k turistické návštěvě. Dotazovaní první vlny migrace odpovídali v průměru jedním městem – udělili 3,1 bodu, dotazovaní z druhé vlny pouze 2,7 bodu, odpovídali tedy v průměru méně než jedním městem. Tento fakt podporuje předpoklad silně pozitivního pohledu na americké realie dotazovaných příchozích po roce 1989 a jejich neochotu odpovídat na negativně laděné otázky. I přes poměrně nízký průměrný počet bodů se ve výsledcích respondentů první vlny migrace, na rozdíl od předchozích dvou sekcí, vyskytlo celkem šest nových měst, ve výsledcích druhé skupiny 15.

Nejvíce bodů ze šesti nových měst získal texaský Austin (TX), dále Phoenix (AZ), Sacramento (CA), San Jose (CA), El Paso (TX) a Monroe (LA). Ostatních 15 měst se již objevilo v odpovědích na výše popsané otázky, přičemž většina z nich byla uvedena jako města nevhodná k životu. Výjimku tvoří Dallas (TX), Madison (WI) a Fort Worth (TX), která se objevila v mapě amerických měst vhodných k životu, popř. turistické návštěvě. Nejvíce bodů tedy obdrželo město Seattle (WA), jak je patrné z mapy 9 – *Americká města nevhodná k turistické návštěvě podle respondentů 1. vlny*.

V odpovědích respondentů příchozích po roce 1989 se objevilo poměrně velké množství nových měst, z nichž nejzajímavější volbou je Niagara Falls (NY). Respondent se ke svému výběru vyjádřil následovně: „Už mi to tam leze krkem. Vypadá to jak kdyby se tam přestěhovaly celý státy. Všechny známý od návštěvy odrazuju co to jde.“ Nejvyšší počet bodů však získal Detroit (MI), obdobně jako u měst nevhodných pro život. Mapa 10 – *Americká města nevhodná k turistické návštěvě podle respondentů 2. vlny* zobrazuje výsledné negativní preference respondentů příchozích po roce 1989.

5.4. České preference

Respondenti první migrační vlny pocházejí z celkem osmi krajů Česka, včetně hlavního města Prahy. Nejvíce jich uvedlo své původní bydliště v obcích Jihočeského kraje. Z porovnání tabulek 19 a 20 je patrná nižší diverzita v odpovědích týkajících se českých měst, než v odpovědích na otázky preferencí amerických. Respondenti zde na jednu otázku průměrně uvedli 14 různých českých měst, oproti tomu amerických uvedli průměrně 22,6.

Dotazovaní z druhé migrační vlny pokrývají svým původem téměř celou republiku, výjimkou je Liberecký kraj. Nejvíce respondentů pak pochází z Prahy, dále z Královéhradeckého a Moravskoslezského kraje. I zde, podobně jako u respondentů první vlny migrace pozorujeme nižší diverzitu mezi českými městy – průměrně 33,8 amerických měst oproti 24,3 městům českým. Průměrný počet udělených bodů je téměř totožný (tabulka 20).

Tab. 20 - Rozložení udělených bodů a počet českých měst uvedených respondenty

	první vlna		druhá vlna	
	počet měst	průměrný počet bodů	počet měst	průměrný počet bodů
vhodná k životu	15	3,8	32	4,2
nehodná k životu	20	4,7	26	3,1
vhodná k turistické návštěvě	12	4,2	33	4,5
nehodná k turistické návštěvě	19	3,2	26	3,1
kulturně bohatá	9	4,8	11	4,5
historicky bohatá	12	4,7	18	4,5

5.4.1. Města vhodná k životu

Celkem 14 respondentů (70 %) z první migrační vlny se vyjádřilo k českým městům vhodným k životu, tedy o 25 % méně než se jich vyjádřilo k městům americkým. Šest dotazovaných ponechalo otázku zcela bez odpovědi. Z respondentů druhé migrační vlny se pak k otázce minimálně jedním městem vyjádřilo celkem 49 účastníků výzkumu, tedy 84 %. Jeden respondent k otázce uvedl: „Jsem z Moravy a nechci jít do Čech. Když se zeptáte

na moravská, mile rád odpovím.“ Jiný respondent si nebyl jistý a ostatní ponechali otázku zcela odpovědi.

5.4.1.1. Příchozí před rokem 1989

Respondenty příchozími do USA před rokem 1989 bylo označeno celkem 15 českých měst, která dohromady získala 76 bodů. Na první místo se zde řadí Praha, která se objevila v polovině odpovědí respondentů. Respondenti výběr neodůvodnili, lze ale předpokládat, že Praha jakožto politické, kulturní a vzdělávací centrum republiky bude vhodným místem pro život.

Na druhém a třetím místě se pak umístila města Jihočeského kraje – České Budějovice a Český Krumlov. Tato města byla do výběru zařazena především respondenty pocházejícími z okolí. České Budějovice jsou krajským městem s populací překračující 93 tis. obyvatel, poměrně nízkou kriminalitou a snižující se nezaměstnaností (Český statistický úřad, 2014b). Český Krumlov je známý hlavně díky zařazení města a zámku na Seznam světového kulturního a přírodního bohatství (UNESCO). Jeho výběr mezi města vhodná k životu předpokládáme zejména z důvodu známosti a oblíbenosti nejen českými obyvateli, ale také zahraničními návštěvníky.

Šest bodů pak obdrželo město Brno, jeden bod byl poté přičten díky městské části Královo Pole, Jindřichův Hradec a Kralupy nad Vltavou. Každé bylo uvedeno dvěma respondenty pocházejícími z daného města na prvním místě s výjimkou Brna, které do své odpovědi zařadil respondent původem ze Slovenska. S velkou pravděpodobností lze říci, že tato města byla vybrána zejména díky pozitivní zkušenosti respondentů, či pozitivním vzpomínkám. Preference respondentů jsou znázorněny na mapě 15 – *Česká města vhodná k životu podle respondentů 1. vlny*.

Hradec Králové, Hluboká nad Vltavou a Pardubice byly ohodnoceny pěti body. Hlubokou nad Vltavou vybrali zejména respondenti z města pocházející, zbylá města pak byla vybrána respondenty původem z jiných oblastí Česka a Slovenska. Méně bodů pak získalo celkem šest měst. Dva body Plzeň a po jednom bodu Ostrava, Kolín, Kutná Hora, Tábor a Náchod.

5.4.1.2. Příchozí po roce 1989

Respondenty příchozími do USA po roce 1989 bylo označeno celkem 32 českých měst vhodných k životu, přičemž s drtivým rozdílem 70 bodů se na první místo řadí Praha. Hlavní město Česka bylo uvedeno v celkem 94 % odpovědí. Respondenti vybírali Prahu zejména díky jejím okrajovým částem a dle jejich názoru příjemnému životnímu prostředí v okolí, které spojuje jak blízkost velkoměsta, tak klid venkova.

Na druhém místě byla ohodnocena moravská metropole – Brno. Vybíráno bylo zejména respondenty pocházejícími z Moravy, či Slezska. Opět se zde objevil jako hlavní faktor příjemné zázemí města a jeho okrajových částí, podobně jako u Prahy.

Nad hranicí deseti bodů se dále objevila pouze města Plzeň a Olomouc, krajská města Plzeňského a Olomouckého kraje. Ohodnocena byla 17 a 16 body. Do odpovědí byla vybírána zejména respondenty pocházejícími ze vzdálených částí republiky. Pro Olomouc se rozhodovali respondenti nejčastěji z důvodu předchozí návštěvy a příjemného pocitu z města, stejně jako z důvodu přítomnosti členů rodiny. Důvody pro výběr Plzně nebyly přesně specifikovány, jedná se však o známé pivovarnické a průmyslové město.

Osmi body bylo ohodnoceno krajské město Královéhradeckého kraje – tedy Hradec Králové. V odpovědi bylo označeno pouze jedním respondentem, který z města pochází, ostatní respondenti žili v poměrně vzdálených částech země, jeden pak na Slovensku. Město se v odpovědích poměrně často objevovalo společně s Pardubicemi. Lze tedy předpokládat, že respondenti mají obecně kladný vztah k jejich okolí. Jako důvody byly pak uváděny vhodné přírodní podmínky a opět přítomnost rodinných příslušníků. České Budějovice pak získaly sedm bodů. Pouze jeden respondent, který je označil v odpovědi, z tohoto města pochází.

Pět bodů pak shodně získala Ostrava a Zlín. Ostrava byla vybrána celkem třemi respondenty, z nichž žádný přímo z Ostravy nepochází, původně však všichni pobývali v okolí. Jedná se o populačně třetí největší město Česka (Počet obyvatel v obcích České republiky k 1.1.2014, 2014) a krajské město Moravskoslezského kraje. Zařazení Ostravy mezi města vhodná k životu je poměrně překvapivé, vzhledem k nízké kvalitě ovzduší, která je ovlivňována zejména hustou dopravou, doznívajícími vlivy důlních činností a dálkovým přenosem škodlivin z katovické oblasti (Statutární město Ostrava - oficiální portál, 2014a). Zdravotní stav obyvatel však i přes výše zmíněné vykazuje systematicky od roku 1990 rostoucí, tedy pozitivní vývoj (Statutární město Ostrava - oficiální portál, 2014b). Město Zlín do odpovědi zařadili dva respondenti pocházející z okolních měst.

Města Jihlava a Jindřichův Hradec pak shodně získala čtyři body. Obě města zařadili do výběru celkem dva respondenti, z nichž jeden pochází z Jihlavy, ostatní z poměrně vzdálených měst. Důvody výběru nebyly respondenty specifikovány, lze ale předpokládat obdobnou situaci jako u předchozích měst, tedy pozitivní zkušenost z návštěvy, či přítomnost rodinných příslušníků. Méně než čtyři body pak získalo celkem 21 měst, z nichž mají některá pouze lokální význam. Města byla vybírána pouze respondenty, kteří v okolí dříve dlouhodobě žili. Preference respondentů přichozích po roce 1989 jsou znázorněny na mapě 16 – *Česká města vhodná k životu podle respondentů 2. vlny*.

5.4.1.3. **Shrnutí**

Respondenti první migrační vlny preferují celkem 15 měst, z nichž nejvíce bodů získala Praha. Lze si však všimnout vyšší koncentrace měst v Jihočeském kraji, ze kterého také pochází nejvíce respondentů. Podle předpokladu se v odpovědích vyskytují spíše větší města – okresní, či krajská. Na rozdíl od amerických měst se k českým městům vhodným k životu vyjádřilo pouze 14 respondentů z 20. I zde je vhodné porovnat mapu 15 – *Česká města vhodná k životu podle respondentů 1. vlny* s mapou 27 – *Rodná města respondentů 1. vlny*. Respondenti zcela nepochybně vybírali zejména města, ze kterých pocházejí a města v jejich okolí. Tyto dva fakty podporují hypotézu o orientaci preferencí spíše na všeobecně známá města a města původního bydliště. Předpokládáme důvody výběru založené spíše na osobních zkušenostech, či vzpomínkách než na současné ekonomické, popř. politické situaci. Respondenti zde projevili větší neochotu zdůvodňovat své odpovědi, než tomu bylo u preferencí amerických měst.

Nejvíce respondentů druhé migrační vlny pochází z Prahy, která také podobně jako u respondentů první vlny získala nejvíce bodů. Rozmístění měst je pak poměrně rovnoměrné po celé ploše Česka. Podle předpokladů se zde objevují také menší města s lokálním významem. Z těchto míst přitom respondenti často nepocházejí. Poněkud překvapivým zjištěním je zařazení měst v oblastech Moravskoslezského kraje, který se zejména v oblasti Ostravska potýká se silně znečištěným ovzduším (Český hydrometeorologický ústav, 2015).

Výsledky porovnání mentální mapy 15 – *Česká města vhodná k životu podle respondentů 1. vlny* a mapy 16 – *Česká města vhodná k životu podle respondentů 2. vlny* ukazují poměrně silnou inklinaci respondentů první vlny k větším, všeobecně známým městům a městům původního pobytu, zatímco respondentů druhé vlny i k menším městům, popř. k městům poměrně vzdáleným jejich původního bydliště. U obou skupin se však ukázala jednoznačná převaha Prahy.

5.4.2. **Města nevhodná k životu**

Celkem 16 respondentů (80 %) první vlny migrace odpovědělo minimálně jedním městem na otázku českých měst nevhodných k životu, tedy pouze o jednoho respondenta méně než u obdobné otázky týkající se měst amerických. Z druhé vlny migrace se k otázce vyjádřilo dohromady 46 (79 %) respondentů, devět odpovědí však nemohlo být k tvorbě mentální mapy využito. Objevily se zde odpovědi jako například: „*Romské osady*“, „*Celá severní Morava a severní Čechy*“, „*Nějaké malé osamocené vesničky nebo města kde není moc obchodu, anebo špinavá města*“.

5.4.2.1. Příchozí před rokem 1989

Z mapy 17 – *Česká města nevhodná k životu podle respondentů 1. vlny* je patrná koncentrace měst v oblasti severních Čech. Nejvíce bodů však získala Ostrava – celkem 19. Do odpovědí ji zařadilo devět respondentů, z nichž žádný z Ostravy nepochází. Takto vysoké hodnocení není překvapivé, jak bylo uvedeno výše, město se potýká s poměrně nepříznivými životními podmínkami. Předpokládáme tedy, že zejména tento aspekt života v Ostravě vedl respondenty k zařazení města do odpovědi.

Na druhé a třetí místo se řadí města ze severu Čech – Liberec s 12 a Most s 10 body. Liberec je známým průmyslovým městem s poměrně nepříznivými ekonomickými podmínkami, umocněnými vzrůstající nezaměstnaností (Český statistický úřad, 2014c). Ve městě Most nezaměstnanost naopak klesá, je zde však trvale velmi vysoká míra kriminality (Český statistický úřad, 2014d). Respondenti své důvody pro výběr nespécifikovali, objevovaly se spíše souhrnné názory na celé severní Čechy, které se dotazovaným zdají šedivé, průmyslové, problémové kvůli menšinám, apod.

Shodně sedmi body byla ohodnocena Praha a Ústí nad Labem. Respondenti, kteří do odpovědí označili tato dvě města, z nich původně nepocházejí. Praha – i přes její vysoký počet bodů mezi městy vhodnými k životu – může představovat nepříjemné místo k životu, zejména pokud jedinec vyhledává spíše klidnější prostředí. Respondenti však své rozhodnutí nezdůvodnili, jedná se tedy pouze o domněnku. Ústí nad Labem naopak představuje poměrně problematické město, které se potýká jak s vysokou mírou nezaměstnanosti a kriminality, tak zejména s vysokou mírou produkce měrných emisí oxidu siřičitého (Český statistický úřad, 2014d).

Město Beroun získalo celkem šest bodů, označeno bylo pouze dvěma respondenty, kteří pocházejí ze Středočeského kraje a Prahy. Nejedná se o problematické město, naopak výhodná poloha v blízkosti Prahy z něj dělá poměrně vhodné město pro život. V tomto případě tedy zřejmě vedl respondenty negativní zážitek, či pocit z města.

Pěti body bylo ohodnoceno město Brno. Objevilo se v odpovědích dvou respondentů, z nichž jeden z města přímo pochází. Nezaměstnanost v celém Jihomoravském kraji je poměrně nízká – pod státním průměrem (Český statistický úřad, 2014a). Opět zde ale předpokládáme spíše preference založené na osobní zkušenosti, či vzpomínkách, než na současných socio-ekonomických ukazatelích.

Dvě města byla ohodnocena čtyřmi body – Teplice a Plzeň. Teplice leží v Ústeckém kraji, předpokládáme tedy obdobné důvody pro zařazení mezi města nevhodná k životu. V okrajových částech města je poměrně vysoké zastoupení obyvatel národnostních menšin, což ve svém důsledku může vést k degradaci městské části. Plzeň je naopak překvapivou volbou. Krajské město Plzeňského kraje bylo vybráno respondenty

pocházejícími z poměrně blízkých měst, lze tedy předpokládat negativní osobní zkušenost s městem a tím zařazení do seznamu měst nevhodných k životu. Méně než čtyři body pak získalo celkem 11 měst, z nichž se většina nachází v problémových oblastech severních Čech a Ostravska, jak je dobře patrné z mapy 17 – *Česká města nevhodná k životu podle respondentů 1. vlny*.

5.4.2.2. Příchozí po roce 1989

Mezi respondenty příchozími do USA po roce 1989 byla ohodnocena nejvíce body (53) Ostrava, popsána již v předchozí kapitole. U respondentů této migrační vlny se však kromě nepříznivého životního prostředí objevil také osobní důvod výběru. Někteří respondenti zde mají příbuzné, či z města přímo pocházejí a vysvětlují svůj výběr tím, že Ostrava pro ně osobně není příjemné místo. V odpovědích se objevilo doslova: „*Ostrava se mi nelíbí.*“

Na druhé místo se pak řadí severočeský Most s 29 body, popsáný v předchozí kapitole. Respondenti zde opět svůj výběr nevysvětlili, lze však v tomto případě předpokládat obdobné důvody jako u respondentů první vlny migrace.

Shodně jedenáct bodů získala města Ústí nad Labem a Karviná, tedy opět města z problémových oblastí severních Čech a Ostravska. Ústí nad Labem bylo popsáno v předchozí části, Karviná se zde objevila poprvé. Vybrána byla převážně respondenty pocházejícími z okolí. Město se dlouhodobě potýká jak se sníženou kvalitou životního prostředí, tak se sociálními problémy – závislostí trhu práce na OKD (Ostravsko – karvinské doly), či problémy s nepřízřivými občany (Karviná, 2015).

Severočeský Chomutov byl ohodnocen deseti body. Město se, podobně jako všechna předchozí zmíněná, potýká především se sociálními problémy koncentrovanými v sociálně vyloučených lokalitách. Tyto lokality jsou obývány především Romy, dlouhodobě nezaměstnanými, či dlužníky (Agentura pro sociální začleňování, 2015). Předpokládáme tyto faktory jako hlavní důvody pro zařazení města mezi nevhodná k životu. Žádný z respondentů, který do své odpovědi zaznamenal Chomutov, zde dříve nežil.

Brno, Bruntál a Havířov pak shodně získaly sedm bodů. Brno bylo popsáno v předchozí části, zde ho do odpovědi zařadili respondenti pocházející z poměrně vzdálených oblastí. Bruntál a Havířov se nacházejí v Moravskoslezském kraji. Obě města se dlouhodobě potýkají s vysokou nezaměstnaností a, podobně jako Chomutov, se sociálně vyloučenými lokalitami, kde je hlavním problémem nezaměstnanost a nízká vzdělanost obyvatel (Agentura pro sociální začleňování, 2013). Tato města byla do odpovědí zařazena především respondenty, kteří pochází z okolí, či přímo z daného města.

Šesti body byl ohodnocen Cheb. K největším problémům Chebu v současnosti patří vysoká kriminalita, stejně jako poměrně vysoký podíl romských obyvatel, z nichž je většina nezaměstnaná a sociálně vyloučená z majoritní společnosti (Agentura pro sociální

začleňování, 2012]). Jeden respondent, který označil v odpovědi Cheb, pochází z poměrně blízké lokality, ostatní nikoli. Praha pak získala poměrně nízký počet bodů, oproti bodovému hodnocení v části 5.4.1., zde celkem pět. Možné důvody pro výběr byly popsány v předchozí části.

Čtyři body získala města Liberec a Orlová. Liberec byl opět popsán v předchozí části. Orlová se nachází v těsné blízkosti již zmíněných měst Karviná a Havířov, lze tedy předpokládat obdobné důvody pro zařazení města do odpovědí. Méně než čtyři body pak získalo celkem 14 měst, z nichž se většina nachází v oblasti severních Čech, či Ostravska. Negativní preference respondentů příchozích po roce 1989 byly zpracovány do mapy 18 – *Česká města nevhodná k životu podle respondentů 2. vlny*.

5.4.2.3. Shrnutí

Respondenti první vlny migrace mají poměrně negativní pohled na oblast severních Čech. Tento fakt může svědčit o jejich dobré orientaci v současné situaci v Česku, kdy severní Čechy byly zejména v médiích spojovány s problematikou romských, či sociálně slabých obyvatel. Z mapy je pak patrné vyvážené hodnocení, kdy žádná města příliš nevyčníkají. Dotazovaní z první migrační vlny vybírali především větší města.

Účastníci výzkum z druhé migrační vlny zaměřili své preference podobně jako předchozí skupina na oblast severních Čech a Ostravska. Mnozí respondenti z této oblasti přímo pocházejí, jejich negativní pohled je tedy s velkou pravděpodobností podložen osobními zkušenostmi, jak bylo uvedeno v části 5.4.2, kdy si respondenti spojují oblasti především s romským obyvatelstvem, či s průmyslovou činností.

Při porovnání mapy 17 – *Česká města nevhodná k životu podle respondentů 1. vlny* a mapy 18 – *Česká města nevhodná k životu podle respondentů 2. vlny* jsou velmi dobře patrné shody v preferovaných oblastech, stejně jako v *ignorance surface*. Oblast *ignorance surface* velmi zřetelně vyplňuje prostor mezi Středočeským krajem a kraji Moravy a Slezska.

5.4.3. Města vhodná k turistické návštěvě

Respondenti příchozí do USA před rokem 1989 projevili poměrně překvapivě, vzhledem k trendům v pilotním výzkumu, ochotu odpovídat na otázku, která česká města jsou nejvhodnější k turistické návštěvě. Dotazovaní udělili průměrně 4,2 bodu. S vysokým rozdílem 23 bodů od druhého místa byla na prvním místě ohodnocena Praha. Nejvíce měst bylo označeno v Jihočeském kraji. Respondenti označili také tři nová česká města – Ratibořice (v dotazníku uvedeny jako Babiččino údolí), dále Telč a Kutná Hora – města zařazená na seznam UNESCO.

Dotazovaní z druhé migrační vlny udělili průměrně 4,5 bodu celkem 33 městům. Podobně jako u respondentů z první migrační vlny, i zde získala nejvíce bodů Praha, za kterou se umístil s rozdílem téměř 60 bodů Český Krumlov. Z mapy 20 – *Česká města vhodná k turistické návštěvě podle respondentů 2. vlny* si lze také všimnout poměrně rovnoměrného rozmístění měst po celé ploše Česka, s výjimkou Ústeckého kraje. Respondenti na rozdíl od dotazovaných první skupiny také evidentně vybírali i poměrně malá města, jež mají pouze lokální charakter, ale zároveň jsou turisticky vyhledávaná – např. Stříbro, Kroměříž, Třeboň, Harrachov, apod. Do odpovědí zařadili respondenti také poměrně vysoký počet nových měst – 17. Podobně jako u předchozí skupiny se zde objevil Telč, dále pak Jičín, Česká Skalice, Jeseník, Loštice, Pec pod Sněžkou, Kašperské Hory, Litomyšl, Karlštejn, Nové Město nad Metují, Strážnice, Třebíč, Turnov, Uherské Hradiště a již zmíněné Stříbro, Kroměříž a Harrachov.

Srovnání mapy 19 – *Česká města vhodná k turistické návštěvě podle respondentů 1. vlny* a mapy 20 – *Česká města nejvhodnější k turistické návštěvě podle respondentů 2. vlny* je patrný zásadní rozdíl zejména ve výběru malých měst respondenty druhé migrační vlny. Tento fakt podporuje hypotézu práce o výběru menších měst respondenty druhé migrační vlny a tedy jejich vyvinutější geografické orientaci v Česku.

5.4.4. Města kulturně nejbohatší

Nejnižší diverzity u obou skupin respondentů pak dosáhla kulturně bohatá města, přesto dotazovaní odpovídali průměrně vysokým počtem bodů – 4,8 z první vlny a 4,5 z vlny druhé. Nastala tedy obdobná situace jako v případě amerických kulturně bohatých měst. Respondenti první a druhé vlny migrace se zde shodují v názoru na první dvě kulturně nejbohatší města – Praha a Brno, přičemž Praha získala v této části od obou skupin nejvíce bodů ze všech otázek, což jen potvrzuje její dominanci v rámci kladných preferencí respondentů.

Mentální mapy 21 – *Česká města kulturně nejbohatší podle respondentů 1. vlny* a 22 – *Česká města kulturně nejbohatší podle respondentů 2. vlny* obsahují obdobná města, nejčastěji krajská. Je zde však patrný také vliv oblastí původu respondentů, kdy dotazovaní první skupiny zařadili poněkud překvapivě Ústí nad Labem – tedy město původu, zatímco dotazovaní druhé skupiny Hronov – opět město původu. Respondenti z druhé migrační vlny navíc do odpovědí zařadili dvě nová města – Milovice a Mariánské Lázně.

5.4.5. Města historicky nejbohatší

Odpovědi respondentů týkající se historicky nejbohatších měst se opět shodují v prvních dvou městech – s převahou se na první místo řadí Praha, na druhé pak Český

Krumlov, jak je patrné z mapy 23 – *Česká města historicky nejbohatší podle respondentů 1. vlny* a mapy 24 – *Česká města historicky nejbohatší podle respondentů 2. vlny*. Opět ovšem pozorujeme u obou skupin poměrně nízkou diverzitu v odpovědích, kdy respondenti první migrační vlny vybrali 12 měst, respondenti druhé vlny pak 18. Poněkud překvapivě odpovídali dotazovaní průměrně vysokým počtem bodů, na rozdíl od respondentů, kteří se zúčastnili pilotního výzkumu.

U výsledků respondentů první migrační vlny můžeme pozorovat silnou tendenci volit větší města z okolí jejich původu, nejčastěji tedy z jižních Čech a Středočeského kraje. Odpovědi příchozích do USA po roce 1989 se pak zdají být rozmístěné poměrně rovnoměrně po celé ploše Česka a opět se zde objevují malá města – např. Strakonice, Třebíč, Kašperské Hory, apod. U obou skupin se pak v odpovědích vyskytlo jedno zcela nové město. Respondenti první migrační vlny zařadili Brandýs nad Labem – Starou Boleslav, druhé migrační vlny pak Strakonice.

5.4.6. Města nevhodná k turistické návštěvě

Nejmenší ochotu odpovídat projevili respondenti první migrační vlny na negativní preference k turistické návštěvě, kdy udělili průměrně pouze 3,2 bodu jak je patrné z tabulky 20. Respondenti druhé migrační vlny odpověděli průměrně 3,1 body, tedy shodným počtem jako na otázku měst nevhodných k životu (tabulka 20). Jak již napověděly výsledky statistické analýzy, v mapách se objevují téměř totožná města, která respondenti vybrali již mezi města nevhodná k životu. Opět převládají oblasti Ostravska a severních Čech u obou skupin respondentů, jak je patrné z mapy 25 – *Česká města nevhodná k turistické návštěvě podle respondentů 1. vlny* a mapy 26 – *Česká města nevhodná k turistické návštěvě podle respondentů 2. vlny*. První tři města se mezi jednotlivými skupinami shodují. Jedná se o Ostravu, Ústí nad Labem – u první skupiny na druhém místě a Most – u druhé skupiny na druhém místě. Respondenti příchozí do USA před rokem 1989 uvedli v odpovědích tři nová města – Jihlavu, Kaplice a Vimperk, tedy města ležící na Vysočině a v Jihočeském kraji. Respondenti druhé skupiny vyznačili šest nových měst – Nymburk, Rokycany, Neratovice, Pelhřimov, Kolín a Litvínov.

5.5. Shrnutí výsledků kvantitativního a kvalitativního výzkumu

Z porovnání počtu uvedených amerických měst je patrný větší rozhled, popř. ochota a možnost odpovídat, respondentů první skupiny. Průměrný počet udělených bodů byl 4,3 ze šesti možných, zatímco u druhé skupiny 3,7. Tento rozdíl je také možné přičítat pozitivnímu shlížení respondentů druhé skupiny na americké realie a jejich neochotu

odpovídat na negativní otázky týkající se amerických měst, jak je patrné z tabulky 19. Tento fakt je patrný také při srovnání podílu respondentů příchozích do USA po roce 1989, kteří se vyjádřili k negativně a pozitivně laděné otázce. Pozitivní preference vyjádřilo celkem 78 % respondentů druhé migrační vlny, tedy o celých 9 % více, což odpovídá hypotéze práce o kladnějším pohledu respondentů druhé migrační vlny na americké realie. Vyšší míru diverzity amerických měst můžeme pozorovat u respondentů z první vlny migrace a to ve všech kategoriích, zejména však u měst vhodných k životu. Zde každý respondent uvedl průměrně 1,6 jedinečného města. Respondenti druhé vlny však uvedli průměrně pouze 0,8 města. Tento fakt také podporuje hypotézu práce o vyšší míře orientace respondentů první migrační vlny v USA, která zřejmě souvisí s délkou pobytu.

Překvapivé zjištění vyplývá z porovnání počtu udělených bodů českým městům nevhodným pro život. Zatímco respondenti druhé migrační vlny udělili průměrně pouze 3,1 bodu, dotazovaní z první migrační vlny 4,7 bodu (tabulka 20). U dotazovaných první skupiny zde můžeme také pozorovat největší diverzitu v odpovědích. Tento fakt lze přičítat poměrně negativnímu pohledu na české realie, které byly pravděpodobně umocněny obdobím odchodu těchto respondentů, jak předpokládala jedna z hypotéz práce uvedených v kapitole 1.1. Celkově udělili respondenti první migrační vlny průměrně více bodů během otázek týkajících se negativních preferencí než u otázek pozitivních, což potvrzuje hypotézu práce o negativním pohledu na české realie (tabulka 20). Respondenti druhé migrační vlny naopak udělili průměrně více bodů v pozitivně laděných odpovědích, než v odpovědích laděných negativně. Tento fakt také odporuje hypotéze práce o neutrálním shlížení respondentů této skupiny na české realie, které by se projevilo velmi podobným počtem bodů u pozitivních i negativních preferencí.

Z analýzy mentálních map je patrný výběr amerických měst respondenty první vlny migrace jak v oblasti bydliště, tak v oblastech poměrně vzdálených. Zejména mezi preference k životu zařazovali respondenti města současného bydliště, stejně jako města všeobecně známá a poměrně vzdálená. Mezi města nevhodná k životu pak nejčastěji zařazovali města vzdálená od místa bydliště a objevovala se zde, až na výjimky, města populačně velká, všeobecně známá. Mezi města vhodná i nevhodná k turistické návštěvě v naprosté většině zařadili velice známá města, podobně jako v odpovědích na města kulturně bohatá, přičemž se neomezovali pouze na města v blízkém okolí. Tyto poznatky pak podporují hypotézu práce o vyšším rozhledu respondentů první migrační vlny v USA, kdy se předpokládal výběr měst neomezující se pouze na blízké okolí současného bydliště.

Respondenti druhé migrační vlny se naopak zaměřovali zejména u amerických měst na místa v okolí bydliště, jak je patrné z mentálních map. Až na výjimky se zde vyskytují města ve státech trvalých pobytů respondentů a to města jak populačně velká, tak také ve

velké míře populačně malá města s pouze lokálním významem (nesídlí zde žádný úřad, patří pod municipalitu jiného města apod.) a také předměstí větších měst (zejména v okolí Los Angeles). Jako města nevhodná k životu pak volili respondenti spíše populačně větší města, opět se zde ale vyskytly výjimky. Většina respondentů pak volila minimálně jedno město z blízkého okolí. Z mapy je pak jasně patrná převaha měst v oblasti východu USA. Mezi města vhodná k turistické návštěvě a města kulturně bohatá byla zařazována zejména všeobecně známá a populačně velká města nacházející se i ve velké vzdálenosti od současného bydliště respondentů. Jako města nevhodná k turistické návštěvě pak byla do výběru zařazována jak populačně velká města, tak také města velmi malá a v blízkém okolí současného bydliště. Z analýzy mentálních map lze tedy potvrdit hypotézu o výběru měst v blízkém okolí bydliště respondentů druhé migrační vlny pouze u měst vhodných k životu a u měst nevhodných k turistické návštěvě. Hypotézu o výběru všeobecně známých měst pak potvrzují zejména mapy znázorňující města vhodná k turistické návštěvě a města kulturně bohatá.

Mentální mapy respondentů první vlny migrace znázorňující preference českých měst se zdají potvrzovat hypotézu o výběru populačně větších a známějších měst, což je patrné zejména u pozitivních preferencí. Vyskytují se zde také ve většině případů města původního bydliště respondentů. Mapy zobrazující negativní preference respondentů však obsahují také města lokálního vlivu a města populačně poměrně malá. Tímto faktem lze však podpořit hypotézu práce o negativním pohledu respondentů první vlny migrace na české realie.

Respondenti druhé migrační vlny pak do svých odpovědí zařazovali nejen populačně velká města, ale také města velice malá a to nejen z okolí jejich původního bydliště. Nejvíce je tento fakt patrný na mapách zobrazujících města vhodná a nevhodná k životu. Na těchto mapách je také dobře patrná vysoká diverzita v odpovědích, jak se předpokládalo. Nejmenší diverzity měst si pak lze všimnout na mapě *22 Česká města kulturně nejbohatší podle respondentů 2. vlny*. Přesto ale analýza map může potvrdit hypotézu o vyšší diverzitě měst v odpovědích respondentů druhé migrační vlny než u respondentů vlny první. Stejně tak lze potvrdit hypotézu o výběru nejen populačně velkých měst, ale také měst malých.

Hypotézu práce o rozdílném výběru měst respondentů dvou migračních vln se podařilo statisticky ověřit. Výsledky využitých neparametrických testů potvrdily hypotézu o existenci rozdílů mezi odpověďmi respondentů první a druhé migrační vlny u měst vhodných a nevhodných k životu, vhodných k turistické návštěvě, kulturně a v případě českých měst také historicky bohatých a nevhodných k turistické návštěvě. Americká města nevhodná k turistické návštěvě však během analýzy prokázala shodnost v odpovědích respondentů první a druhé migrační vlny. Z výsledků hodnocení mentálních

map není však výsledek zcela jednoznačný. Některé otázky týkající se zejména měst vhodných a nevhodných k turistické návštěvě, měst kulturně bohatých a v případě českých také měst historicky bohatých se na mapách projeví tendence respondentů obou vln vybírat shodná města.

Hodnocení mentálních map však stejně jako výsledky statistické analýzy ukázaly podobnost v odpovědích na pozitivně a negativně laděné otázky mezi respondenty vždy jedné migrační vlny. V odpovědích respondentů se často vyskytovala města uvedená v předchozích odpovědích, velmi často dokonce ve shodném pořadí. Tento fakt je patrný na první pohled při porovnání mentálních map, statisticky byl pak ověřen pomocí neparametrických testů. Během doplňujících konverzací respondenti označovali otázky týkající se například měst kulturně, či historicky bohatých za nadbytečné. Dle jejich názorů se otázky podobaly, tedy zejména preference k turistické návštěvě se odvíjí od historického bohatství v případě českých měst a nabídce kulturních zážitků v případě měst amerických.

6. Diskuze

Gould (1970) se domníval, že pokud sociální geografové posunou tradiční hranice své disciplíny k ostatním sociálním a behaviorálním vědám zjistí, že opravdových úspěchů se dočkají, až když se stejnou měrou jako na geografii zaměří právě na člověka. Cox (1972) uvádí, že zájmem geografie je popsat lokalizaci objektů na zemském povrchu a zejména pak *vysvětlit* důvody lokalizace. Gould (1970) se přitom zamýšlí nad faktory, které vedou jedince k rozhodnutí např. změnit místo trvalého pobytu, či začít podnikat v dané lokalitě a domnívá se, že souvisí přímo s tím, jak tento jedinec své okolí vnímá a jak hodnotí jeho jednotlivé části. Towers (2005) pak během své studie potvrdil silnou vazbu zejména negativního obrazu lokality na residenční preference.

Dnes, více než kdy jindy, je potřeba uvažovat Goulдовu (1970) myšlenku, zda rozhodnutí o výběru dané lokality jedincem závisí na názoru několika klíčových osob (popř. faktorů), či zcela na názoru dané osoby. Se zvyšující se mírou globalizace, zrychlující se dopravou a propojením lidí i na velké vzdálenosti pomocí internetu se nabízí otázka, zda je ještě možné identifikovat individuální faktory pro výběr lokalit, či zda je obraz této lokality v mysli zcela ovlivněn její sekundární prezentací. Goodey (1971), či později Liben (1981) přiřkládají největší význam okolním faktorům – informacím načerpaným z prostředí, ale přiznávají, že mentální mapy jsou z velké části ovlivněny individualitou každého jedince. Gould (1970) jako hlavní faktory vnímá „dědictví“ získávané již od dětství, tedy určitý přejímaný pohled na lokalitu zesílený denními zdroji informací. Siwek (2011) navíc velmi vhodně podotýká, že informace o geografickém prostoru nemusí být nutně pravdivé a kvalifikované. Tyto informace se navíc dle jeho názoru vyvíjejí v čase.

Goodeyho (1971) pohled na faktory ovlivňující preference jedinců je pak sice dle názoru Kitchina a Bladese (2002) značně zjednodušený, pro účely výzkumu popsaného v této práci ale obsahoval dle našeho názoru všechny důležité aspekty a proto byl zvolen jako nejvhodnější. White (1978) se pak zamýšlí, jak nejlépe vybrané prostorové preference kategorizovat a domnívá se, že se odvíjejí zejména od socioekonomických rozdílů lokalit a poté vzdálenosti současného místa pobytu od místa preferovaného.

Gregory a kol. (2009) považují mentální mapy za jednu z neznámějších výzkumných metod behaviorální geografie. Lynch (1960) odhalil roli zapamatovatelných prvků (uzly, hrany, apod.) při urbanismu, Downs a Stea (1973) se zaměřili na tzv. way – finding, tedy způsob, jakým lidé v prostoru hledají nejvýhodnější trasu, zatímco Gould (1970) studoval preference pro výběr lokalit. Tyto poměrně rozdílné předměty zájmu spojují právě mentální, též nazývané kognitivní mapy – tedy hlavní předmět zájmu této práce.

Mark a kol. (1999) si však kladou otázku, zda je obecně možné charakterizovat lidskou znalost prostředí pomocí mentálních map. Tversky (1993) navíc zavádí pojem „*cognitive collage*“, tedy kognitivní koláž, který dle jejího názoru lépe vystihuje fakt, že mentální reprezentace prostoru jsou velmi často fragmentované a neúplné, podobně jako umělecké koláže. Také odmítá názory, které vnímají mentální mapy jako kartografickou konstrukci umožňující mentální identifikaci a poukazuje na protiklady, kdy mapy mají za cíl co nejpřesněji znázornit prostorové vztahy, kdežto mentální mapy tyto vztahy záměrně zkreslují. Např. Towers (2005) však kritiku mentálních map odmítá a uvádí jejich přínos během studia geografických stereotypů na příkladu studentů v Západní Virginii. Cox (1972) pak obecně uvádí přínos znalosti o prostorových preferencích zejména v predikování budoucích migračních pohybů, lokalizace obyvatel, obchodu a služeb, či dokonce k plánování komunikací, umístění úřadů, apod.

Snahou při zpracování výsledků uvedených v předchozí části 0 bylo zejména osvětlit možné společné důvody preferencí (popř. nepreferencí) měst pro danou skupinu migrantů. Rushton (1969) se ovšem nedomnívá, že je možné pohlížet na jedince jako na unikát a zároveň mu připisovat charakteristické rysy ostatních. Gregory a kol. (2009) však zastávají názor, který podporuje identifikaci společných prvků právě v případě mentálních map gouldovského typu, kdy respondenti hodnotí lokality vhodné k návštěvě, životu, apod., tedy podobně jako během výzkumu v této práci. Některá vysvětlení zde proto byla přejata přímo od respondentů, jiná se založila pouze na pravděpodobnosti. Podle Towerse (2005) se však téměř žádný výzkumník při hodnocení mentálních map nevyhne předkládání vlastních vysvětlení preferenčních vzorů účastníků výzkumu a Turchi (2004) dodává, že kartografické objektivitu nikdy nemůže být zcela docíleno. Lze tedy obecně říci, že výsledky analýzy mentálních map je možné aplikovat pouze na danou skupinu respondentů. Podobným způsobem se k analýze přistupovalo i v této práci.

Podle Coxe (1972) je rozhodování o preferování, či nepreferování místa vedeno zejména percepční relativní atraktivitou (popř. neatraktivitou), která může být podmíněna faktografickými ukazateli, jako je nezaměstnanost, kriminalita, apod. Subjektivita účastníků je naprosto nezbytným aspektem zejména při tvorbě mentálních map, jejichž koncept je založen na individuálních odpovědích jedince. Dotazovaným byla během vyplňování dotazníků dána možnost vyjádřit se ke svému výběru, ne všichni tak ale učinili. Některé preferované lokality bylo proto nutno popsat pomocí faktografických ukazatelů, nejčastěji ekonomickou situací, mírou kriminality, či stavem životního prostředí. Zejména pak u preferencí amerických měst se využilo ukazatelů popsaných Coxem (1972), který vidí jako zásadní osobní klasifikování lokalit při porovnání s ostatními, tedy nejčastěji pomocí průměrného příjmu, národnostního, či rasového složení obyvatel, kvality škol,

podílu obyvatel žijících pod hranicí chudoby, apod. Snahou bylo představit co nejaktuálnější ekonomické, sociální, či demografické charakteristiky měst. Jsme si ovšem vědomi, že názory respondentů mohou být ovlivňovány předešlými stavy měst.

I když Kotačka (1972), a po něm další autoři, upozornili na mylnou představu, podle které se lidé chovají jako „*homo economicus*“, tedy na zcela racionálních základech volí migrační preference podle ekonomické situace daného místa, z výsledků vzorku respondentů sledovaného v této práci vyplývá spíše opačná situace. Respondenti volili především americká města podle jejich současné, či předešlé ekonomické situace. Tento fakt se projevil nejvíce u negativních preferencí respondentů druhé migrační vlny a to zejména u měst nevhodných k životu, k nimž také častěji respondenti připojovali svá odůvodnění. Druhým nejčastějším faktorem byla pak míra bezpečnosti ve městě a jeho postoj k imigrantům, zejména ilegálním. Také Štefánková (2011) se domnívá, že pro většinu respondentů v produktivním věku je nejdůležitějším faktorem pro výběr oblasti právě její ekonomická situace, zejména pak šance jedince uplatnění na trhu práce.

Výsledky práce však také podporují Kotačkův (1974) výzkum, ve kterém mají větší význam faktory neekonomické, zejména pak příjemné životní prostředí. Tento fakt se projevil zejména u pozitivních a negativních preferencí českých měst, kdy respondenti volili jako pozitivní města s kvalitnějším životním prostředím – zejména oblast jižních Čech a Vysočiny, tedy části Štefánkovou a Drbohlavem (2014) nazývané „zaslíbený jih“. Naopak negativní preference pak převažovaly v oblastech s intenzivní průmyslovou, či důlní činností – tedy severní Čechy a oblast Ostravska.

Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo vytvořeno celkem 22 mentálních map, znázorňující preference a nepreference respondentů jak k českým, tak americkým lokalitám. Vytvářeny byly v prostředí tzv. GIS, tedy geografického informačního systému. Podle Marka a kol. (1999) se myšlenka propojení geografických informací s prostředím informačních technologií poprvé objevila na symposiu organizovaném Harvardovou univerzitou v roce 1977. Podle Whitea a Minera (1986) dokonce L. Carstensen v roce 1984 vytvořil program pro tehdejší osobní počítač firmy IBM umožňující vytvářet mentální mapy znalostí, kdy program náhodně vybírá města USA a dotazovaný má za úkol zařadit je co nejpřesněji do mapy, přičemž program následuje otázkou, zda by zde respondent chtěl žít a popř. proč. Využíván byl zejména pro studijní účely a mezi širší, odbornou veřejnost se nikdy nerozšířil. Neexistují také žádné nové verze upravené pro současné operační systémy.

Mentální mapy mohou dnes díky GIS využít jednoduchými kroky celou škálu kartografických symbolů – od izolinií po nejrůznější typy kartografické anamorfózy. V 50. letech 20. století se však Flannery (1956) začal zabývat symbolikou gradujících bodů.

Výsledkem jeho práce bylo zjištění tendencí podceňovat hodnoty daného jevu a tím zkreslení informací v mapě – navrhl tedy aplikaci logaritmického počtu na tyto hodnoty. Tento postup umožnil systematický geometrický přechod bodových znaků od velmi nízkých hodnot po velmi vysoké bez nutnosti generalizace jejich velikosti do určitého počtu skupin. Obdobná metoda, ovšem s využitím mimoměřítkových znaků byla využita během tvorby mentálních map i v této práci. Na gradující symboly se však neaplikoval logaritmus počtu bodů, jelikož vysoká bodová převaha jednoho města se vyjádřila dostatečně největší plochou symbolu.

Monmonier (1996) se domnívá, že jakákoliv mapa je jen jednou z nekonečně možných verzí reprezentace jedněch dat. V předchozích kapitolách byly tedy představeny možné způsoby propojení mentálních map a statistické analýzy při výzkumu migrantů, tedy metod kvalitativních s kvantitativními. Tento přístup byl umožněn zejména díky konceptu práce, kdy se porovnávaly prostorové preference dvou skupin respondentů. Přistoupilo se k němu zejména k obohacení mentálních map a tedy také hodnocení hypotéz práce.

Během hodnocení výsledků se ve výzkumu využily kombinace jak kvalitativních, tak kvantitativních výzkumných metod. Winchester (2000) uvádí, že geografie má dlouhou tradici ve využívání kvalitativních metod a preferování metod kvantitativních, spojené s kvantitativní revolucí, vnímá jako odchylku od historického vývoje. Limb a Dwyer (2001) se navíc domnívají, že teorie sociální geografie by měly být postaveny na empirickém výzkumu spíše než empiricky ověřovány. Subjektivita jak výzkumníka, tak zkoumaného ovlivňuje dle jejich názoru každou fázi výzkumného procesu a nelze ji tedy zcela opomíjet. Mark a kol. (2009) se přiklání k názoru, že mentální mapy reprezentují spíše kvalitativní, než kvantitativní informace. Chenail (1997) se pak domnívá, že smysluplnost kvalitativního výzkumu se odvíjí od výzkumníkovy pochopení kontextu s literaturou, předchozích výzkumných zkušeností a porozumění danému tématu během sběru dat. Dále upozorňuje na nezbytnost existence hlavní výzkumné otázky během kvalitativního výzkumu, která pomáhá výzkumníkovi udržet jistý „kurz“ během terénního šetření.

Gregory a kol. (2009) datují počátky využívání kvantitativních metod v sociální geografii do období po roce 1945 – označované jako kvantitativní revoluce. V tuto dobu také začali dle jejich názoru sociologové empiricky ověřovat hypotézy výzkumu. Tento přístup se poměrně brzy dočkal kritiky, z nichž se patrně nejvážnější (z hlediska této práce) týkala ignorování sociálních a kulturních kontextů tzv. decision-making, tedy způsobu rozhodování, jak uvádí Gregory a kol. (2009). Výsledkem této kritiky byla pak zcela nová vědecká disciplína – behaviorální geografie, která již byla schopna vnést kontext do problematiky rozhodování, zde reprezentované jako preference. Je zcela zřejmé, že tak komplexní jev, jakým je společnost, nelze popsat jediným matematickým

modelem. Součástí této diplomové práce se přesto stalo navržení a aplikace možných postupů testování hypotéz o rozdílnosti preferencí dvou skupin migrantů. S ohledem na velikost a rozložení souboru byly využity neparametrické testy, blíže popsané v kapitole 4.5. Jejich využití vneslo do výsledků práce nové poznatky, tedy takové, které nebyly zcela patrné z kvalitativního hodnocení.

S příchodem kritické teorie se začaly objevovat první náznaky možného spojení metod kvalitativních s kvantitativními. Podle Gregoryho a kol. (2009) se v současnosti jedná o metodu tzv. triangulace, která umožní zkoumat procesy z různých úhlů při využití rozdílných výzkumných metod, čímž by mělo dojít k odstranění jejich slabín. Hlavním cílem tohoto přístupu je tedy zvýšení validity dat. Chenail (1997) zastává názor, který za účelem triangulace vnímá lokalizování významu určitého fenoménu v okolním světě. Nightingale (2003) se k přístupu staví pozitivně a uvádí, že propojení kvantitativních a kvalitativních metod umožní výzkumníkovi lépe pochopit limity poznání jednotlivých výzkumných metod a tím zkvalitnit výsledky výzkumu. Hendl (1997) však upozorňuje také na nebezpečí využití této metody. Největší slabiny vidí jak ve vyšších finančních nákladech výzkumu, tak na možný nedostatek kvalifikace výzkumníka, který bývá, dle jeho názoru, často orientován pouze na jeden metodologický typ. Obohacení výsledků kvalitativních metod kvantitativními může přinést poměrně nový pohled na zkoumanou problematiku, jak se ukázalo také během zpracování výsledků této práce.

7. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo představit možné způsoby propojení kvalitativních metod – hodnocení mentálních map, s metodami kvantitativními – statistickou analýzou tak, aby se docílilo co možná nejlepších výsledků při studiu sídelních preferencí a percepce dvou skupin migrantů. Pro tyto účely se vytvořil soubor celkem 22 mentálních map a šesti map tematických. Proběhla také statistická analýza formou statistických testů, jejichž výsledky byly pro zvýšení přehlednosti zapsány do tabulek. Poznatky získané z těchto analýz byly shrnuty v předchozích částech. Hlavním tématem práce se tedy stala problematika mentálních map při studiu dvou skupin českých migrantů žijících v USA. Hypotézou práce se pak stala zejména existence rozdílů v jak českých, tak amerických preferencích mezi respondenty příchozími do USA před rokem 1989 (včetně) a po roce 1989.

Diplomová práce se ve výsledku rozdělila na sedm částí. Úvodní část se zaměřila na odůvodnění rozdělení souboru respondentů na dvě migrační skupiny, uvedení hlavních hypotéz a cílů práce, stejně jako na krátké přiblížení specifik sledované skupiny. Ve druhé části byla přiblížena problematika mentálních map, stručná historie vývoje a využití map. V samostatných kapitolách byly popsány základní typy mentálních map, zde nazývané gouldovské a lynchovské. Třetí část se pak zabývala rešerší odborné literatury a uvedení děl ze zahraniční i české literatury, která se stala teoretickým základem práce. Poslední dvě části se zaměřily na diskuzi tématu s odbornou literaturou a závěr práce.

Stěžejními částmi práce se pak staly kapitoly 4 a 5, ve kterých byla podrobně popsána metodika výzkumu a poté jeho výsledky, čímž se podařilo naplnit hlavní cíle práce. Metodika výzkumu se skládala z dotazníkového šetření, hodnocení souboru mentálních map a kvantitativní analýzy. Dotazníkovému šetření předcházel pilotní výzkum, který měl za cíl odhalit schopnost otázek potvrdit či vyvrátit hypotézy práce a dále smysluplnost otázek a úplnost zadaného dotazníku. Hodnocení mentálních map a kvantitativní analýza pak probíhaly odděleně.

Faktory ovlivňující preference respondentů byly podrobně analyzovány v části kapitoly 5.2., kdy se zkoumal statisticky významný vliv daného socio-demografického faktoru na počet měst uvedených respondentem. Možné faktory vedoucí respondenty k uvedení daného města k určitému typu otázky byly podrobně popsány v kapitolách 5.3 a 5.4. Tyto faktory vycházely zejména z práce Coxe (1972), který podrobně zkoumal vlivy ovlivňující sídelní preference obyvatel USA.

Kombinace hodnocení mentálních map s kvantitativní analýzou se ukázala i u malého vzorku respondentů, jaký byl hodnocen v této práci, jako velice efektivní, kdy nedostatky

statistického výzkumu – tedy zejména „tvrdost“ metody, která nenabízí prostor pro úvahy typu „proč?“, vhodně doplnily kvalitativní metody výzkumu umožňující na tuto otázku odpovědět. Struktura dotazníku umožnila respondentům v otevřených odpovědích vyjádřit své postoje k uvedeným městům, čímž se zvýšila validita předkládaných výsledků mentálních map. Respondenti této možnosti využili zejména u negativních preferencí. Největším problémem při kombinaci těchto dvou metod se pak v tomto případě ukázala velikost vzorku respondentů. Zatímco pro kvalitativní výzkum je vhodnější nižší počet respondentů, při kvantitativním výzkumu je možné narazit na problémy s validitou využitých statistických metod.

Z výsledků kvantitativní a kvalitativní analýzy, stejně jako z doplňujících konverzací s respondenty se ukázaly otázky týkající se kulturně a historicky bohatých měst jako nadbytečné. Respondenti projevili menší ochotu na tyto otázky odpovídat, a pokud odpověděli, velmi často tak učinili pomocí měst již uvedených v odpovědích na otázky zejména měst vhodných k turistické návštěvě, méně často pak měst vhodných k životu. Otázky týkající se měst kulturně a historicky bohatých byly do výzkumu zařazeny z důvodu snahy rozšířit dosud běžně zkoumané preference – k bydlení, rekreaci, či podnikání. Otázky však neprokázaly dostatečnou výpovědní schopnost a nelze je tedy doporučit k dalšímu výzkumu.

Platnost hypotéz práce se pak posuzovala jak pomocí statistických analýz, tak pomocí mentálních map a z kapitoly 5.5. je patrná jistá rozporuplnost ve výsledcích, kdy kvantitativní analýza častěji prokázala rozdíly v preferencích mezi sledovanými skupinami respondentů, než analýza kvalitativní. Tento fakt může otevřít diskuzi, jak danou situaci vyhodnotit. Dle našeho názoru je však na rozhodnutí výzkumníka provádějícího výzkum, jak se výsledek rozhodne interpretovat. Platnost hypotézy práce o existenci rozdílů preferencí mezi respondenty první a druhé migrační vlny se podařilo ověřit jak pomocí kvantitativních metod, tak pomocí hodnocení mentálních map.

Mentální mapy se tedy ukázaly jako velice vhodný způsob při studiu sídelních preferencí dvou skupin migrantů. Vzniklý soubor map efektivně a na první pohled reflektuje rozdílný pohled na české a americké reálie mezi skupinami Čechů žijících dlouhodobě v USA. Způsob sběru dat pro mentální mapy – dotazníkové šetření – navíc umožňuje hlubší pochopení způsobu rozhodování sledovaných skupin v případě, že se respondentům umožní volně se vyjádřit ke své volbě města, tedy obdobně jako v této práci. Malý vzorek respondentů také umožnil velice podrobné popsání jednotlivých vybraných měst a faktorů, které mohly, či jistě přispěly k zařazení daného města do výběru. Statistická analýza dat pak dodala výsledkům vyšší validitu.

Seznam příloh:

Příloha 1 Mentální mapy, tematické mapy

Příloha 2 Dotazník ve formátu tabulky Microsoft Excel

Příloha 3 Bodové hodnocení měst ve formátu tabulky Microsoft Excel

Bibliografie

- Agentura pro sociální začleňování, 2012. *O lokalitě Cheb* [online] [cit. 2015-03-15].
Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/cheb>
- Agentura pro sociální začleňování, 2013. *Lokalita* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z:
http://www.socialni-zaclenovani.cz/index.php?option=com_k2&id=16&view=item&Itemid=2
- Agentura pro sociální začleňování, 2015. *O lokalitě Chomutov* [online] [cit. 2015-03-15].
Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-chomutov>
- ALLEN, G. L., 1999. Spatial Abilities, Cognitive Maps, and Wayfinding: Bases for Individual Differences in Spatial In: GOLLEDGE, R. G. *Wayfinding Behavior: cognitive mapping and other spatial processes*. Baltimore: The John Hopkins University Press, s. 46-80. 0-8018-5993-X.
- American FactFinder, 2010a. *2009-2013 American Community Survey 5-Year Estimates* [online] [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=CF>
- American FactFinder, 2010b. *Community Facts* [online] [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: http://factfinder.census.gov/faces/nav/jsf/pages/community_facts.xhtml
- American FactFinder, 2010c. *Profile of General Population Housing Characteristics: 2010* [online] [cit. 2015-08-03]. Dostupné z: <http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=CF>
- American FactFinder, 2012. *Community Facts* [online] [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: <http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=CF>
- American FactFinder, 2013. *First Ancestry Reported* [online]. 2009-2013 [cit. 2015-03-07].
Dostupné z: <http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?src=CF>
- ANDĚL, J., 1985. *Matematická statistika*. Praha: SNTL.
- BARŠOVÁ, A., 2014. Vystěhovalci, navrátilci, světoběžníci. In: BROUČEK, S. a T. GRULICH. *Nová emigrace z České republiky po roce 1989 a návratová politika*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, s. 86-100. ISBN 978-80-87112-76-2.
- BROUČEK, S., 2014. Nová emigrace z České republiky po roce 1989 a návratová politika. In: BROUČEK, S. a T. GRULICH. *Nová emigrace z České republiky po roce 1989 a návratová politika*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, s. 14-23. ISBN 978-80-87112-76-2.
- BURNETT, P. a R. BRIGGS, 1975. *Distance cognition in intra-urban movement*. Carbondale (USA, Illinois): Association of American Geographers.
- CARTER, R. L. a K. Q. HILL, 1976. The criminal's image of the city and urban crime patterns. *Social Science Quarterly*. University of Texas Press, 57 (3), s. 597-607.

- Český hydrometeorologický ústav, 2015. *Mapy znečištění ovzduší* [online]
[cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://pr-asv.chmi.cz/IskoPollutionMapView/faces/pollutionmapvw/viewMapImages.jsf>
- Český statistický úřad, 2014a. In: *Statistická ročenka Jihomoravského kraje 2014* [online]. Brno:2014 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/krajkapitola/330103-14-r_2014-27
- Český statistický úřad, 2014b. *Město České Budějovice v číslech 2014* [online]
[cit. 2015-03-14]. Dostupné z: http://www.cbudejovice.czso.cz/xc/redakce.nsf/i/mesto_cb_2014?OpenDocument&ExpandSection=12%2C4%2C9%2C10%2C6#_Section12
- Český statistický úřad, 2014c. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Libereckého kraje v roce 2013* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/4100220F61/\\$File/33013614.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/4100220F61/$File/33013614.pdf)
- Český statistický úřad, 2014d. *Základní tendence demografického, sociálního a ekonomického vývoje Ústeckého kraje v roce 2013* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/420019A6D9/\\$File/33000614.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/420019A6D9/$File/33000614.pdf)
- CHENAIL, R. J., 1997. Keeping things plumb in qualitative research. *The Qualitative Report*, 3 (3).
- City of Lawrence Massachusetts, 2015. In: *The City of Lawrence* [online].2008-2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.cityoflawrence.com/about-the-city.aspx>
- Cognitive Atlas, 2011. *Imageability* [online] [cit. 2014-11-09]. Dostupné z: <http://www.cognitiveatlas.org/concept/imageability>
- COX, K. R., 1972. *Man, Location, and Behavior: An Introduction to Human Geography*. New York: John Wiley & Sons, Inc, 399 s.
- ČSFR, 1992. *Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod*. 18. březen. 1992. ISRC 209/1992 Sb.
- DIAMANT, J., 1995. *Psychologické problémy emigrace*. Olomouc: Maticе Cyrilometodějská, 17 s.
- DOWNS, R. M. a D. STEA, 1973. *Image and Environment: Cognitive mapping and spatial behavior*. Chicago: Aldine Pub. Co. ISBN 0-202-10058-8.
- DRBOHLAV, D., 1991. Mentální mapa ČSFR: Definice, aplikace, podmíněnost. *Sborník České geografické společnosti*, 96 (3), s. 163 - 176.
- ECKERT, M., 1908. On the Nature of Maps and Map Logic. *Bulletin of the American Geographical Society*. American Geographical Society, 40 (6), s. 344-351.
- EDEN, C., 1988. Cognitive mapping. *European Journal of Operational Research*, 36 (1), s. 1-13.
- FLANNERY, J. J., 1956. *The Graduated Circle: A Description, Analysis, and Evaluation of a Quantitative Map Symbol*. Madison. Disertační práce. University of Wisconsin.

- Forbes, 2013a. *Birmingham, AL* [online]. 2013b [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/places/al/birmingham/>
- Forbes, 2013b. *Chicago, IL* [online]. 2013c [cit. 2015-03-07]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/places/il/chicago/>
- Forbes, 2013c. *Los Angeles, CA* [online]. 2013e [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/places/ca/los-angeles/>
- Forbes, 2013d. *Newark, NJ* [online]. 2013f [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/places/nj/newark/>
- Forbes, 2013e. *Portland, OR* [online]. 2013g [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/places/or/portland/>
- Forbes, 2013f. *San Francisco, CA* [online] [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/places/ca/san-francisco/>
- Forbes, 2014. *Best Places for Business and Careers* [online] [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.forbes.com/best-places-for-business/list/>
- FULLER, G. a M. CHAPMAN, 1974. On the Role of Mental Maps in Migration Research. *International Migration Review*, 8 (4), s. 491 - 506.
- GALLISTEL, C. R., 1990. *The organization of learning*. Cambridge: Bradford Books/MIT Press, 648 s.
- Generální konzulát České republiky v Chicagu, 2014. *Češi v USA* [online] [cit. 2014-10-23]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/chicago/cz/kultura_co_nas_ceka/krajane/cesi_v_usa/
- GOLLEDGE, R. G., 1999a. Human Wayfinding and Cognitive Maps. In: GOLLEDGE, R. G. *Wayfinding behavior: cognitive mapping and other spatial processes*. Baltimore: The John Hopkins University Press, s. 5-45. 0-8018-5993-X.
- GOLLEDGE, R. G., 1999b. Preface. In: GOLLEDGE, R. G. *Wayfinding behavior: cognitive mapping and other spatial processes*. Baltimore: The John Hopkins University Press, s. xi-xvi. 0-8018-5993-X.
- GOODEY, B., 1971. *Perception of the environment: an introduction to the literature*. Birmingham: University of Birmingham (Centre for Urban and Regional Studies), 90 s. ISBN 09-014-9018-0.
- GOULD, P., 1970. On Mental Maps. In: ENGLISH, P. W. a R. C. MAYFIELD. *Man, Space, and Environment: Concepts in Contemporary Human Geography*. New York: Oxford University Press, s. 260 - 282.
- GOULD, P. a R. WHITE, 1974. *Mental Maps*. New York: Penguin Books, 204 s.
- GREGORY, D. et al., 2009. *The Dictionary of Human Geography*. 5. vydání. Chichester: John Wiley & Sons Ltd. ISBN 978-1-4051-3288-6.
- HENDL, J., 1997. Metodologická triangulace v empirickém výzkumu. *Čs. kinantropologie*. Praha, 1 (2), a275-88.
- HENDL, J., 2006. *Přehled statistických metod zpracování dat: analýza a metaanalýza*. 2. vydání. Praha: Portál, 583 s. ISBN 80-7367-123-9.

- HYNEK, A. a J. HYNKOVÁ, 1979. Prostorová percepce životního prostředí města Boskovice a okolí ve výchově k péči o životní prostředí. *Geografie*, 84 (4), s. 287-299.
- Immigration and Nationality Act*, 1952 [PDF]. United States of America. Public Law, s. 82-414.
- ISO, 2014. *Online Browsing Platform (OBP)* [online] [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:code:3166:US>
- JIANG, B., 2013. The Image of the City out of the Underlying Scaling of City Artifacts or Locations. *Annals of the Association of American Geographers*, 103 (6), s. 1552 - 1566.
- JUNG, H., 2014. Let Their Voices Be Seen: Exploring Mental Mapping as a Feminist Visual Methodology for the Study of Migrant Women. *International Journal of Urban and Regional Research*, 38 (3), s. 985 - 1002.
- Karviná, 2015. *Premiér Bohuslav Sobotka se zajímal o problémy Karviné* [online] [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.karvina.cz/portal/page/portal/uvodni_stranka/tiskove_zpravy/Tiskov%C3%A9%20zpr%C3%A1vy%202014/Premi%C3%A9r%20Bohuslav%20Sobotka%20se%20zaj%C3%ADmal%20o%20probl%C3%A9my%20Karvin%C3%A9?mi=17651925&_template=/uvodni_stranka/WWW_DETAIL_TEXT
- KÁZECKÝ, S., 2014. Pohled orgánů státní správy České republiky: Pohled Ministerstva zahraničních věcí České republiky na problematiku českých krajanských komunit v zahraničí: BROUČEK, S. a T. GRULICH. *Nová emigrace z České republiky po roce 1989 a návratová politika*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, s. 75. ISBN 978-80-87112-76-2.
- KITCHIN, R. a S. FREUNDSCHUH, 2000. *Cognitive Mapping: Past, present and future..* New York: Routledge, 266 s. ISBN 04-152-0806-8.
- KITCHIN, R. a M. BLADES, 2002. *The Cognition of Geographic Space*. London: I.B. Tauris Publishers, 241 s. ISBN 1 86064 705 7.
- KOTAČKA, L., 1972. *Vývoj a formy urbanizace ve světle výzkumu preference sídel*. Praha: VÚVA, 92 s.
- KOTAČKA, L., 1974. *Preference základních typů sídel. Rozbor výsledků průzkumu reprezentativního vzorku obyvatelstva ČSSR*. Praha: VÚVA, 127 s..
- KYNČLOVÁ-TIHONOVÁ, M. a J. D. BLÁHA, 2013. Hodnocení mentálních map v GIS. *Informace ČGS*, 32 (1), s. 1-15.
- LIBEN, L. S., 1981. Spatial representation and behavior: multiple perspectives. In: LIBEN, L. S., A. H. PATTERSON a N. NEWCOMBE. *Spatial Representation and Behavior Across the Life Span: Theory and Application*. New York: Academic Press, s. 3-36. ISBN 0-12-447980-4.
- LLOYD, D., B. BOYD a K. DEN EXTER, 2010. Mind mapping as an interactive tool for engaging complex geographical issues. *New Zealand Geographer*, 66 (3), s. 181 - 188.
- LLOYD, R., 1989. Cognitive Maps: Encoding and Decoding Information. *Annals of the Association of American Geographers*, 79 (1), s. 101 - 124.
- LLOYD, R. E., 1976. Cognition, Preference, and Behavior in Space: An Examination of the Structural Linkages. *Economic Geography*, 3 (52).

- LYNCH, K., 1960. *The Image of the City*. Cambridge: The M.I.T. Press, 103 s. ISBN 0 262 62001 4.
- MARK, D. M. et al., 1999. Cognitive models of geographical space. *International Journal of Geographical Information Science*. Taylor and Francis, 13 (8), s. 747-774. ISSN 1362-3087.
- MERLEAU-PONTY, M., 2013. *Fenomenologie vnímání*. Překlad J. ČAPEK. Praha: OIKOYMENH, 560 s. ISBN 978-80-7298-485-5.
- MONMONIER, M., 1996. *How to lie with maps*. 2. vydání. Chicago: The University of Chicago Press. ISBN 0-226-53421-9.
- MRKVIČKA, T. a V. PETRÁŠKOVÁ, 2006. *Úvod do statistiky*. České Budějovice. Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta. ISBN 80-7040-894-4.
- MURRAY, D. a C. SPENCER, 1979. Individual differences in the drawing of cognitive maps: the effects of geographical mobility, strength of mental imagery and basic graphic ability. *Transactions of the Institute of British Geographers*. New Series, 4 (3).
- National Climatic Data Center, 2014. *Climate at a Glance* [online] [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.ncdc.noaa.gov/cag/time-series/us>
- NIGHTINGALE, A., 2003. A feminist in the forest: situated knowledges and mixing methods in natural resource management. *ACME: an International E-Journal for Critical Geographies*, 2 (1), s. 77-90.
- NIŽNANSKÝ, B., 1994. Mentálna mapa a profesionálne mapové diela. *Kartografické listy*. Bratislava: Kartografická spoločnosť Slovenskej republiky v spolupráci s Geografickým ústavom Slovenskej akadémie vied a Prírodovedeckou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave, č 2, s. 61-70. ISSN 1336-5274.
- NOAA, 2014. *NowData - NOAA Online Weather Data* [online] [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://www.weather.gov/climate/xmacis.php?wfo=lox>
- NOAA, 2015. *NowData - NOAA Online Weather Data* [online] [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.weather.gov/climate/xmacis.php?wfo=ilm>
- Nobelprize.org, 2014. *The Nobel Prize in Physiology or Medicine 2014* [online] [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/medicine/laureates/2014/
- ORLEANS, P., 1967. Differential Cognition of Urban Residents: Effects of Social Scale on Mapping. *Science, engineering and the city*. Washington D.C.: National Academy of Engineering.
- Počet obyvatel v obcích České republiky k 1.1.2014*, 2014. Praha: Český statistický úřad, 1. 1. 2014 [cit. 2015-03-15].
- POLIŠENSKÝ, J., 1996. *Češi a Amerika*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-147-1.
- PORTUGALI, J., 1996. *The construction of cognitive maps*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 366 s. ISBN 0-7923-3949-5.
- LIMB, M. a C. DWYER (eds.), 2001. *Qualitative methodologies for geographers: issues and debates*. London: Arnold.

- Reinventing Michigan, 2013. *Newsroom* [online] [cit. 2015-03-09]. Dostupné z: <http://michigan.gov/snyder/0,4668,7-277-57577-308595--,00.html>
- RUSHTON, G., 1969. Analysis of spatial behavior by revealed space preference. *Annals of the Association of American Geographers*, č 59, s. 391-400.
- ŠATAVA, L., 1986. Formování a stabilizace českého etnika v USA. *Český lid*, 73 (3), s. 176 - 190.
- seattle.gov, 2015. *Seattle Monthly Averages and Records* [online]. 1995-2015 [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.seattle.gov/living-in-seattle/environment/weather/averages-and-records>
- SIWEK, T., 2011. *Percepce geografického prostoru*, sv. VII. Geographica. Praha: Česká geografická společnost, 163 s. ISBN 978-80-904521-7-6.
- Statutární město Ostrava - oficiální portál, 2014a. *Stav kvality ovzduší* [online] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.ostrava.cz/cs/o-meste/zivotni-prostredi/ovzdusi/stav-kvality-ovzdusi>
- Statutární město Ostrava - oficiální portál, 2014b. *Ukazatele zdravotního stavu obyvatel* [online] [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.ostrava.cz/cs/o-meste/zivotni-prostredi/ovzdusi/stav-kvality-ovzdusi/zdravotni-stav-obyvatel>
- ŠTEFÁNKOVÁ, M., 2011. *Regionální a sídelní preference obyvatelstva Česka*. Praha. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta.
- ŠTEFÁNKOVÁ, M. a D. DRBOHLAV, 2014. "Zlatá Praha", "zaslíbený jih" a to ostatní...? Regionální a sídelní preference obyvatel Česka. *Geografie*, 119 (3), s. 218-239.
- STONE, D., 2015. Země otřesů. *National Geographic*. TUREČEK, T. (ed.). Astrosat Media, 39 (3), 10. ISSN 1213-9394.
- Tabor Czech Days, 2015. *Attractions* [online] [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.taborczechdays.com/attractions.html>
- The Federal Bureau of Investigation, 2010a. *Crime in the United States 2010* [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2010/crime-in-the-u.s.-2010/tables/table-6>
- The Federal Bureau of Investigation, 2010b. *Crime in the United States 2010* [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2010/crime-in-the-u.s.-2010/tables/table-8/10tbl08il.xls>
- The Federal Bureau of Investigation, 2012. *Crime in the United States 2012* [online] [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://www.fbi.gov/about-us/cjis/ucr/crime-in-the-u.s/2012/crime-in-the-u.s.-2012/tables/8tabledatadecpdf/table-8-state-cuts/table_8_offenses_known_to_law_enforcement_by_new_jersey_by_city_2012.xls
- THILL, J. C. a D. Z. SUI, 1993. Mental maps and fuzziness in space preferences. *The Professional Geographer*, 45 (3), s. 264-275.
- TIGRID, P., 1990. *Politická emigrace v atomovém věku*. Praha: Prostor, 144 s.
- TOLMAN, E. C., 1948. Cognitive maps in rats and men. *Psychological Review*, 55 (3), s. 189 - 208.

- TOWERS, G., 2005. West Virginia's Lost Youth: Appalachian Stereotypes and Residential Preferences. *Journal of Geography*, 104 (2), s. 74-84.
- TROWBRIDGE, C. C., 1913. On Fundamental Methods of Orientation and Imaginary Maps. *Science*. American Association for the Advancement of Science, 38 (990), s. 888-897.
- TUAN, Y.F., 1974. Mental Maps. by Peter Gould; Rodney White. *Annals of the Association of American Geographers*, 64 (4), s. 589-591.
- TUAN, Y.F., 1977. *Space and place: the perspective of experience*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 235 s.
- TURCHI, P., 2004. *Maps of imagination: the writer as a cartographer*. San Antonio: Trinity University Press. 1-59534-005-X.
- TVERSKY, B., 1993. Cognitive maps, cognitive collages, and spatial mental models. In: FRANK, A. U. a I. CAMPARI. *Spatial Information Theory: A Theoretical Basis for GIS*. Berlín: Springer-Verlag, s. 14-24.
- TVRDÍKOVÁ, M., 2007. *Proměny československé emigrace v letech 1948-1989*. Brno. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.
- U.S. DEPARTMENT OF COMMERCE, 2014. *Population* [PDF]. Washington D.C [cit. 2014-10.-22].
- VÁLEK, J., 2011. Specifika emigračních vln československých vrcholových sportovců v letech 1948-1989. *Česká kinatropologie*. Olomouc, 15 (4), s. 29-38.
- WELLFORD, C., B. J. BOND a S. GOODISON, 2011. Independent Police Monitor. In: *Crime in New Orleans: Analyzing Crime Trends and New Orleans' Responses to Crime* [online]. [cit. 2015-2.-25]. Dostupné z: http://modiphy.dnsconnect.net/~nolaipm/main/uploads/File/All/BJA_report_on_crime.pdf
- WHITE, R. R. a D. MINER, 1986. MENTMAP2. *Professional Geographer*. Blackwell Publishing Limited, 38 (4), s. 426-427.
- WHITE, S. E., 1974. Residential Preferences and Urban In - Migration. *Proceedings of the Association of American Geographers*, č 6, s. 47-50.
- WHITE, S. E., 1978. Mental map variability: A migration modeling problem. *The Annals of Regional Science*, 12 (3), s. 88 - 97.
- WINCHESTER, H., 2000. Qualitative research and its place in human geography. In: HAY, I. *Qualitative research methods in human geography*. Oxford/Melbourne: Oxford University Press, s. 1-22.
- ZELENKA, J., 2008. *Výzkum kognitivních a mentálních map*. Hradec Králové: Gaudeamus, 192 s. ISBN 978-80-7041-323-4.
- ZIMMER, H. D., 2004. The Construction of Mental Maps Based on a Fragmentary View of Physical Maps. *Journal of Educational Psychology*, 96 (3), s. 603 - 610.